

PROGRAM INICJATYWY WSPÓLNOTOWEJ

INTERREG III A

POLSKA

(WOJEWÓDZTWO LUBUSKIE)

/

KRAJ ZWIĄZKOWY BRANDENBURGIA

2000 - 2006

CCI 2000 CB 16 0 PC 005

Zatwierdzony na posiedzeniu Komitetu Monitorującym dnia 12 grudnia 2003 roku
Opracowanie redakcyjne z dnia 27 maja 2004r.

Spis treści:

1. WPROWADZENIE	4
2. SYTUACJA OBSZARÓW PRZYGRANICZNYCH	5
2.1 OBSZAR WSPARCIA	5
2.2 ANALIZA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA POGRANICZA LUBUSKO - BRANDENBURSKIEGO	8
2.2.1 <i>Ludność</i>	8
2.2.2 <i>Rozwój gospodarczy</i>	10
2.2.3 <i>Rozwój infrastruktury</i>	13
2.2.4 <i>Zasoby naturalne i stan środowiska naturalnego</i>	19
2.2.5 <i>Rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich</i>	21
2.2.6 <i>Zasoby ludzkie</i>	23
2.2.7 <i>Współpraca</i>	24
2.3 ANALIZA SWOT	28
2.4 BILANS OKRESU WSPARCIA 1994-1999	32
3. CELE I STRATEGIA DZIAŁANIA W POZOSTAŁEJ CZĘŚCI OKRESU WSPARCIA 2004 – 2006	36
3.1 ZDEFINIOWANIE CELÓW	36
3.2 KWANTYFIKACJA CELÓW I WSKAŹNIKÓW	39
3.3 STRATEGIA DZIAŁANIA	46
4. PRIORYTETY I DZIAŁANIA	49
PRIORYTET 1: WSPÓLPRACA GOSPODARCZA I WSPIERANIE MŚP	49
PRIORYTET 2: ROZWÓJ INFRASTRUKTURY	52
PRIORYTET 3: ŚRODOWISKO NATURALNE	55
PRIORYTET 4: ROZWÓJ ROLNICTWA I OBSZARÓW WIEJSKICH	58
PRIORYTET 5: SZKOLENIA I ZATRUDNIENIE	61
PRIORYTET 6: WSPÓLPRACA	62
PRIORYTET 7: SZCZEGÓLNE WSPARCIE REGIONÓW GRANICZĄCYCH Z KRAJAMI, PRZYSTĘPUJĄCYMI DO UE	65
PRIORYTET 8: POMOC TECHNICZNA	66
5. PLAN FINANSOWY	68
6. ZGODNOŚĆ Z POLITYKAMI NARODOWYMI I WSPÓLNOTOWYMI	70

6.1 ZGODNOŚĆ Z POLITYKAMI NARODOWYMI	70
6.2 ZGODNOŚĆ Z POLITYKAMI WSPÓLNOTOWYMI	70
7. POSTANOWIENIA DOTYCZĄCE WDRAŻANIA, MONITOROWANIA I OCENY	75
7.1 STRUKTURY WDRAŻANIA	76
7.1.1 Instytucje odpowiedzialne	76
7.1.2 Przejrzystość przepływów finansowych	80
7.1.3 Procedura składania i rozpatrywania wniosku projektowego w ramach INTERREG III A	82
7.1.4 Kryteria wyboru projektów	84
7.1.5 Fundusz Małych Projektów	87
7.2 DZIAŁANIA I PROCEDURY KONTROLNE.....	88
7.3 MONITOROWANIE I OCENA.....	89
7.3.1 Struktury zarządzania	89
7.3.2 Ocena śródkresowa oraz ocena ex-post.....	92
7.4 INFORMACJA I PROMOCJA.....	92
7.5 INFORMACJA NA TEMAT PROCESU UZGODNIEŃ PARTNERSKICH, DOTYCZĄCEGO ZAŁOŻEŃ I OPRACOWANIA PROGRAMU INICJATYWY WSPÓLNOTOWEJ.....	93
7.6 UWZGLĘDNIENIE OCENY EX-ANTE.....	93
ZAŁĄCZNIKI.....	94
ZAŁĄCZNIK 1: INDYKATYWNA TABELA FINANSOWA DLA PROGRAMU INICJATYWY WSPÓLNOTOWEJ INTERREG IIIA LUBUSKIE-BRANDENBURGIA WEDŁUG PRIORYTETÓW I LAT	99
ZAŁĄCZNIK 2: STRESZCZENIE OCENY EX-ANTE.....	99

1. Wprowadzenie

Rozszerzenie Unii Europejskiej jest decydującym krokiem na drodze do przezwyciężenia podziału Europy, krokiem na drodze do Europy pokoju, dobrobytu i stabilizacji. Nie ulega wątpliwości, iż w perspektywie długoterminowej zyska na tym politycznie, społecznie i gospodarczo znaczna część kontynentu. Otwiera ono także dodatkowe szanse na wzrost gospodarczy krajów członkowskich, które łącznie z powiązaniem z nim wzrostem zatrudnienia prowadzi do polepszenia jakości życia ich społeczeństw.

Dla osiągnięcia tego celu wspiera się gospodarczą i społeczną współpracę regionów przygranicznych państw członkowskich. Przystąpienie państw Europy Środkowo-Wschodniej do UE 1 maja 2004 r. będzie prowadziło do przesunięcia gospodarczego i politycznego środka ciężkości na wschód oraz otworzy nowe perspektywy dla tych regionów, które do niedawna znajdowały się na peryferiach europejskiego rozwoju. Dotyczy to w szczególności pogranicza polsko-niemieckiego, gdzie w okresie wsparcia 1994-1999 oraz 2000-2003 program INTERREG oraz Phare CBC znacząco przyczynił się do stworzenia nowej orientacji regionalnej.

Początek okresu wsparcia 2000-2006, kiedy data przystąpienia Polski do UE nie była jeszcze znana, zaowocował pierwszym wspólnym dokumentem programowym Lubuskie-Brandenburgia (CCI 2000 CB 16 0 PC 005), zatwierdzonym przez Komisję Europejską w dniu 19 września 2001r., który był kamieniem milowym w kierunku usunięcia przeszkód gospodarczych i socjalnych po obu stronach granicy, jak również w kierunku dalszego zacieśniania współpracy między partnerami z Polski i Niemiec. Program Regionalny był wynikiem intensywnej współpracy partnerskiej pomiędzy województwem lubuskim a Brandenburgią dotyczącej wypracowania strategii, mającej na celu dobro gmin po obu stronach granicy.

Dobrze rozwinięta współpraca gwarantuje dzisiaj efektywny, wspólny tryb postępowania oraz mocniejszą strategiczną orientację na dalsze transgraniczne programy rozwojowe.

Niniejszy, dostosowany do warunków przystąpienia Polski do UE Program Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A definiuje dalsze warunki, potencjały i działania na rzecz obszaru przygranicznego Województwa Lubuskiego i Kraju Związkowego Brandenburgia. Opierają się one na wciąż rozwijanych założeniach planowania przestrzennego, programach rozwoju regionalnego, wspólnych uzgodnieniach departamentów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego i resortów Kraju Związkowego Brandenburgia, jak również na Wspólnym Oświadczeniu o Współpracy Marszałka Województwa Lubuskiego oraz Premiera Kraju Związkowego Brandenburgia (podpisanym w styczniu 2000r.) oraz na Programie Współpracy realizującym Wspólne Oświadczenie o Współpracy pomiędzy Urzędem Marszałkowskim Województwa Lubuskiego i Rządem Kraju Związkowego Brandenburgia z dnia 23 kwietnia 2003r¹.

Uwzględnione zostaną także koncepcje rozwojowe euroregionów. Stanowią one siłę napędową i podstawę współpracy w lubusko-brandenburskim rejonie przygranicznym. Miasta

¹ Plan Rozwoju Regionalnego Kraju Związkowego Brandenburgia na okres wsparcia 2000 – 2006
Raport o zagospodarowaniu przestrzennym Wspólnego Planowania Krajowego Berlin–Brandenburgia – 09/1998
Tendencje rozwoju przestrzennego obszarów Brandenburgii graniczących z Polską 12/1998
Wspólne Oświadczenie Kraju Związkowego Brandenburgii i Województwa Lubuskiego o Współpracy w zakresie środowiska naturalnego, sierpień 1999
Porozumienie pomiędzy krajami związkowymi Brandenburgia i Berlin i województwami: gorzowskim, zielonogórskim i szczecińskim o współpracy w obszarze gospodarki przestrzennej z dnia 24.07.1997r.
Strategia rozwoju Województwa Lubuskiego, 2000
„Ekorozwój” w Euroregionie „Sprewa – Nysa – Bóbr” 1999

bliźniacze Słubice/Frankfurt n. Odrą oraz Gubin/Guben tworzą jądro współpracy transgranicznej. Podczas przygotowania pierwszego okresu wsparcia dla programów PHARE CBC i INTERREG (1994-99) euroregiony opracowały własne koncepcje rozwoju i działania opierające się na programach pomocowych. Będą one kontynuowane również w okresie wsparcia 2000-2006 z uwzględnieniem doświadczeń ubiegłych lat.

Charakterystyczną cechą pogranicza polsko-niemieckiego, a tym samym i obszarów województwa lubuskiego i Brandenburgii, jest jego centralne położenie w Europie. Funkcja geograficznego oraz społeczno-gospodarczego pomostu pomiędzy Europą Zachodnią a Środkowowschodnią jest jednym z silnych punktów tego regionu, a ponadto ma nadal dominujące znaczenie dla integracji Polski z UE.

Komisja Europejska stwierdziła w „Strategii przygotowania przystąpienia do UE państw-kandydatów z Europy Środkowowschodniej”, iż „dla sukcesu tej strategii szczególne znaczenie ma współpraca regionalna pomiędzy krajami kandydującymi oraz współpraca tych krajów z ich bezpośrednimi sąsiadami”.

Założenia tego dokumentu popiera Województwo Lubuskie oraz Kraj Związkowy Brandenburgia. Z okazji spotkania w kwietniu 2003r. przedstawiciele Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego oraz Rządu Kraju Związkowego Brandenburgia ponownie wyrazili chęć współpracy oraz pogłębienia dotychczasowych intensywnych kontaktów, a także zatwierdzili zaktualizowany program współpracy, uwzględniający zalecenia wspólnych warsztatów współfinansowanych ze środków INTERREG III A, które odbyły się w dniach 12-13 marca 2003r. w Słubicach / Frankfurcie n. Odrą (Program Współpracy realizujący Wspólne Oświadczenie zawarte między Urzędem Marszałkowskim Województwa Lubuskiego oraz Rządem Kraju Związkowego Brandenburgia z dnia 23 kwietnia 2003r.).

Polsko-niemiecka grupa robocza Lubuskie - Brandenburgia, która powstała 3 czerwca 2003r. opracowuje dostosowanie zatwierdzonego w dniu 19 września 2001r. przez Komisję Europejską Joint Programming Documents (JPD) – Programu Regionalnego (CCI 2000 B 16 0 PC 005), uwzględniając wymieniony wcześniej program współpracy oraz przystąpienie Polski do UE 1 maja 2004r.

Data rozpoczęcia kwalifikowalności projektów dotąd nie kwalifikowalnych jest – zgodnie z Programem Inicjatywy Wspólnotowej – data zatwierdzenia programu. Po stronie niemieckiej projekty mogą być zatwierdzane do wsparcia również po złożeniu wniosku o zatwierdzenie programu, o ile są one kwalifikowalne wg wersji programu zmienionej przez Komisję Europejską w dniach 19 września 2001r. i 26 czerwca 2002r.

2. Sytuacja obszarów przygranicznych

2.1 Obszar wsparcia

Obszar przygraniczny Województwa Lubuskiego i Kraju Związkowego Brandenburgii rozciąga się po obu stronach Odry i Nysy wzdłuż długiej na 144 km granicy lubusko - brandenburskiej, będącej równocześnie zewnętrzną granicą Unii Europejskiej. Naturalna granica pomiędzy Polską i Brandenburgią - rzeki Odra i Nysa – okazuje się zarazem naturalną przeszkodą w transgranicznych kontaktach i współpracy, a także w dalszym ich rozwijaniu. Uwidacznia to m.in. liczba drogowych przejść granicznych dla ruchu osobowego i towarowego – zaledwie siedem wzdłuż 150 km granicy.

Ze względu na sytuację geograficzną, utworzenie nowych połączeń wymaga kosztownych inwestycji w zakresie budowy mostów. Wykorzystanie środków pomocowych Unii Europejskiej w tym celu mogłoby w znacznym stopniu przyczynić się do przezwyciężenia wciąż jeszcze podziałowego charakteru tej granicy, również w perspektywie rozszerzenia Unii Eu-

ropejskiej. Obszar przygraniczny Lubuskie/Brandenburgia to jednocześnie obszar, na którym funkcjonują euroregiony „Pro Europa Viadrina” i „Spree-Nysa-Bóbr”. Za obszar wsparcia, zgodnie z NUTS III, uznane zostały brandenburskie powiaty przylegające do wspólnej granicy oraz całe województwo lubuskie.

Obszar wsparcia obejmuje powiaty grodzkie i ziemskie położone na terytorium Kraju Związkowego Brandenburgia odpowiednio do załącznika nr 1 do opublikowanych przez Komisję Wspólnot Europejskich w dniu 23.05.2000r. „Wytycznych w sprawie Inicjatywy Wspólnotowej dotyczącej współpracy transeuropejskiej w celu wspierania harmonijnego i zrównoważonego rozwoju obszaru europejskiego - INTERREG III”. Obszar wsparcia obejmuje również podregiony: gorzowski i zielonogórski, położone na terytorium województwa lubuskiego².

Tak określony lubusko - brandenburski obszar przygraniczny obejmuje po stronie niemieckiej powiaty Märkisch-Oderland, Oder-Spree i Spree-Neiße oraz miasta wydzielone Frankfurt n. Odrą i Cottbus, a po stronie lubuskiej należą do niego powiaty grodzkie Gorzów Wlkp. i Zielona Góra oraz powiaty ziemskie: gorzowski, krośnieński, międzyrzecki, nowosolski, słubicki, strzelecko-drezdenecki, sulęciński, świebodziński, wschowski, zielonogórski, żagański i żarski.

² zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 14 marca 2002r. (Dz.U.Nr 34, poz. 311), zmieniającym rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 lipca 2000r. w sprawie wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych NTS) (Dz. U.Nr 58, poz. 658).

Pogranicze Lubusko – Brandenburskie

Obszar wsparcia INTERREG III A

Opracowano:
VerMA Brandenburg
(<http://www.lverma-bb.de>)

Obszar wsparcia obejmuje tym samym 100% powierzchni Województwa Lubuskiego oraz 21,5 % powierzchni Kraju Związkowego Brandenburgia. Całkowita powierzchnia lubusko - brandenburskiego obszaru przygranicznego wynosi 21 896 km².

2.2 Analiza społeczno-gospodarcza pogranicza lubusko - brandenburskiego

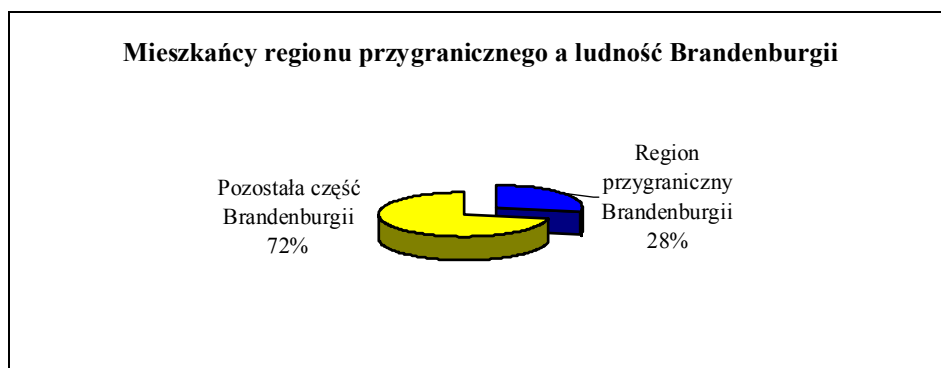
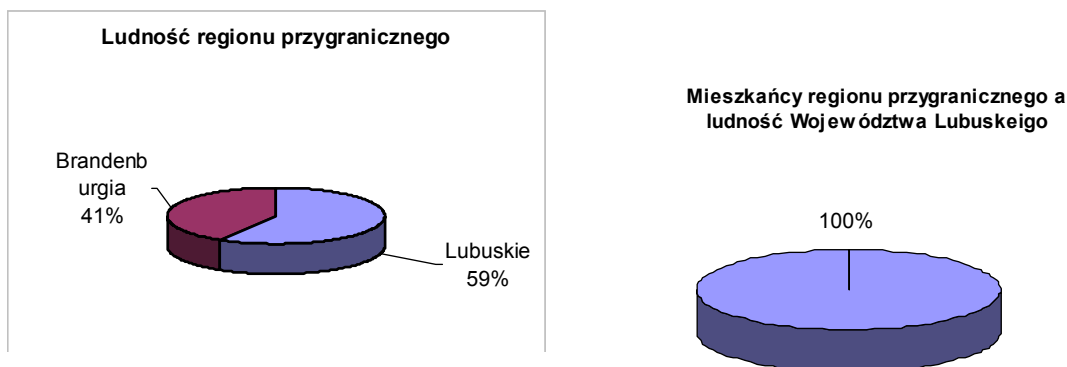
Dane statystyczne służące opracowaniu analizy były dostępne tylko w ograniczonej ilości przypadków. Również tylko w niektórych przypadkach były one kompatybilne. Stąd wszystkie oceny dokonywane na ich podstawie należy traktować jako wyznaczniki pewnych trendów. Podobnie jest także z materiałem kartograficznym.

Ujęcie statystyczne najważniejszych celów przekrojowych Komisji Europejskiej, jak np. równouprawnienie kobiet i mężczyzn okazało się w analizie bardzo trudne, dotyczy to również całości problematyki ochrony środowiska i stosowania norm UE. Zarówno w strategii, jak i w wynikających z niej priorytetach zostanie tym dziedzinom przekrojowym poświęcone dużo uwagi.

Sz szczególnie pilną sprawą będzie, więc jak najszybsze usunięcie tych braków w pozostałej części okresu wsparcia INTERREG III A (2004-2006).

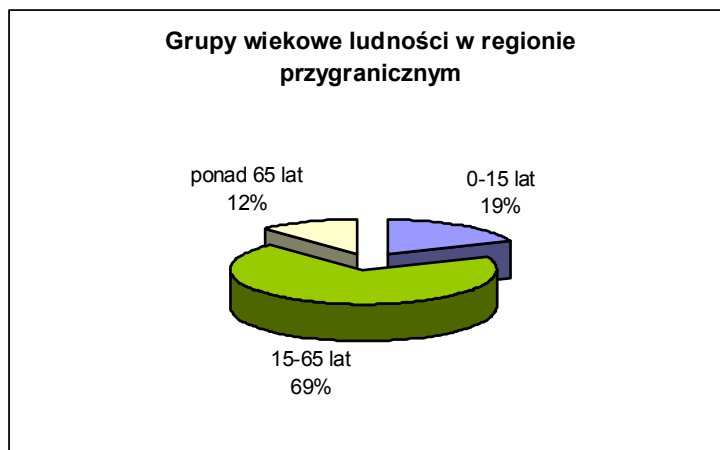
2.2.1 Ludność

Na zdefiniowanym powyżej obszarze przygranicznym żyje w Lubuskiem 1 023 483 osób (100% mieszkańców województwa lubuskiego), a w Brandenburgii 723 330 osób (28 procent ludności Kraju Związkowego Brandenburgii) (por. poniższe wykresy).

Źródło: Dane statystyczne Krajowego Zakładu Przetwarzania Danych i Statystyki Brandenburgia, dane statystyczne Województwa Lubuskiego, obliczenia własne

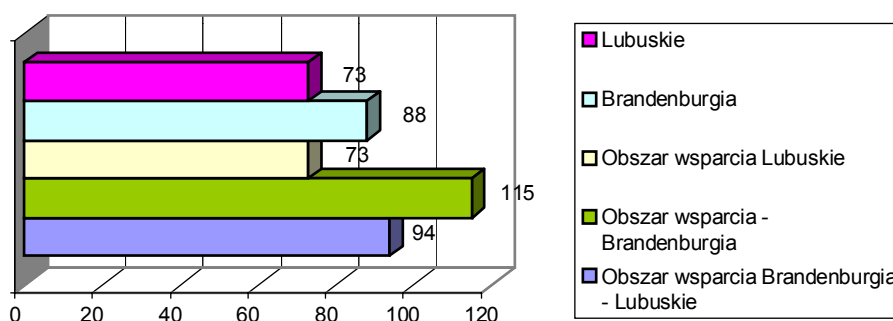
Na obszarze przygranicznym Lubuskie - Brandenburgia liczba mieszkańców poniżej 15 roku życia w części niemieckiej odpowiada średniej Brandenburgii. Udział ludzi młodych w Województwie Lubuskim jest wyższy niż średnia krajowa. Udział ludności w wieku produkcyjnym odpowiada w Lubuskim średniej krajowej, a w niemieckiej części - średniej Brandenburgii (por. poniższy wykres).

W odróżnieniu od średniej krajowej Brandenburgii liczba ludności w tej części niemieckiego obszaru przygranicznego spada na skutek odpływu ludności. Nad wyraz mocno utratą ludności dotknięte są przede wszystkim większe miasta. Porównanie roku 1989 do 1997 wykazuje spadek liczby mieszkańców nawet o 18% (Guben). Następstwem tego są m.in. spadek siły nabywczej, pustostany, społeczno-gospodarcza degradacja dzielnic miejskich. Polska część obszaru granicznego nie wykazuje pod tym względem prawie żadnych zmian.

Prognozy demograficzne wskazują zgodnie, iż w wyniku strat migracyjnych i spadku urodzeń liczba ludności w Brandenburgii wykaże tendencję spadkową. Na ten proces złoży się dodatkowo wyższa średnia statystyczna długość życia. Następstwem tego będzie drastyczna zmiana struktury wiekowej, szczególnie na obszarach wiejskich. Dla polskiej strefy przygranicznej prognoza jest pomyślniejsza. Całkowita liczba ludności powinna ustabilizować się na podobnym poziomie przez następne 10 do 20 lat. Gęstość zaludnienia na przygranicznym obszarze wsparcia – 94 mieszkańców na km² – jest wyższa niż w Województwie Lubuskim (73) i Brandenburgii (88).³

Gęstość zaludnienia w km kw.

Źródło: Dane statystyczne Krajowego Urzędu Przetwarzania Danych i Statystyki Brandenburgii, dane statystyczne Województwa Lubuskiego, obliczenia własne za rok 1998

³ Raporty statystyczne Urzędu Przetwarzania Danych i Statystyki Kraju Związkowego Brandenburgii, dane statystyczne Województwa Lubuskiego

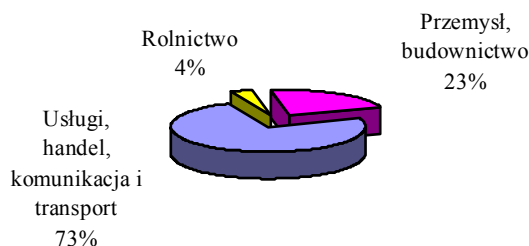
2.2.2 Rozwój gospodarczy

Pogranicze polsko-niemieckie leży na peryferiach, jeśli chodzi o najważniejsze obszary rozwoju gospodarczego w Unii Europejskiej, jednak zarówno w niemieckiej, jak i polskiej części regionu zaszły w ciągu ubiegłych dziesięciu lat głęboko idące procesy restrukturyzacyjne w sektorach przemysłu i rolnictwa.

Obszar wsparcia wykazuje jeszcze w wielu miejscach słabe punkty, ponieważ po wprowadzeniu gospodarki rynkowej nowe struktury gospodarcze znajdują się jeszcze na etapie tworzenia. Z tego względu na lubusko – brandenburskim obszarze przygranicznym widoczna jest dysproporcja w sile gospodarki. Kraj Związkowy Brandenburgia ma PKB na mieszkańca w wysokości około 15 tys. EUR rocznie, tj. znacznie poniżej średniej krajowej dla Niemiec. Analogiczna sytuacja jest w województwie lubuskim: PKB na osobę rocznie wynosi około 4 tys. EUR (wg koszyka towarów) i jest również niższy od średniej w Polsce.⁴ Nie można tutaj nie wspomnieć o wpływie metropolii berlińskiej na ten region.

Według dostępnych danych statystycznych struktura zatrudnienia ludności w regionie granicznym wykazuje silną koncentrację w sektorze usług, administracji, socjalnym itp. (por. poniższy wykres). Dane o liczbie zatrudnionych w rolnictwie i w handlu nie są dla części polskiej w pełni miarodajne, ponieważ przedsiębiorstwa zatrudniające poniżej 5 osób nie podlegają ewidencji statystycznej. Przykładowo na sektor rolnictwa przypada faktycznie około 18% aktywnych zawodowo Polaków.

Udział gałęzi gospodarki w PKB w regionie przygranicznym

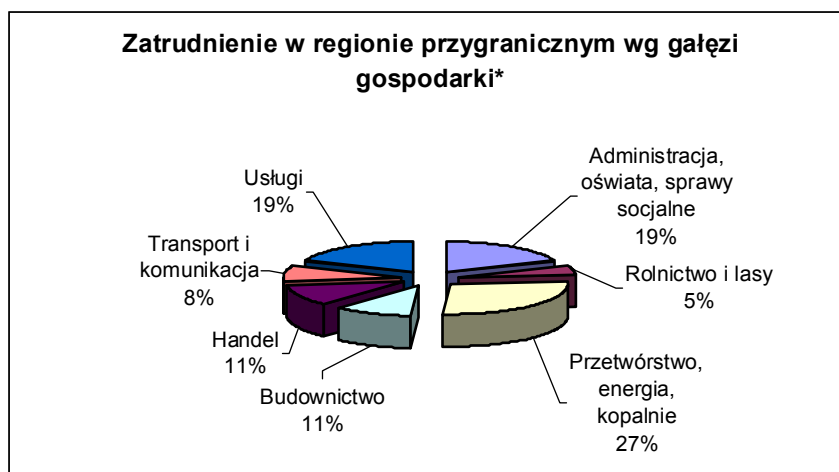

Źródło: Dane statystyczne Krajowego Urzędu Przetwarzania Danych i Statystyki Brandenburgii, Województwa Lubuskiego, obliczenia własne za rok 1997

Rozwój gospodarczy na obszarze przygranicznym uległ w ostatnich latach głębokim zmianom strukturalnym. Dotyczy to w szczególności regresu w przemyśle węgla brunatnego, hutnictwie i włókiennictwie, jak również stopniowego przystosowywania się do wymagań gospodarki rynkowej. Procesy te wpłynęły m.in. na wzrost liczby bezrobotnych.

Znaczenie gałęzi gospodarki można określić pośrednio z liczby zatrudnionych (por. poniższy wykres). Dominującymi gałęziami gospodarki w regionie, mierząc liczbą zatrudnionych ewidencjonowanych statystycznie, są: branża przetwórcza i usługi.

⁴ Raporty statystyczne Urzędu Przetwarzania Danych i Statystyki Kraju Związkowego Brandenburgia, dane statystyczne Województwa Lubuskiego

* Ewidencja statystyczna w Lubuskiem nie obejmuje firm zatrudniających do 5 pracowników; Źródło: Dane statystyczne Krajowego Urzędu Przetwarzania Danych i Statystyki Brandenburgii, dane statystyczne Województwa Lubuskiego, obliczenia własne

Analiza dominujących branż w regionie przygranicznym wykazuje w chwili obecnej następującą koncentrację działalności gospodarczej:

Produkcja metalowa, obróbka	Powiaty: Zielona Góra (m.), świebodziński oraz Odra - Sprewa i Märkisch – Oderland
Elektrotechnika, elektronika i mikroelektronika	Powiaty: Märkisch - Oderland, Sprewa - Nysa, Zielona Góra (m.) i żarski
Budowa maszyn i urządzeń	Powiaty: Märkisch-Oderland, Gorzów Wlkp. (m.) i krośnieński
Wydobycie i obróbka kamienia i ziemi	Powiaty: Märkisch - Oderland i Sprewa - Nysa
Przemysł chemiczny, produkcja opon i włókien sztucznych	Powiaty: Gorzów (m.) i Sprewa - Nysa
Wyroby z gumy i tworzyw sztucznych	Powiaty: Odra - Sprewa
Przemysł włókienniczy	Powiaty: Sprewa - Nysa, Gorzów (m.), Zielona Góra (m.) i żarski
Produkcja szkła	Powiaty: Märkisch - Oderland i Sprewa - Nysa
Przemysł stalowy i hutniczy	Powiaty: Sprewa - Nysa
Budownictwo	Powiaty: Sprewa - Nysa i żarski
Budowa wagonów i zaopatrzenie transportu	Powiaty: Zielona Góra (m.) i Sprewa - Nysa
Centrum górnictwa węgla i energetyki	Powiaty: Sprewa - Nysa
Centra obróbki drewna (przemysł meblowy, papierniczy i celulozowy)	Powiaty: Gorzów, Żary, Krosno Odrzańskie, Zielona Góra, Świebodzin i Kostrzyn
E-commerce	np. we Frankfurcie n. Odrą,
Przetwórstwo produktów rolnych	koncentruje się przede wszystkim w powiatach Märkisch - Oderland, Odra - Sprewa oraz zielonogórskim i świebodzińskim

Z uwagi na przełomowe zmiany strukturalne na lubuskim obszarze przygranicznym dominują małe i średnie przedsiębiorstwa (ok. 97%), a przeciętnie zatrudnienie w przedsiębiorstwie wynosi 3 osoby. Proces prywatyzacji nie jest jeszcze zakończony. Liczba przedsiębiorstw państwowych wynosi ok. 79. Udział sektora prywatnego jest wyraźnie wyższy niż średnio w kraju. Liczba przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego wynosi ok. 1800; są to głównie małe firmy polsko-niemieckie.

Pomimo tej różnorodności branż widać wyraźnie, że w analizowanym okresie dominują tradycyjne gałęzie przemysłu, w których odnotowuje się spadek zatrudnienia, a przestawienie na obszarze przygranicznym na technologie przyszłościowe mające istotne znaczenie dla powstawania nowych miejsc pracy, jak np. telekomunikacja itp. nie dokonało się jeszcze w stopniu zadowalającym. W regionie powstała za to duża liczba centrów technologicznych i innowacyjnych, tworzących dobrze funkcjonujące sieci kooperacyjne z możliwością dalszego rozwoju.

Efektywne wykorzystanie nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych jest dziś czynnikiem wpływającym na konkurencyjność także małych i średnich przedsiębiorstw. Z jednej strony technologie informacyjne i komunikacyjne (TIK) stwarzają szanse na wzrost liczby osób decydujących się na podjęcie samodzielnej działalności gospodarczej, na tworzenie nowych obszarów działalności, jak również na rozwój usług i produktów innowacyjnych. Z drugiej strony przedsiębiorstwa funkcjonujące w tradycyjnych branżach mogą dzięki TIK oferować swoje produkty i usługi za pomocą mediów elektronicznych tak w kraju, jak i za granicą, zdobywając w ten sposób nowe rynki i klientów.

Ze względu na małą liczbę dużych przedsiębiorstw branży B&R, które generowałyby impulsy dla innych zakładów, jak również dla powstawania przedsiębiorstw innowacyjnych, szczególne znaczenie przypisuje się właśnie działalności B&R realizowanej wspólnie przez grupy przedsiębiorstw oraz transferowi nauki i technologii.

Instytucje wspierania gospodarki w regionie pełnią funkcję central koordynacji budowania konkretnych przypadków współpracy polsko-niemieckiej oraz stosunków handlowych, oferując m.in. pomoc w dostępie do rynku oraz w działaniach marketingowych. Małe przedsiębiorstwa są jednak wciąż zbyt mocno zorientowane na rynek krajowy (udział eksportu w wielu przedsiębiorstwach jest bardzo mały) i nie wykorzystują tym samym możliwości płynących z ich korzystnej lokalizacji geograficznej.

Uwzględniając fakt, iż obszar wsparcia dysponuje szeregiem znaczących ośrodków gospodarczych (np. Zielona Góra, Gorzów Wlkp., Frankfurt nad Odrą, Cottbus), a także dostateczną liczbą zidentyfikowanych planistycznie obszarów pod działalność gospodarczą otwartych na nowych inwestorów, obecnie jednak niedostatecznie wykorzystanych, można założyć, iż istnieje tu potencjał rozwojowy sprzyjający dywersyfikacji gospodarczej.

Potencjał ten wykorzystywany jest jednak obecnie w stopniu niewystarczającym. Widoczne jest to m.in. w tym, że struktury stworzone dla transgranicznego marketingu inwestycyjnego i kooperacji przedsiębiorstw nie odpowiadają jeszcze oczekiwanym wymaganiom. Deficyt ten mógłby jednak zostać zlikwidowany poprzez powiązanie działalności licznych, istniejących już instytucji wsparcia gospodarczego, akcentując przy tym silne strony regionu przygranicznego, jako miejsca atrakcyjnego dla dużych inwestorów pobudzających rozwój regionu, a także powiązanie tego regionu z sąsiednimi metropoliami. Na tle tych perspektyw pojawiają się jednak problemy wynikające z wciąż zbyt małego potencjału ekonomicznego przedsiębiorstw. Dotyczy to przede wszystkim niedostatecznego zaplecza finansowego i niskiego poziomu innowacji.

Innym problemem jest fakt, że wysokie bezrobocie zapewnia wprawdzie wielu potencjalnych pracowników, ale ze względu na strukturę ich kwalifikacji, które nie odpowiadają

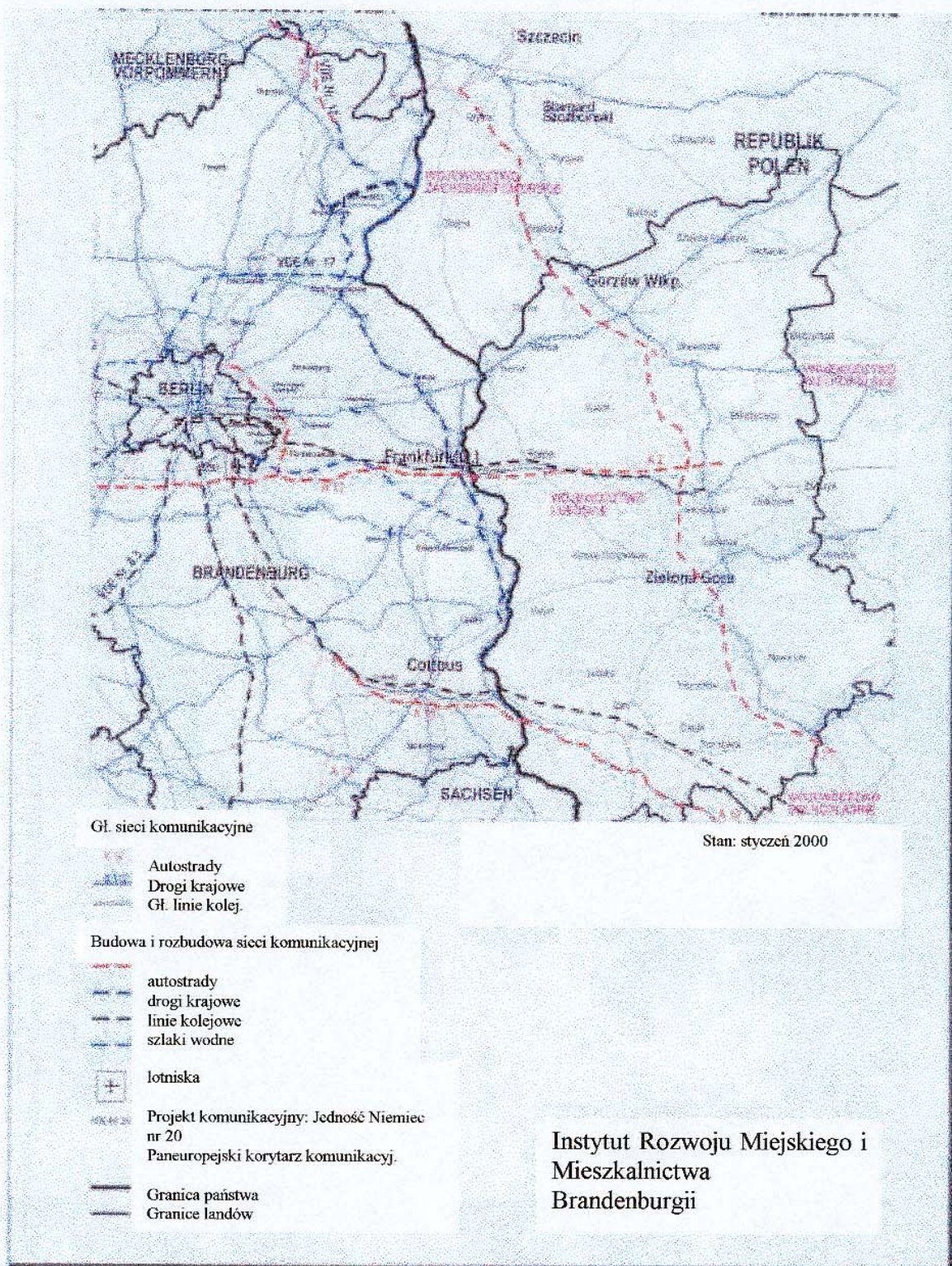
wymaganiom dziedzin rozwojowych, tylko część z nich może znaleźć zatrudnienie w branżach perspektywicznych.

2.2.3 Rozwój infrastruktury

Głównymi przesłankami dotychczasowego i przyszłego wsparcia regionu przygranicznego były/są uzgadniane na poziomie krajowym i regionalnym koncepcje oparte na Europejskiej Koncepcji Rozwoju Przestrzennego. Podstawowymi programami i planami dla regionu przygranicznego są dla strony niemieckiej Kierunki Zagospodarowania Przestrzennego wzdłuż granicy polsko-niemieckiej, Program ODRA, Wspólny Program Rozwoju Berlina i Brandenburgii oraz plany regionalne). Szczególne znaczenie ma w związku z tym zbadanie możliwości zastosowania dotychczasowych projektów INTERREG II C, które zostały już w tym kontekście przeprowadzone i które wykazują konkretne odniesienia do obszaru wsparcia.

Ze względu na przebiegające międzynarodowe szlaki drogowe, kolejowe i wodne obszar graniczny jest przede wszystkim obszarem tranzytowym dla ruchu osób i towarów w kierunku wschód – zachód oraz zachód - wschód. W ramach Sieci Transeuropejskich (TEN) połączenia drogowe i kolejowe z Berlina wiodą przez Frankfurt n. Odrą, Słubice, Poznań do Warszawy (Paneuropa nr II). Inna trasa samochodowa łączy Berlin przez Forst, Olszynę i Wrocław z Krakowem (Paneuropa nr III).

Mapka: Pogranicze polsko - brandenburskie / Szlaki komunikacyjne

Podstawowa sieć komunikacyjna nie odpowiada aktualnym, a tym bardziej przyszłym wymaganiom.

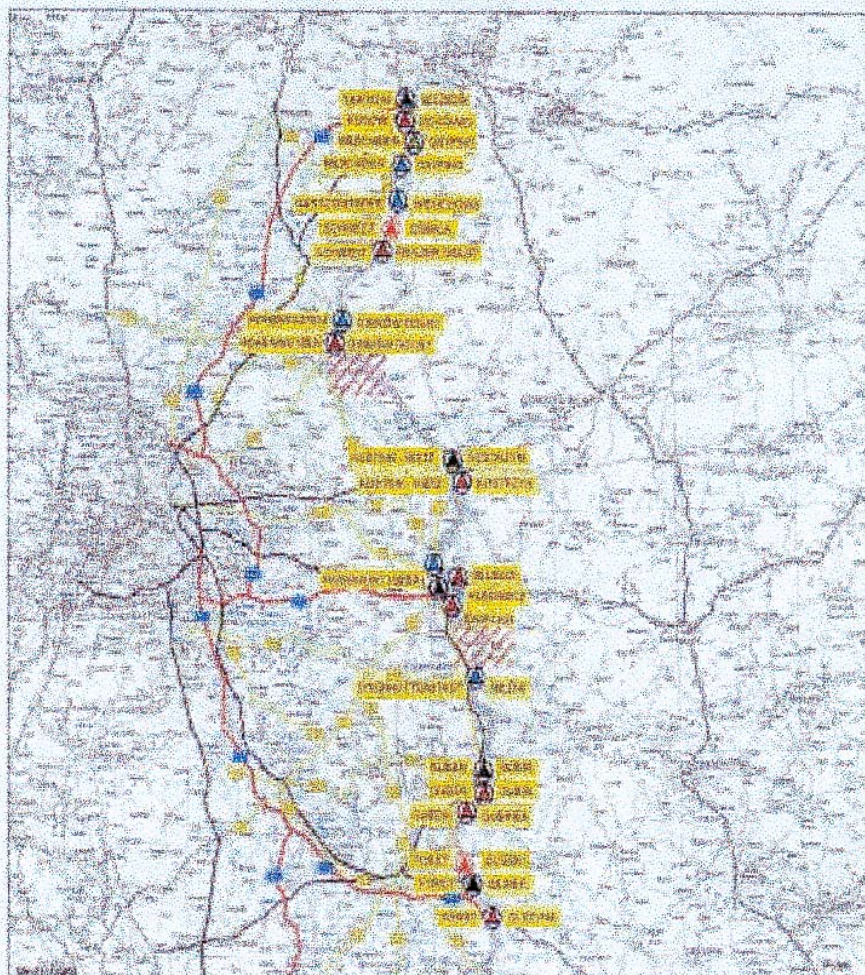
W sieci drogowej brakuje szczególnie dróg szybkiego ruchu, obwodnic oraz szybkich i efektywnych połączeń północ-południe. Sprostanie tym potrzebom w obliczu coraz większej intensywności w zakresie spotkań obu stron, ruchu turystycznego i transportu towarów stanowi jeden z priorytetów wsparcia ukierunkowany na odciążenie miejscowości od ruchu tranzytowego, ochronę obszarów przyrodniczych, a jednocześnie na umożliwienie ludziom wzajemnych spotkań i uwzględnienie rozwijających się kontaktów gospodarczych.

Konieczny jest również rozwój przyjaznej środowisku infrastruktury komunikacyjnej uwzględniający możliwości lokalnej publicznej komunikacji osobowej (śródmiejskiej, regionalnej i transgranicznej) oraz utworzenie funkcjonalnej sieci ścieżek rowerowych. Jest to ważny obszar działań ze względu na rozwój infrastruktury turystycznej, jak również ze względu na ochronę zasobów środowiska naturalnego.

Ruch graniczny samochodów ciężarowych i osobowych oraz pieszych warunkujący gospodarczą wymianę usług i transport odbywa się przez 7 lubusko - brandenburskich przejść granicznych: Kostrzyn-Küstrin/Kietz, Słubice-Frankfurt n. O., Świecko - Frankfurt n.O., Gubin – Guben, Gubinek – Guben (otwarte w czerwcu 2000), Olszyna - Forst oraz Zasieki – Forst.⁵ (por. mapka na następnej stronie).

⁵ Dwa przejścia graniczne znajdują się na granicy lubusko-saksońskiej: Łęknica-Bad Muskau oraz Przewóz-Podrosche.

Mapka: Pogranicze polsko - brandenburskie / Główne szlaki komunikacyjne i przejścia graniczne

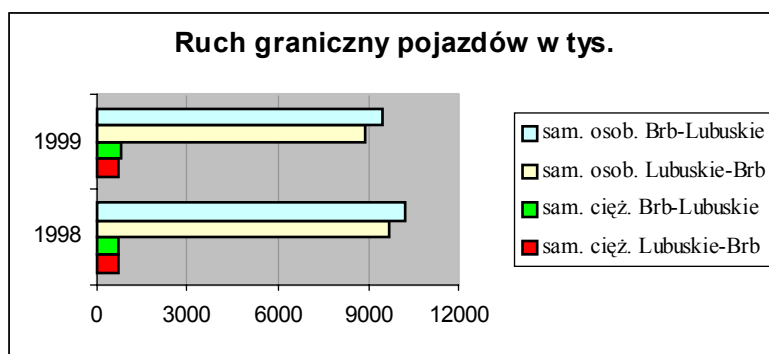

	Autostrady		Przej. gran. kolejowe	Instytut Rozwoju Miejskiego i Mieszkalnictwa Brandenburgii
	Drogi krajowe		drogowe	
	Linie kolejowe		dla pieszych	
	Granica państwa		rzeczne	
	Granice landów			

Liczba przejść granicznych, jak również warunki odprawy nie odpowiadają jeszcze istniejącym potrzebom. Rosnący ruch towarów i osób stwarza konieczność utworzenia dalszych przejść granicznych oraz połączeń drogowych, kolejowych i wodnych.

Korki tworzące się na przejściach granicznych wpływają negatywnie nie tylko na ruch tranzytowy, ale i na powstawanie kontaktów transgranicznych oraz na jeszcze bardziej intensywne i trwałe wykorzystanie potencjału socjokulturalnego i naturalnego po obu stronach granicy przez mieszkańców tego regionu oraz turystów. Z tych względów Województwo Lubuskie wraz z Krajem Związkowym Brandenburgia dążyć będą do utworzenia trzech kolejnych połączeń drogowych na obszarze wspólnego pogranicza. Pierwsze z tych połączeń -przejście graniczne Zasieki-Forst - sfinansowano ze środków pomocowych UE w ramach programów Phare CBC oraz INTERREG III A.

Porównując ruch osobowy i towarowy z i do Polski na przejściach granicznych z rokiem ubiegłym stwierdzić można niemal niezmienny stan. Liczba wjeżdżających z Polski do Niemiec samochodów ciężarowych wzrosła z 530 tys. w roku 1998 do 560 tys. w roku następnym, wyjeżdżających z Niemiec do Polski spadła z 705 tys. do 699 tys. W ruchu samochodów osobowych widać spadek: w roku 1998 wjechało do Niemiec 9,6 mln pojazdów a wyjechało 10,2 mln. W roku 1999 zarejestrowano 8,9 mln samochodów osobowych wjeżdżających do Niemiec i 9,4 mln wyjeżdżających (por. poniższy wykres).

Źródło: Dane statystyczne Kraju Związkowego Brandenburgia, 2000

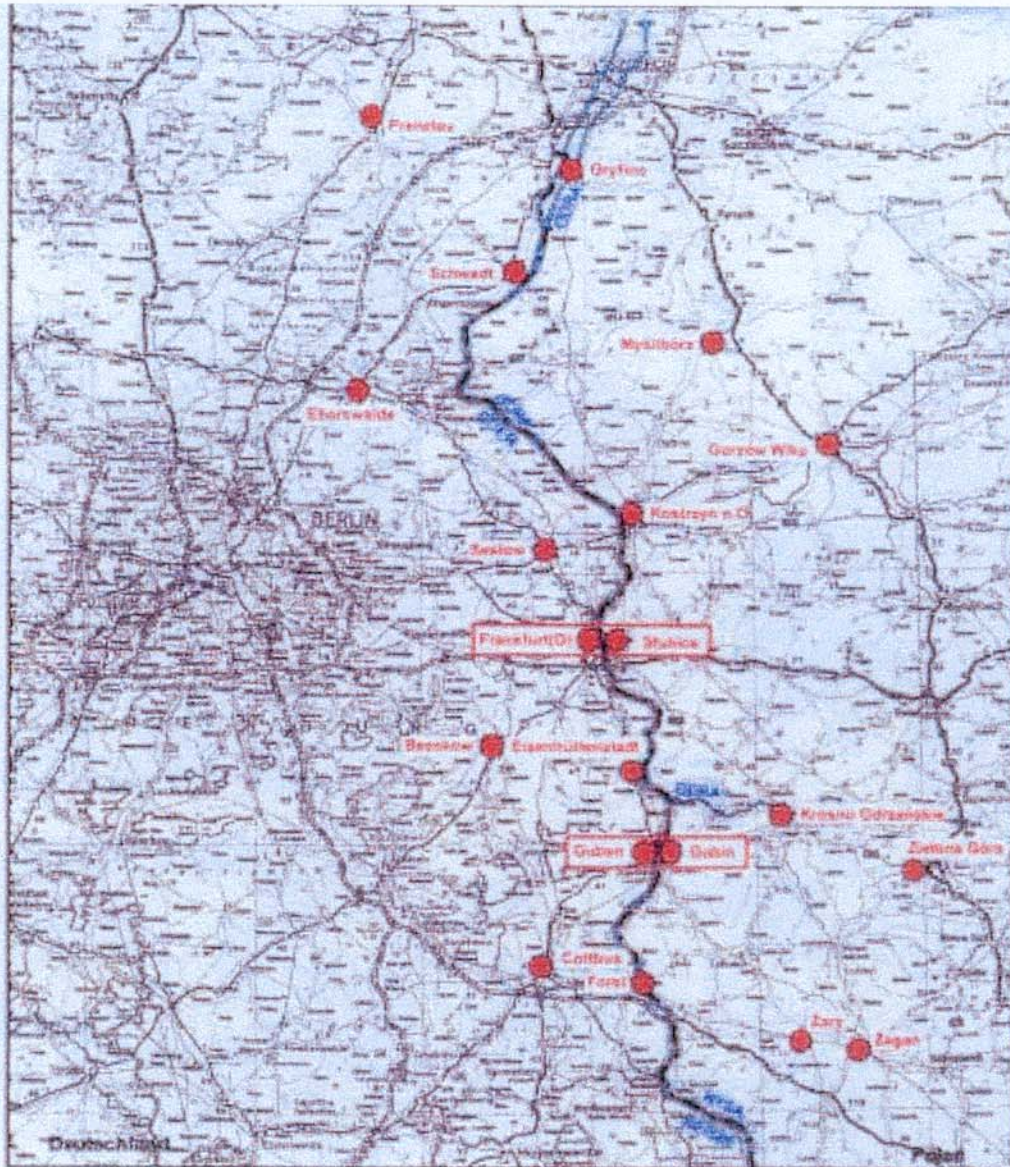
Infrastruktura regionalnego transportu lotniczego także jeszcze nie odpowiada potrzebom. Szczególnie duże znaczenie dla rozwijającej się wymiany towarowej i wzajemnych kontaktów gospodarczych mogą mieć lotniska regionalne.

Istniejące drogi wodne stanowią potencjał, który nie jest jeszcze dostatecznie wykorzystany. Nie utworzono połączeń promowych. Problemem jest także niewystarczająca żeglowność wód. Tym samym nie można wykorzystać potencjału związanego z organizacją śródlądowej żeglugi pasażerskiej.

W przypadku infrastruktury regionalnej ważnym priorytetem jest rozwój sieci wodno-kanalizacyjnych oraz stworzenie struktur usuwania odpadów komunalnych.

Szczególne znaczenie przypada harmonizacji rozwoju miast bliźniaczych: Kostrzyn - Küstrin/Kietz, Słubice - Frankfurt n. O. oraz Gubin – Guben (por. mapa na str. 18), przedstawiającym modelowe projekty współpracy transgranicznej na płaszczyźnie lokalnej. Należy usunąć wszelkie braki strukturalne i bariery graniczne oraz poprawić uwarunkowania dla kontaktów bilateralnych we wszystkich sferach życia publicznego. Różnorodne inicjatywy rozwojowe miast, jak np. Eurogród dla Słubic i Frankfurtu n. O., powinny przyczynić się do ukształtowania transgranicznej sieci powiązań między tymi miastami, do umocnienia tożsamości regionalnej oraz do rozwoju gospodarczego obszarów przygranicznych.

Mapka: Pogranicze lubusko - brandenburskie / Miasta przygraniczne

Skala 1 : 1 300 000

Stan na: wrzesień 2000

- Charakterystyki wybranych miast
- Rzeki graniczne
- Granica państwowa Niemcy – Polska
- Miasta sąsiedzkie/„bliźniacze”

Institut Rozwoju Miejskiego i Mieszkalnictwa Brandenburgii

Braki stwierdza się również w przypadku infrastruktury transportowej, słabo lub nieprawidłowo wykorzystywanych terenów wymagających rewitalizacji, marketingu regionalnego, połączeń między granicznymi ośrodkami logistycznymi oraz ich rozwoju, tworzenia regionalnych centrów informacji i doradztwa itp. We wszystkich tych obszarach tkwi potencjał, którego lepsze i efektywniejsze wykorzystanie mogłoby przyczynić się w szczególności do rozwoju gospodarczego pogranicza, ale i równocześnie dalszego kształtowania wzajemnej sieci powiązań.

Doświadczenia poprzedniego okresu wsparcia pokazały jak ważną platformą dla spotkań pomiędzy obywatelami Polski i Niemiec są imprezy kulturalne i sportowe. Poszerzenie oferty jeszcze bardziej atrakcyjnych imprez wymaga od zdominowanego przez wiejskie struktury pogranicza jeszcze w wielu przypadkach odpowiedniej infrastruktury technicznej i komunalnej. Dotyczy to przede wszystkim rozbudowy obiektów sportowych (jak np. Stadionu Przyjaźni w Cottbus) o znaczeniu transgranicznym, które funkcjonują w regionie jako areny różnorodnych widowisk kulturalnych i sportowych. Poza tym oferta kulturalna wykraczająca poza granice kraju wpływa na podniesienie jakości życia, a tym samym przyczynia się do zmniejszenia zjawiska odpływu mieszkańców z regionu.

Stopień zastosowania nowoczesnych technologii telekomunikacyjnych po polskiej stronie, szczególnie na obszarach wiejskich, jest ciągle jeszcze niezadowolający. Ale właśnie tam technologie te mogą tworzyć nowe możliwości, wspierać rozwój i podwyższać szanse na rynku pracy poprzez pracę i naukę na odległość, a także poprawiać szanse zainteresowanych ośrodków na przyciągnięcie inicjatyw gospodarczych.

Techniczne uwarunkowania infrastrukturalne zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepło, gaz, wodę oraz odprowadzania ścieków nie dorównują potrzebom.

Zagrożeniami wynikającymi z takiego stanu infrastruktury mogą być przede wszystkim wysokie koszty finansowania i rosnące obciążenie środowiska naturalnego. Stąd niezbędne jest uwzględnienie właściwych działań na rzecz minimalizowania tego problemu.

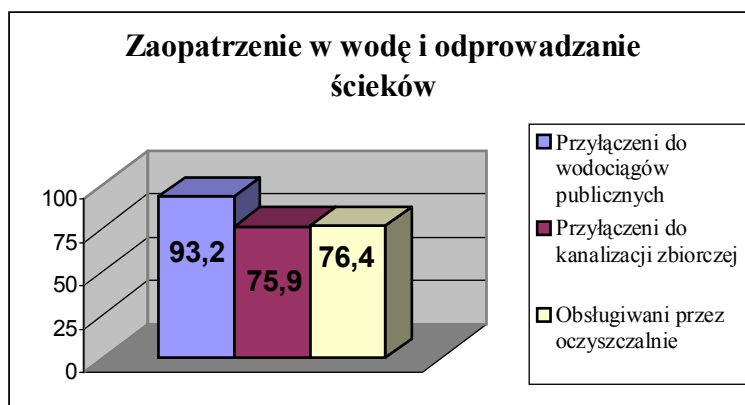
2.2.4 Zasoby naturalne i stan środowiska naturalnego

Obszar przygraniczny charakteryzuje się różnorodnością krajobrazów, jedynych w swoim rodzaju w Europie Środkowej. Na szczególne podkreślenie zasługują rzeki z naturalnymi obszarami zalewowymi i polderami, które odgrywają ważną rolę w kontekście trwałego użytkowania gruntów, regionalnej gospodarki turystycznej oraz zapobiegawczej ochrony przeciwpowodziowej. Do najbardziej znaczących krajobrazów kulturowych regionu granicznego zalicza się: Oderbruch (Dolina Odry), Pojezierze Lubuskie oraz Wschodniobrandenburska Kraina Wrzosowisk i Jezior. Należy też wymienić rezerwat biosfery Spreewald, Drawieński Park Narodowy, parki przyrodnicze Schlaubetal i Märkische Schweiz, planowany park przyrodniczy Łuk Mużakowski oraz Doliny Gubeńskie. W dalszej kolejności są to parki krajobrazowe: Łagowski, Gryżyński, Ujścia Warty, Krzesiński, Pszczewski oraz Barlinecko - Gorzowski. Brandenburski obszar przygraniczny składa się w 6% z obszarów chronionych, a 22% powierzchni to obszary chronionego krajobrazu. W Województwie Lubuskim obszary chronione to 4%, a obszary chronionego krajobrazu stanowią 30,6% powierzchni województwa. Ta różnorodność krajobrazów (48,9% obszaru przygranicznego stanowią lasy) stwarza ogromny potencjał dla wykorzystania gruntów, uprawy i przerobu surowców odnawialnych oraz rozwoju turystyki. Z tego względu zachowanie zasobów naturalnych stwarza trwałą perspektywę życiową dla mieszkańców tego regionu.

Poprzez utworzenie Urzędu Kraju Związkowego ds. Obszarów Chronionych wraz z lokalnymi zarządami tych obszarów, strażami przyrody, ośrodkami edukacji ekologicznej i ośrodkami informacji turystycznej oraz opracowaniem planów zachowawczo-rozwojowych

stworzone zostało w Brandenburgii instrumentarium, mogące być przykładem dla całych Niemiec, które w harmonijny sposób pielęgnuje i opiekuje się tymi „Skarbnicami przyrody”. Bardziej intensywna wymiana z polskimi sąsiadami w ramach wspólnych projektów i planów może umocnić pozytywne efekty ponadgraniczne.

Dla ochrony środowiska naturalnego zrealizowano w minionych latach na terenach granicznych wiele projektów z zakresu infrastruktury komunalnej (oczyszczalnie, przyłącza wodociągowe i kanalizacyjne, montaż filtrów powietrza itp.). W regionie tym 93,2% gospodarstw domowych przyłączone jest do sieci wodociągowej, 75,9% do kanalizacji zbiorczej a 76,4% do oczyszczalni ścieków (por. poniższy wykres).

Dane są wartościami zbliżonymi, ponieważ na terenie województwa lubuskiego ścieki odprowadzane są w dużej mierze tylko do osadników zbiorczych.

Źródło: Dane statystyczne Krajowego Urzędu Przetwarzania Danych i Statystyki Brandenburgii, dane statystyczne Województwa Lubuskiego, obliczenia własne.

W zakresie ochrony przed emisją zanieczyszczeń, stosowania energii odnawialnej oraz przedsięwzięć na rzecz oszczędnego gospodarowania energią, recyklingu, usuwaniu odpadów (m.in. zdecentralizowane zakłady utylizacyjne), rekultywacji zdegradowanych gruntów i starych składowisk odpadów potrzeby są w dalszym ciągu duże. Liczne małe składowiska należy zlikwidować w sposób nieszkodliwy dla środowiska, a nowe organizować według standardów UE. Podobnie należy postępować z wykorzystaniem odpadów. Fachowcy obu stron mają w tej dziedzinie różnorodne możliwości wykorzystania swoich doświadczeń i dostosowania rozwiązań techniczno-ekologicznych do standardów UE. Jest to zadanie, które nie tylko służy ochronie środowiska, ale poprzez powstawanie nowych MŚP w sektorze recyklingu może przyczynić się do stworzenia nowych miejsc pracy.

Lubusko - brandenburski obszar przygraniczny dysponuje złożami węgla brunatnego (przede wszystkim w części południowej obszaru niemieckiego) oraz zasobnymi złożami żwirów i piasków. Wydobycie węgla brunatnego powoduje trwałe naruszenie przyrody i krajobrazu, w szczególności istnieje niebezpieczeństwo obniżenia poziomu wód gruntowych i związane z tym znaczne szkody dla krajobrazu wodnego. Równocześnie zagospodarowywanie terenów po byłych kopalniach węgla brunatnego stwarza szansę dla rozwoju obszarów przyrody i ich turystycznego wykorzystania.

Letnia powódź na Odrze, Nysie i Bobrze w roku 1997 wykazała poważne niedociągnięcia w przygotowaniu całego obszaru granicznego do takich katastrof, zarówno w zakresie zapobiegawczej i technicznej ochrony przeciwpowodziowej, jak również w zakresie walki z żywiołem. Dotyczy to zharmonizowanego i skorelowanego systemu alarmowania i prognozowania antypowodziowego, uzgodnionej koncepcji ochrony przeciwpowodziowej oraz środków prewencyjnych w zakresie ochrony przeciwpowodziowej, jak również koordynowanego

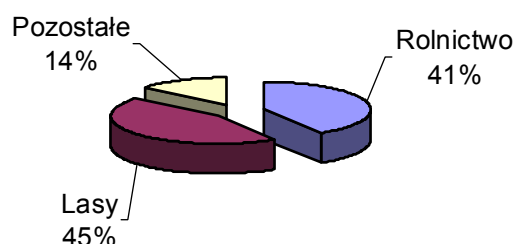
uczulania wszystkich potencjalnie zainteresowanych na problem zagrożenia powodziowego. Należy bardziej wykorzystywać i kontynuować doświadczenia i pierwsze wspólne działania ostatnich lat dla jak najlepszego zabezpieczenia ludności, zakładów produkcyjnych i otoczenia, w którym funkcjonują.

Zmniejszeniu istniejących zagrożeń i dających się przewidzieć obciążeń środowiska, (takich jak: możliwe zanieczyszczenie środowiska przez rosnący ruch pojazdów i rosnące koszty przedsięwzięć służących dostosowaniu do norm UE itp.) służą m.in. programy pomocowe uzupełniane przez już istniejącą i rozszerzającą się współpracę instytucji naukowych w zakresie technologii ochrony środowiska.

2.2.5 Rozwój rolnictwa i terenów wiejskich

Dużą część lubusko - brandenburskiego obszaru granicznego (41,3% powierzchni całkowitej) stanowią powierzchnie uprawne i leśne (por. poniższy wykres). Obszary leśne stanowią przede wszystkim potencjał dla przemysłu drzewnego, uprawy i gospodarczego zastosowania surowców odnawialnych. Możliwości rozwoju tkwią w inwestycjach nowych MŚP wykorzystujących te zasoby i wprowadzających je na rynek oraz we współpracy lubusko - brandenburskich instytucji badawczych w opracowaniu projektów pilotażowych z zakresu innowacyjnego wykorzystania np. surowców odnawialnych.

Struktura powierzchni w regionie przygranicznym

Z powodu m.in. restrukturyzacji rolnictwo jako gałąź gospodarki straciło co prawda na znaczeniu na całym obszarze przygranicznym, lecz wciąż jeszcze decyduje o strukturze wielu powiatów. Ponadto kształtuje ono krajobraz i środowisko życiowe jego mieszkańców. Środowisko to, infrastruktura wsi oraz kształtowanie ich wizerunku zostało w ostatnich dziesięcioleciach w wielu przypadkach zaniedbane. Pierwsze projekty trwałego rozwoju wsi zrealizowano po niemieckiej stronie w minionym okresie wsparcia. Działania te ulegną rozszerzenia na cały obszar przygraniczny w nadchodzących latach.

Ogólnie w przypadku analizowanego okresu należy stwierdzić, że możliwości powstające w wyniku restrukturyzacji rolnictwa w regionie, jak np. poprawa marketingu i wykorzystanie lasów i innych terenów wiejskich dla turystyki, nie zostały dotychczas dostatecznie spożytkowane.

Powodem są po części m.in. ograniczone możliwości przerobu i marketingu, obciążenie starymi długami i związana z tym słabość kapitałowa przedsiębiorstw rolnych, a także niekorzystna struktura wiekowa i niewystarczające kwalifikacje obecnej siły roboczej. Szczególną przeszkodą okazuje się w polskiej części regionu granicznego fakt, że gospodarstwa rolne są przeważnie małe i obok użytkowania niskowartościowych gruntów, dysponują niskim kapitałem.

Wysokie bezrobocie na terenach wiejskich i związane z nim zadanie tworzenia nowych możliwości uzyskania dochodu wymagają szczególnie wzmożonego wykorzystania potencjałów turystycznych. Od 1990 r. dokonały się już w tej dziedzinie pozytywne zmiany. Widoczne jest to w zwiększonej liczbie miejsc noclegowych, bogatszej ofercie gastronomicznej, tworzeniu kurortów itp. Mimo istniejących potencjałów, ruch turystyczny nie stał się jednak jeszcze istotnym czynnikiem ekonomicznym. Przyczyną tego stanu rzeczy jest w szczególności to, że transgraniczne koncepcje turystyki obejmujące cały region, które w ramach zintegrowanego rozwoju odpowiednich ośrodków powinny prowadzić do odpowiedniego u rynkowania potencjału turystycznego, znajdują się dopiero w fazie opracowania. Poza tym nie uwzględniono jeszcze dostatecznie znaczenia turystyki szczególnie na terenach wiejskich. W związku z tym zalety regionu przygranicznego wynikające z jego tranzytowego położenia nie zostały jak dotąd dostatecznie wykorzystane dla rozwoju turystyki. Bliskość metropolii stwarza dobre możliwości dla rozwoju terenów wypoczynkowych na obszarach wiejskich jako miejsc na krótki pobyt urlopowy, przy czym właśnie strona polska dysponuje wystarczającymi zasobami taniej siły roboczej do realizacji tego zadania.

Do ważnych potencjałów o znaczeniu turystycznym zaliczają się obszary wymienione w rozdziale „Ochrona środowiska”. Liczne jeziora, zbiorniki sztuczne i rzeki oraz obszary ich zlewiska (np. Spreewald) są terenami wypoczynku i wędkarstwa. Pogranicze oferuje również szerokie możliwości dla agroturystyki, wędrówek pieszych, wycieczek rowerowych, jeździectwa i kempingu. Niedostateczna jest jednak w wielu wypadkach infrastruktura techniczna i komunalna, co stanowi otwarte pole dla realizacji odpowiednich projektów.

Turystyczne znaczenie takich atrakcji, jak Winobranie w Zielonej Górze, Lubuskie Lato Filmowe w Łagowie lub Międzynarodowe Spotkania Zespołów Cygańskich w Gorzowie, Festiwal „Młodego Filmu Europy Wschodniej” w Cottbus, a także Festiwal Muzyki Wschód - Zachód w Zielonej Górze i Frankfurtu n. Odrą stale rośnie są to początki powrotu do realizacji wspólnych przedsięwzięć mających znaczenie dla ruchu turystycznego, jak również scalenia i koegzystencji regionu przygranicznego.

Walory przyrodnicze uzupełniają interesujące zabytki architektury, takie jak: zamki, dworki, majątki ziemskie i kościoły (zespół pałacowy w Żaganiu, sakralna architektura klasztoru w Jordanowie, sanktuarium Maryjnego w Rokitnie, klasztor w Neuzelle, Park Pücklera w Branitz i inne) oraz muzea (Miejsce Pamięci Seelow) i rejonu umocnień (Międzyrzecz i inne).

Szczególną atrakcją turystyczną są zarówno czynne kopalnie odkrywkowe jak i tereny byłych kopalni odkrywkowych przekształcanych w wyniku działań rekultywacyjnych. Po zainicjowaniu międzynarodowej wystawy budowlanej „Ziemia Księcia Pücklera” na terenie Łużyc i Spreewaldu turystyka na zagospodarowanych terenach pokopalnianych zyska na znaczeniu w ciągu najbliższych 10 lat.

Odrodzenie tradycyjnych technik rzemiosła wiejskiego oraz uprawa i sprzedaż produktów rolnych, a przede wszystkim surowców odnawialnych stanowią dalsze możliwości rozwojowe dla tego obszaru. Polem do szczególnie aktywnych działań jest współpraca transgraniczna w dziedzinie przetwórstwa i sprzedaży produktów rolnych.

Rzeki i jeziora pogranicza sprzyjają rybołówstwu, które nie stanowi jednak znaczącego czynnika ekonomicznego. Krajobraz regionu ma jednak wysoką wartość turystyczną i umożliwia przy jego przyjaznym dla środowiska wykorzystaniu utworzenie nowych miejsc pracy i generowanie efektów gospodarczych.

2.2.6 Zasoby ludzkie

Obszar przygraniczny jest dotknięty bezrobociem w szczególnej mierze. Dla Kraju Związkowego Brandenburgii można wskazać jako dowód stopę bezrobocia z grudnia 1999r., która w regionie przygranicznym kształtuje się powyżej średniej Kraju Związkowego - 19,1% i wynosi do 26%. Udział długotrwale bezrobotnych wynosił w Brandenburgii 31,1% i był szczególnie wysoki w Sprembergu (40,9% wszystkich bezrobotnych). Udział kobiet wśród bezrobotnych kształtował się zazwyczaj znacznie powyżej średniej – na poziomie 55,7%.

Biorąc pod uwagę strukturę wykształcenia bezrobotnych nie da się wyróżnić jednoznacznego wzorca dla Brandenburczyków; wyłączając miasto Frankfurt n. Odrą, udział bezrobotnych z wykształceniem wyższym jest niższy od średniej krajowej dla 2,9%, podczas gdy udział bezrobotnych bez wykształcenia zawodowego odpowiada średniej krajowej - 23,3%. Słabą pozycję pracobiorców bez wykształcenia zawodowego na rynku pracy uwidacznia dodatkowo fakt, iż ta grupa stanowi tylko 11% ogółu pracujących. Natomiast 9% wszystkich pracobiorców legitymuje się wyższym wykształceniem.

W lubuskim regionie przygranicznym liczba bezrobotnych spadała w latach 1994-1997, natomiast w ostatnich dwóch latach ponownie wzrosła. Przyczyną tego są m.in. upadłość dużych przedsiębiorstw (Gubin, Nowa Sól, Zielona Góra), reorganizacja armii i zmniejszająca się w całej Polsce stopa wzrostu PKB. 17,5% stopa bezrobocia w Województwie Lubuskim na koniec roku 1999 to więcej niż średnia krajowa (13,1%). Struktura bezrobocia jest jednak lepsza, gdyż liczba długotrwale bezrobotnych jest znacznie niższa (18,5%) od średniej krajowej (23%).⁶

Charakterystyczne dla całego obszaru przygranicznego jest niewystarczające zaangażowanie pracodawców w dalsze zawodowe szkolenie pracowników w celu zapewnienia konkurencyjności MŚP oraz w celu wystarczającego przystosowania siły roboczej do zmieniających się wymagań kwalifikacyjnych. Badania tej problematyki wykazały w szczególności braki kwalifikacji w: zarządzaniu projektami, zarządzaniu innowacyjnym, rachunku kosztów, marketingu i sprzedaży oraz wykorzystaniu technologii innowacyjnych i komunikacyjnych. Gospodarcza sytuacja wielu MŚP nie pozwala na inwestowanie w wystarczającym stopniu w kwalifikacje pracowników. Po polskiej stronie deficyt ten jest jeszcze bardziej widoczny poprzez wciąż jeszcze niewystarczającą ofertę edukacyjno-szkoleniową.

Dane o strukturze wykształcenia zatrudnionych na obszarach przygranicznych są mało miarodajne i raczej nieporównywalne. W części brandenburskiej 9% zatrudnionych ma wykształcenie wyższe, 77% zawodowe a ok. 11% nie ma odpowiedniego wykształcenia zawodowego. W regionie lubuskim 5,7% ludności ma wykształcenie wyższe, 54,3% zawodowe lub maturę, 33% podstawowe a 7,0% niepełne podstawowe.⁷

Na lubusko-brandenburskim obszarze granicznym istnieje 11 szkół wyższych stanowiących stosunkowo dobry potencjał dla nauczania i badań naukowych. Szczególne znaczenie ma Uniwersytet Europejski Viadrina we Frankfurcie n. Odrą, który wspólnie z Uniwersytetem w Poznaniu utworzył i prowadzi Collegium Polonicum w Ślubicach. Cele kształcenia i ogólny charakter Uniwersytetu Europejskiego Viadrina stwarzają mu szansę stania się głównym elementem transgranicznego systemu kształcenia akademickiego w lubusko - brandenburskim regionie przygranicznym oraz poza nim. Transgraniczne znaczenie zyskały także założona w 1991 r. Politechnika Brandenburska (BTU) i Wyższa Szkoła Zawodowa Lausitz w Cottbus. Największym centrum akademickim regionu jest Zielona Góra z Politechniką

⁶ Raporty statystyczne Urzędu Przetwarzania Danych i Statystyki Kraju Związkowego Brandenburgia, dane statystyczne Województwa Lubuskiego

⁷ Raporty statystyczne Urzędu Przetwarzania Danych i Statystyki Kraju Związkowego Brandenburgia, dane statystyczne Województwa Lubuskiego

(7.000 studentów) i Wyższą Szkołą Pedagogiczną (15.000 studentów), z której ma powstać Uniwersytet Lubuski.⁸ Duże znaczenie dla zintegrowanego kształcenia i doskonalenia na terenie pogranicza mają również Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu - Instytut Wychowania Fizycznego w Gorzowie Wlkp., Gorzowska Wyższa Szkoła Zawodowa, Wyższa Szkoła Biznesu w Gorzowie Wlkp. oraz Wyższa Szkoła Zawodowa Administracji Publicznej w Sulechowie.

Kształcenie obejmuje kierunki naukowo-techniczne, w szczególności ochronę środowiska, budownictwo, elektronikę i budowę maszyn oraz kierunki humanistyczne i administracyjne. W Lubuskiem nie ma takich kierunków kształcenia na poziomie wyższym, jak prawo i ekonomia. Wielu polskich studentów podejmuje naukę na tych kierunkach na Uniwersytecie Europejskim Viadrina. Coraz większy nacisk kładzie się jednakże na rozwój innowacji i technologii. Istnieje tu duży potencjał badawczy i rozwojowy, który należy wykorzystywać i rozwijać, w szczególności w obszarze wsparcia MŚP, a tym samym ogólnego rozwoju gospodarczego regionu przygranicznego.

Obecność szkół wyższych na terenach przygranicznych ma duże znaczenie dla rozwoju regionalnego. Tylko na Uniwersytecie Europejskim Viadrina uczy się obecnie 1.235 polskich studentów. Szkoły wyższe na terenach przygranicznych kształcą na najwyższym poziomie, tworząc tym samym podwaliny przyszłego rozwoju gospodarczego regionu oraz ujednolicenia warunków życiowych i sytuacji prawnej.

Obok szkół wyższych po niemieckiej stronie znajdują się centra badawcze i technologiczne wnoszące duży wkład w rozwój regionu. Dotyczy to współpracy polsko-niemieckiej, zintensyfikowania działalności badawczej, a w szczególności efektywnego wdrażania rezultatów tych prac. Działalność badawcza przyczynia się poza tym do wzrostu ogólnej konkurencyjności gospodarczej oraz rozwoju zdolności kooperacyjnych.

Jedną z nowoczesnych i zorientowanych na przyszłość instytucji badawczych w dziedzinie mikroelektroniki działających na pograniczu polsko-brandenburskim jest IHP. Podstawowym zadaniem, jakie postawił sobie Instytut jest monitorowanie i dokumentowanie rozwiązań w dziedzinie komunikacji bezprzewodowej od badań podstawowych do momentu powstania prototypu. Głównym obszarem kompetencji instytutu jest podstawowa działalność badawcza w zakresie stosowanych materiałów, technologia procesów produkcyjnych, projekty schematów, jak również systemy gotowe.

Działania badawcze stanowią potencjał możliwości rozwojowych, który należy wykorzystać dla dobra rozwoju gospodarczego pogranicza. Niezbędne dla regionu inwestycje oraz powstawanie nowych przedsiębiorstw wymagają dalszych działań zachęcająco-motywuujących. Transfer naukowy i personalny z instytucji badawczych regionu jest potrzebny w szczególności małym i średnim przedsiębiorstwom.

Umocnienie funkcjonujących obecnie ośrodków edukacyjnych, naukowych i badawczych w całym regionie przygranicznym przyczyni się do przezwyciężenia niedostatków kwalifikacji i zatrudnienia, ułatwienia pracownikom lepszego przystosowania do wymagań rynku pracy, a poprzez transfer nauki i technologii z instytucji naukowych do MŚP również do tworzenia i utrzymania miejsc pracy. W ten sposób można będzie zminimalizować ryzyko rosnącego bezrobocia, szczególnie wśród kobiet.

2.2.7 Współpraca

Różnorodne działania w minionym okresie wsparcia, szczególnie w zakresie budowania kooperacji, doprowadziły do dalszego rozszerzenia i stabilizacji sieci współpracy na pol-

⁸ W 2001r został założony Uniwersytet Zielonogórski.

sko-niemieckim obszarze przygranicznym. Mieszkańcy terenów przygranicznych zbliżyli się do siebie. Pomimo tego właśnie w dziedzinie stosunków dobrosąsiedzkich należy podjąć dalsze wysiłki.

Rozwój i praca euroregionów wspierane były aktywnie przez programy wsparcia UE, były województwa zielonogórskie i gorzowskie, a obecnie Lubuskie oraz rząd Brandenburgii. Wsparcie, które służy także umocnieniu związków pomiędzy sąsiadami po obu stronach Odry i Nysy jest jednak ciągle niewystarczające. Szerokie możliwości kontaktów i działalności na polu kultury, sportu itp. zostały wykorzystane w minionym okresie wsparcia tylko w niewielkiej części. Duże możliwości stabilizacji i rozwijania transgranicznych kontaktów i współpracy obu stron istnieją w szczególności w Funduszu Małych Projektów. Zadaniem euroregionów jest realizacja w ramach tego funduszu przedsięwzięć umacniających i pogłębiających stosunki dobrosąsiedzkie.⁹

Współpraca instytucji na poziomie regionalnym (administracja wojewódzka i krajowa) oraz lokalnym (władze gminne i euroregiony) rozwija się pomyślnie od 1994r. Pogłębić i poszerzyć należy m.in. wymianę doświadczeń i aktywną współpracę w dziedzinach bezpieczeństwa, służby zdrowia, ochrony przeciwpożarowej, ochrony przed klęskami żywiołowymi i katastrofami oraz w dziedzinie spraw komunalnych. Dotyczy to w szczególności wymiany informacji w gminach oraz instytucjach gminnych, dotyczących integracji Polski z Unią Europejską.

Ścisłą współpracę Polski i Niemiec dokumentuje m.in. poniższy wykaz przygranicznych gmin i miast partnerskich, które już od dłuższego czasu utrzymują zażyłe wspólne stosunki partnerskie oraz współpracują ze sobą w ramach euroregionów.

Partnerstwa miast i gmin na polsko-niemieckim obszarze przygranicznym

STRONA POLSKA	STRONA BRANDENBURSKA
Euroregion „Sprewa – Nysa – Bóbr”	
Zielona Góra (miasto)	Cottbus
Zielona Góra (gmina)	Peitz, Neuzelle, Drehnov
Gubin	Guben
Łęknica	Bad Muskau
Maszewo	Welzow
Jasień	Doebern
Tuplice	Hornow – Simmersdorf
Nowogród Bobrz.	Luebbenau
Małomice	Zeuthen
Głogów	Eisenhüttenstadt
Lubrza	Burg
Lubsko	Forst
Sulechów	Peitz, Neuruppin
Kargowa	Briesen
Nowe Miasteczko	Bad Liebenwerda
Nowa Sól	Senftenberg, Forst
Zbąszynek	Peitz
Trzebiel	Gross Koelzig
Lipinki Łużyckie	Friedrichshain

⁹ Porównaj: Komisja Europejska – Informacje dla krajów członkowskich dotyczące wytycznych w sprawie inicjatywy wspólnotowej dotyczącej współpracy transeuropejskiej w celu wspierania harmonijnego i trwałego rozwoju obszaru europejskiego - INTERREG III, z dnia 28.04.2000r., Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich C 143/6 z dnia 23.05.2000r.

Sława	Luckau
Babimost	Neuruppin
Wymiarki	Dissenchen
Trzebiechów	Schenkendöbern
Torzym	Kolkwitz
Szprotawa	Spremberg
Brody	Forst
Żary	Weisswasser
Ochla	Peitz, Drechnow
Czerwieńsk	Drebkau
Siedlisko	Neuhausen
Lotnisko Przylep	Flugplatz Neuhausen
Otyń	Hornow-Simmersdorf
Iłowa	Cottbus
Powiat Krosno Odrzańskie	Powiat Sprewa-Nysa
Euroregion „Pro Europa Viadrina”	
Cybinka	Eisenhüttenstadt
Dębno Lubuskie	Strausberg
Drezdenko	Worth
Gorzów Wlkp.	Frankfurt/O.
Górzycza	Kienitz
Kłodawa	Seelow
Kostrzyn	Seelow, Wriezen
Krzeszyce	Beeskow
Lubiszyn	Amt Odervorland
Lubniewice	Schoneiche
Międzyrzecz	Bad Freienwalde, Wriezen
Ośno Lubuskie	Eichwalde
Przytoczna	Mallnow
Słońsk	Lebus
Słońsk Treplin	Grundschule Lebus
Słubice	Frankfurt /O.
Skwierzyna	Bernau
Stare Kurowo	Lebus
Strzelce Kraj.	Angermünde
Sulęcín	Beeskow
Witnica	Münchenberg
Trzciel	Falkenberg/Mark
Choszczno	Fürstenwalde
Głogów	Eisenhüttenstadt
Lubikowo	Mallnow
Dąbroszyn	Seelow, Trebnitz

Współpraca transgraniczna instytucji naukowych, oświatowych i kulturalnych jest już na dobrej drodze. Szczególny akcent położono na opanowanie języka sąsiada na etapie nauki przedszkolnej i szkolnej. Propagowane są w ten sposób zarówno nauka języka jak i wzajemne poznawanie się w polsko-niemieckich przedszkolach i brandenburskich średnich szkołach maturalnych dla polskich uczniów. Dochodzą do tego liczne polsko-niemieckie koła zainteresowań w innych bran-

denburskich szkołach na pograniczu. Przedsięwzięcia te powinny być kontynuowane również w nadchodzącym okresie wsparcia.

Dobrym przykładem współpracy instytucji naukowych jest Collegium Polonicum w Słubicach, instytucja o randze szkoły wyższej stworzona przez Uniwersytet Europejski Viadrina we Frankfurcie nad Odrą i Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Poza tym istnieją dalsze różnorodne możliwości ścisłej współpracy w dziedzinie edukacji i działalności badawczej, jak np. pomiędzy Politechniką Brandenburską w Cottbus i Politechniką w Zielonej Górze. W dziedzinie kultury współpracują już z powodzeniem orkiestry, pisarze, grupy kulturalne, muzea i inne instytucje.¹⁰ Kroki w tym kierunku należy kontynuować.

W punkcie 1 Wspólnego Oświadczenia, wymienionego w niniejszym programie na str. 4, obie strony akcentują znaczenie zintensyfikowania współpracy regionalnej dla rozwoju dobrych stosunków sąsiedzkich, dla kontynuacji procesu transformacji, jak również dla stworzenia w regionie dogodnych warunków w kontekście członkostwa Polski w Unii Europejskiej oraz definiują główne kierunki współpracy:

- gospodarka; główne tematy: rozwój transgranicznego wspierania gospodarki, wsparcie przedsiębiorstw i technologii, polityka regionalna i strukturalna (np. targi i wystawy) oraz turystyka
- nauka, działalność badawcza, kultura – ze szczególnym uwzględnieniem dalszego profilowania kierunków Uniwersytetu Europejskiego Viadrina we Frankfurcie nad Odrą i Collegium Polonicum w Słubicach
- rolnictwo i lasy, rozwój obszarów wiejskich, środowisko, ochrona przyrody, gospodarka przestrzenna, rozwój infrastruktury, jak również ochrona przeciwpożarowa i ochrona przed katastrofami
- edukacja, młodzież, sport
- sprawy społeczne, zdrowie, kobiety
- wymiana doświadczeń i informacji m.in. mająca na celu wspieranie województwa w rozbudowie jego programu strukturalnego, we wnioskowaniu o środki z programów pomocowych UE oraz w podnoszeniu kwalifikacji pracowników
- wspieranie powiatów i gmin – w szczególności euroregionów – w ich staraniach o rozwój i poszerzenie obszarów współpracy
- wspieranie wielostronnych projektów kooperacyjnych; obie strony będą przy tym badać możliwości wzięcia udziału we wspólnych projektach państw trzecich oraz pozyskania wsparcia ze strony UE

We wspomnianym w punkcie 1 Programu Współpracy z dnia 23 kwietnia 2003r. zapisano aktualne działania realizujące postanowienia Wspólnego Oświadczenia w podziale na poszczególne resorty. Realizacja tego programu będzie oceniana co najmniej raz do roku przez grupę przedstawicieli wszystkich resortów Rządu Kraju Związkowego Brandenburgia oraz Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego.

¹⁰ Porównaj: str. 2 Porozumienia o Współpracy w Dziedzinie Kultury zawartego pomiędzy Zarządem Województwa Lubuskiego a Ministerstwem Nauki, Badań i Kultury Kraju Związkowego Brandenburgia (luty 2000r.). Podobne porozumienie o współpracy zostało zawarte również przez władze województwa z brandenburskim ministerstwem rolnictwa.

2.3 Analiza SWOT

Strengths Mocne strony	Weaknesses Słabe strony	Options Szanse	Threats Zagrożenia
1. Ludność			
<ul style="list-style-type: none"> po polskiej stronie obszaru granicznego udział ludności poniżej 15 roku życia jest wyższy od średniej krajowej wysoki udział ludności w wieku produkcyjnym (65,6%) 	<ul style="list-style-type: none"> niski udział ludności poniżej 15 roku życia po stronie Brandenburgskiej i spadek urodzeń w całym obszarze granicznym, starzenie się ludności szczególnie na obszarach wiejskich 	<ul style="list-style-type: none"> lepsze warunki życia i pracy dla wzrostu liczby ludności rosnący potencjał siły roboczej po polskiej stronie regionu przygranicznego 	<ul style="list-style-type: none"> dalszy spadek liczby ludności, zamykanie szkół na obszarach wiejskich, brak młodej siły roboczej na rynku pracy odpływ siły roboczej, wyludnienie miast i wsi, malejąca siła gospodarki
2. Rozwój gospodarczy			
<ul style="list-style-type: none"> duża liczba zatrudnionych w sektorze usług duży potencjał siły roboczej wysoki udział sektora prywatyzowanego (w Lubuskiem znacznie powyżej średniej krajowej) zróznicowanie branż funkcjonowanie znaczących ośrodków gospodarczych (Zielona Góra, Gorzów Wlkp., Frankfurt n. O, Cottbus) wystarczający udział terenów pod działalność gospodarczą w planach zagospodarowania regionu duża liczba instytucji wspierania gospodarki duża liczba MSP 	<ul style="list-style-type: none"> nadal zbyt mała orientacja na branże przyszłościowe (telekomunikacja etc.) duże bezrobocie dominacja tradycyjnych gałęzi przemysłu niewystarczające połączenia z terenami sąsiednimi, z ośrodkami gospodarczymi w Meklemburgii, Saksonii i Polsce południowej i północnej wciąż niewystarczające wykorzystanie terenów pod działalność gospodarczą brak jednolitej strategii promocji obszaru przygranicznego zorientowanej na klienta międzynarodowego niewystarczające struktury dla transgranicznej kooperacji przedsiębiorstw i marketingu lokalnego niewielka liczba dużych inwestorów materiał statystyczny i kartograficzny obu stron nie jest kompatybilny 	<ul style="list-style-type: none"> nowe, długotrwałe miejsca pracy w branżach innowacyjnych, współpraca z instytucjami naukowymi itp. w celu utworzenia nowych gałęzi przemysłowych utworzenie sieci centrów innowacji i technologii powiązanie gospodarcze regionu z sąsiednimi metropoliami, przede wszystkim w zakresie marketingu regionalnego wykorzystanie położenia geograficznego i skojarzenie działań instytucji wsparcia i doradztwa gospodarczego, takich jak Polsko-Niemieckie TWG, czy Kostrzyńsko – Słubicka SSE dla przyciągnięcia inwestorów kompatybilne dokumenty statystyczne i kartograficzne 	<ul style="list-style-type: none"> odpływ ludności wiejskiej udział bezrobotnych w rynku pracy utrudniony brakiem kwalifikacji dominacja silnych sąsiednich ośrodków przemysłu i nauki (Berlin, Wrocław, Poznań) niejednolite działania wspierające ograniczenie do tradycyjnych branż, wysoki wskaźnik upadłości firm niewystarczające środki finansowe, niskie zdolności innowacyjne
3. Infrastruktura			
<ul style="list-style-type: none"> obszar tranzytu dla transportu osobowego i 	<ul style="list-style-type: none"> brak dróg szybkiego ruchu, obwodnic miast i 	<ul style="list-style-type: none"> zakończenie inwestycji granicznych (Gubinek- 	<ul style="list-style-type: none"> rozbudowa infrastruktury komunikacyjnej

<p>towarowego wschód – zachód-wschód dzięki międzynarodowym połączeniom drogowym, kolejowym i wodnym</p> <ul style="list-style-type: none"> • stosunkowo dobrze rozwinięta sieć dróg lokalnych i regionalnych • istnienie i dobre usytuowanie lotnisk w regionie • liczne szlaki wodne • infrastruktura techniczna w szczególności telekomunikacja jest po niemieckiej stronie dobrze rozwinięta. Po polskiej stronie dynamiczny rozwój w szczególności telefonii komórkowej • miasta bliźniacze Kostrzyn/Kietz, Słubice/Frankfurt n. O, Gubin/ Guben, są przykładami współpracy transgranicznej • programy rozbudowy sieci energetycznej, skojarzenie energia-ciepło 	<p>połączeń północ – południe, jak i lokalnej publicznej komunikacji osobowego na obszarach peryferyjnych; istniejąca infrastruktura drogowa jest nieodpowiedniej jakości</p> <ul style="list-style-type: none"> • liczba i wyposażenie przejść nie odpowiada jeszcze wymaganiom ruchu towarowego i osobowego, brak połączeń promowych • regularny ruch lotniczy jest finansowo nieopłacalny • niewystarczająca żeglowność dróg wodnych • braki w infrastrukturze telekomunikacyjnej w szczególności na obszarach wiejskich i w polskiej części • braki w infrastrukturze komunalnej, w szczególności w dziedzinie kultury i sportu • niska jakość sieci energetycznej 	<p>Gubin, Olszyna-Forst) i obwodnic</p> <ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie liczby przejść i lepsze ich wyposażenie zwiększy wymianę gospodarczą i możliwości kontaktów międzyludzkich • znaczne środki z funduszy europejskich na rozwój infrastruktury • wykorzystanie lotnisk regionalnych dla celów lepszej dostępności danych ośrodków • konkurencja firm telekomunikacyjnych poprawia ofertę usług • zmniejszanie barier granicznych, wzrost przepływu ludności i towarów w miastach bliźniaczych • tworzenie infrastruktury kultury i sportu w celu trwałego korzystania z niej ludności obu krajów • wykorzystanie lokalnych zasobów gazu ziemnego 	<p>utrudniona przez warunki naturalne (granica na rzece)</p> <ul style="list-style-type: none"> • zagrożenie środowiska poprzez wzrost wykorzystania połączeń drogowych zamiast kolejowych i wodnych • niska gęstość zaludnienia zwiększy koszty infrastruktury, • zwiększone koszty infrastruktury granicznej i personelu, zwiększony ruch graniczny, większe zanieczyszczenie środowiska • konkurencja ze strony dużych lotnisk (Berlin, Poznań), • brak środków finansowych na modernizację szlaków wodnych • konieczność ponoszenia znacznych inwestycji przez gminy i powiaty • pogłębianie się regionalnych dysproporcji w obszarach wiejskich; odpływ siły roboczej • uwarunkowania naturalne wynikające z granicy na rzece
---	--	--	--

4. Środowisko naturalne

<ul style="list-style-type: none"> • atrakcyjne zasoby przyrodnicze: jeziora, lasy, parki przyrodnicze • złoża zasobów naturalnych: węgiel brunatny, żwiry, piaski, drewno, • działania na rzecz ograniczenia emisji zanieczyszczeń • rozpoczynająca się transgraniczna kooperacja w zakresie ochrony przeciwpożarowej i ochrony przed katastrofami • dobra współpraca w zakresie działań prze- 	<ul style="list-style-type: none"> • obszary znacznego zanieczyszczenia środowiska (tereny przemysłowe, byłe poligony) • znaczne naruszenie natury i krajobrazu (aneksja powierzchni, spadek poziomu wód gruntowych, emisja zanieczyszczeń) • niewystarczające zagospodarowanie składowisk odpadów • niewystarczająca ochrona przed emisją zanieczyszczeń, działania w zakresie recyklingu w fazie począt- 	<ul style="list-style-type: none"> • baza dla rozwoju budownictwa, energetyki, wykorzystanie krajobrazów pokopalnianych dla turystyki i rolnictwa • poprawa ochrony środowiska, dostosowanie do norm UE • miejsca pracy w przedsiębiorstwach zajmujących się recyklingiem • rozwój nowoczesnych technologii w zakresie ochrony środowiska przy współpracy z in- 	<ul style="list-style-type: none"> • wysuszenie obszarów na których nastąpi spadek poziomu wód gruntowych (Spreewald) • rosnące koszty renaturalizacji • obciążenie kosztami przez dostosowanie do norm UE, w szczególności w zakresie ochrony przed emisją zanieczyszczeń • wzrost zanieczyszczenia środowiska wskutek rosnącego ruchu drogowego – osobowego i towarowego • znaczne opóźnienie w
--	--	---	--

<p>ciwpowodziowych</p> <ul style="list-style-type: none"> • przyłączenia wodociągowa, kanalizacyjne i do oczyszczalni ścieków przede wszystkim na obszarach miejskich 	<p>kowej</p> <ul style="list-style-type: none"> • niewystarczająca współpraca straży pożarnej i pogotowia, niewystarczające wyposażenie po stronie polskiej • brak wspólnej koncepcji w dziedzinie prewencyjnej ochrony przeciwpowodziowej • brak przyłączy wodociągowych, kanalizacyjnych i do oczyszczalni ścieków (w szczególności po polskiej stronie) na obszarach wiejskich 	<p>stytucjami naukowymi,</p> <ul style="list-style-type: none"> • jednolite szybkie działania w przypadku katastrof w regionie przygranicznym, sprawne ratowanie i opieka nad poszkodowanymi, współpraca i szkolenie drużyn strażackich, • jednolita koncepcja i zorganizowane działania w razie powodzi na wspólnym obszarze • dobre warunki środowiska naturalnego dzięki utrzymaniu czystości wód • znaczne środki UE na budowę oczyszczalni ścieków i składowiska odpadów 	<p>akcjach w przypadku katastrof różnego rodzaju, zróżnicowane wyposażenie i przez to słabe możliwości użycia, zagrożenie życia, ludzkiego i materiałów</p> <ul style="list-style-type: none"> • zagrożenie powodziowe dla obszaru Odry, Nysy i Bobru • zanieczyszczenie rzek i jezior, zanieczyszczenie wód gruntowych, wzrost ich szkodliwości dla zdrowia • wysokie koszty budowy wodociągów i kanalizacji i przyłączy do oczyszczalni ścieków
--	--	---	--

5. Rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich

<ul style="list-style-type: none"> • duży udział obszarów rolnych i leśnych • rozpoczęty trwały rozwój wsi • dobre zasoby naturalne środowiska dla rozwoju rolnictwa ekologicznego i potencjał dla uprawy surowców odnawialnych • duże zasoby siły roboczej, niskie koszty siły roboczej (po polskiej stronie) • dobre warunki dla rozwoju agroturystyki. 	<ul style="list-style-type: none"> • po polskiej stronie przeważające małe gospodarstwa oraz niska jakość gleb, niewystarczający kapitał • niewystarczające wykorzystanie zasobów naturalnych dla przemysłu i turystyki • niewystarczające zdolności przetwórcze i marketing • słaby poziom współpracy transgranicznej • nadal duże braki w infrastrukturze obszarów wiejskich, • brak ofert pracy, niekorzystna struktura wiekowa, niskie kwalifikacje • negatywny kierunek rozwoju w zakresie trwałej odnowy wsi przygranicznych, szczególnie na potrzeby turystyki, do tej pory nie miała miejsca wspólna, trwała odnowa wsi po stronie polskiej i brandenburskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • przekształcenie przedsiębiorstw rolniczych, lepszy marketing, lepsze wykorzystanie obszarów leśnych i innych obszarów wiejskich dla turystyki • uprawa i urynkwienie surowców odnawialnych, współpraca z naukowymi instytucjami w celu tworzenia nowych możliwości/źródeł przychodów • tranzytowe położenie, bliskość dużych aglomeracji, rosnące zainteresowanie wypoczynkiem na obszarach wiejskich • wspólne przetwórstwo i urynkwienie, bliskość metropolii jako rynków zbytu 	<ul style="list-style-type: none"> • rosnące bezrobocie wywołane restrukturyzacją przedsiębiorstw rolnych • odpływ siły roboczej • konflikty na tle wykorzystania terenów pomiędzy rolnictwem a ochroną środowiska • obciążenie starymi długami, słabość kapitałowa gospodarstw • niskie możliwości zbytu, bariery celne
--	--	--	---

6. Zasoby ludzkie

<ul style="list-style-type: none"> • duża liczba wykwalifi- 	<ul style="list-style-type: none"> • niższy udział absolwen- 	<ul style="list-style-type: none"> • szkolenie siły roboczej 	<ul style="list-style-type: none"> • rosnące bezrobocie
--	---	---	--

<p>kowanych pracowników, duży udział absolwentów szkół technicznych</p> <ul style="list-style-type: none"> • duża liczba szkół wyższych (wyższe szkoły techniczne, pedagogiczne i administracji); Collegium Polonicum w Ślubicach jako uczelnia polsko – niemiecka • niskie koszty pracy (po polskiej stronie) 	<p>tów szkół wyższych w Lubuskiem,</p> <ul style="list-style-type: none"> • kształcenie w całym regionie przygranicznym jest za mało adekwatne do wymagań rynku, • brak kierunków prawniczych i ekonomicznych po stronie polskiej • za mała oferta dalszego kształcenia dla MŚP, niewystarczająca współpraca między instytucjami naukowymi i sektorem gospodarki • wciąż niewystarczająca wymiana studentów • duża liczba bezrobotnych 	<p>w celu dostosowania do wymogów rynku pracy</p> <ul style="list-style-type: none"> • reforma edukacji w Polsce • utworzenie Uniwersytetu lubuskiego i budowa sieci szkół wyższych • ścisła współpraca Uniwersytetu Viadrina i Politechniki w Cottbus z uczelniami lubuskimi • wspieranie działań badawczych i rozwojowych umacnia MSP, tworzy nowe miejsca pracy w branżach przyszłościowych 	<p>szczególnie wśród kobiet</p> <ul style="list-style-type: none"> • bliskość znacznie silniejszych ośrodków uniwersyteckich, odpływ studentów, • niewykwalifikowana siła robocza ma małe szanse na rynku pracy
<p>7. Współpraca</p>			
<ul style="list-style-type: none"> • euroregiony stanowią siłę rozwoju wzajemnych stosunków w regionie przygranicznym • rozpoczęta, dobra współpraca na poziomie regionalnym i lokalnym • zapoczątkowana współpraca instytucji naukowych, edukacyjnych i kulturalnych (dwujęzyczne przedszkola, partnerstwa szkół, szkoły z polskimi i niemieckimi uczniami (matury), wymiana młodzieży) • dobre doświadczenia w przygotowaniu i w realizacji projektów w ramach programów Phare CBC i INTERREG 	<ul style="list-style-type: none"> • wciąż niewystarczające struktury euroregionów i nie w pełni zadowalające warunki pracy • słaba wymiana doświadczeń, w szczególności odnośnie negocjacji dotyczących przystąpienia Polski do UE • różne struktury i odmienny zakres kompetencji administracji • niewystarczająca znajomość języków obcych • nadal niewystarczająca liczba dwujęzycznych przedszkoli i szkół z polskimi uczniami 	<ul style="list-style-type: none"> • pogłębianie współpracy dzięki rozwijaniu partnerstwa • realizacja wielu wspólnych przedsięwzięć w ramach Funduszu Małych Projektów (Small Projects Fund) • spełnienie wymagań związanych z przystąpieniem do UE • zniesienie istniejących barier językowych, poprawa stosunków dobrosąsiedzkich 	<ul style="list-style-type: none"> • rozwiązania modelowe pozostają wyizolowane, • niskie nakłady na kulturę i oświatę • dominacja silniejszego finansowo i gospodarczo partnera niemieckiego • wrogość wobec obcych

2.4 Bilans okresu wsparcia 1994-1999

Rozwój polsko-niemieckiego regionu przygranicznego wspierany był po stronie polskiej za pomocą utworzonej w r. 1994 ścieżki finansowania Phare CBC programu Unii Europejskiej - Phare. Programy dotyczące obszaru Brandenburgii graniczącego z Polską (obszar euroregionów) wspierane były w latach 1994-1999 z Inicjatywy Wspólnotowej UE INTER-

REG II A. Obydwa programy miały na celu wsparcie strukturalne obszarów granicznych, zmniejszenie istniejących dysproporcji w rozwoju i jednocześnie przyczynienie się do silniejszej integracji tych obszarów.

Zgodnie z zasadą bottom-up (inicjatywy oddolnej), uwzględnioną w fazie opracowania programowego dla pierwszego okresu wsparcia, przebiegał również proces wprowadzania w życie Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG II A. Oznacza to, iż wnioski o dofinansowanie projektów, oceniane najpierw w gremiach euroregionów, były następnie przedmiotem głosowania Komitetu Sterującego. Wnioski o przyznanie wsparcia w ramach Phare CBC poddawano głosowaniu w polsko-niemieckiej grupie roboczej Komitetu Monitorującego na podstawie wyczerpujących ocen specjalistów. Podobny Komitet Monitorujący, mający również skład bilateralny, sprawował kontrolę nad realizacją programu wsparcia INTERREG II A.

Polsko-niemiecki obszar przygraniczny Województwa Lubuskiego i Kraju Związkowego Brandenburgii dysponował w okresie wsparcia 1994-1999 kwotą w wysokości 231,8 mln EUR ze środków UE (por. poniższa tabela). Dzięki tym środkom zrealizowano 962 projekty, które przyczyniły się do rozwoju strukturalnego przede wszystkim w dziedzinie gospodarki, komunikacji, infrastruktury, środowiska naturalnego i turystyki. Z przedstawionej tabeli wynika, iż priorytety działań na obszarze polskim i niemieckim nie były do końca identyczne.

Wykorzystanie środków pomocowych UE w latach 1994–1999: INTERREG II - Phare CBC w regionie przygranicznym: Województwo Lubuskie / Kraj Związkowy Brandenburgia

L.p.	Priorytety lubuskie	Liczba projektów	Środki pomocowe UE (mln EUR)
1.	Transport	15	98,17
2.	Ochrona środowiska	33	30,42
3.	Rozwój gospodarczy	6	2,10
4.	Rolnictwo	2	0,60
5.	Zasoby ludzkie	8	17,92
6.	Infrastruktura komunalna	7	3,95
7.	FMP (Euroregiony)	702 ¹¹	3,57
RAZEM		449	157,62
L.p.	Priorytety Brandenburgii	Liczba projektów	Środki pomocowe UE (mln EUR)
1.	Transport, infrastruktura, środowisko	45	32,84
2.	Rozwój gospodarczy	44	13,97
3.	Rolnictwo	8	7,99
4.	Pomoc techniczna	10	2,57
5.1.	Szkolenia/podwyższanie kwalifikacji	47	13,94
5.2.	Zasoby ludzkie, Projekty w ramach FMP	20 339	2,90

¹¹ Euroregion „Pro Europa Viadrina”: 1995-1999: 400 projektów, 2.331.471 EURO.
Euroregion „Spreeva - Nysa - Bóbr”: 1995-1999: 302 projekty, 1.241.120 EURO.

RAZEM:	513	74,21
---------------	------------	--------------

Po stronie polskiej priorytetami były: budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków, systemów odprowadzania ścieków, składowisk i zakładów utylizacji odpadów, budowa i modernizacja dróg a także rozbudowa przejść granicznych. Najważniejsze projekty to budowa infrastruktury przejść granicznych w Olszynie, Świecku, Gubinku oraz dróg dojazdowych Zielona Góra - Gubin. Zmodernizowano drogi Gorzów - Kostrzyn i odcinek kolejowy w rejonie Kunowic i Frankfurtu n. Odrą. Zbudowano obwodnice m.in. Żar, Jasienia i Szprotawy. W zakresie ochrony środowiska zbudowano oczyszczalnie ścieków i sieci kanalizacyjne m.in. w Gubin - Guben, Zielonej Górze, Gorzowie, Żarach, Krośnie Odrzańskim i Żaganiu. Duże znaczenie dla regionu granicznego miało wybudowanie Collegium Polonicum w Słubicach.

Według stanu na grudzień 1997 dokonano oceny śródkresowej realizacji programu wsparcia INTERREG. Wyniki tej oceny zostały częściowo uwzględnione w bieżącym okresie wsparcia, ewentualnie będą uwzględnione w strukturach zarządzania w kolejnym okresie programowania. Dotyczą one głównie strategicznych założeń programu, struktur wdrażania, systemu monitorowania, jak również istoty wsparcia. Niniejszy program uwzględnia przykładowo powszechnie przyjęte aspekty zintegrowanego regionu transgranicznego. Działania i cele programu, jak również obraz celów strategicznych został wytyczony na podstawie analizy SWOT. Dzięki temu na podstawie programu można ocenić, czy projekty spełniają kryteria wsparcia.

Przewidziana w tym okresie wsparcia realizacja Inicjatywy Wspólnotowej wyłącznie na podstawie rozporządzenia w sprawie EFRR (Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego) umożliwia z kolei uproszczenie odpowiednich struktur i procesów. Jednoznaczemu rozgraniczeniu ulegną obszary kompetencji. Zastosowanie jasno zdefiniowanych kryteriów wyboru umożliwia poza tym lepsze uzasadnienie decyzji dotyczących udzielenia lub odmowy wsparcia.

W obliczu realizacji Inicjatywy Wspólnotowej wyłącznie na podstawie rozporządzenia w sprawie EFRR, poddana krytyce w ocenie śródkresowej INTERREG II A finansowo-techniczna orientacja systemu monitorowania, ulegnie odpowiednim zmianom. Konsekwencją tego jest również przyjęty tutaj system wskaźników, zgodny z zaleceniami Komisji w sprawie wskaźników bazowych i wskaźników oddziaływania.

Już końcowa faza realizacji INTERREG II A pokazała, iż podmioty odpowiedzialne za jej przebieg w gminach, powiatach i regionie mocniej angażowały się w trwały rozwój euroregionów oraz inicjowały powstawanie odpowiednich projektów. Wzrost konkurencji wśród potencjalnych realizatorów projektów owocował i owocuje większą liczbą pomysłów, z których powstaje duża ilość koncepcji projektów spełniających kryteria wsparcia. Umożliwia to z kolei wybór tych projektów, które wykazują trwałe oddziaływanie regionalne i transgraniczne.

Powstały do tej pory zbiór projektów oczekujących na wsparcie w ramach INTERREG III A pozwala żywić uzasadnione nadzieje na duże powodzenie Programu Inicjatywy Wspólnotowej Lubuskie / Brandenburgia.

Na obszarze przygranicznym Kraju Związkowego Brandenburgii środki wsparcia przeznaczono również głównie na budowę i modernizację dróg, na udostępnienie tego obszaru dla turystyki oraz na jego wzmocnienie ekonomiczne. Wysoką rangę nadano także projektom, które jako przedsięwzięcia wpływające na wzrost zatrudnienia powinny przyczynić się do zmniejszenia bezrobocia. W ten sposób z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach programu INTERREG II A udzielono pomocy 3.035 jego uczestnikom, wśród których 54%

to kobiety. Szczególne znaczenie miały projekty dotyczące usuwania szkód wyrządzonych przez powódź na Odrze, Nysie i Bobrze w latach 1997-1998. W rezultacie poprzedniego okresu wsparcia prawie wszystkie podmioty związane z działaniami na rynku pracy mają kontakty i partnerów w kraju sąsiednim.

Również pomoc dla terenów wiejskich przyczyniła się w znacznej mierze do zwiększenia możliwości uzyskania dochodu przez kobiety (marketing bezpośredni i agroturystyka). Inwestycje w kompleksową odnowę wsi przyczyniły się pośrednio do utrzymania miejsc pracy w budownictwie. Niekorzystna sytuacja na rynku pracy na całym obszarze przygranicznym sprawia, iż potrzeba dalszego wspierania inwestycji tworzących i zapewniających miejsca pracy jest nadal aktualna.

Rosnące potrzeby ludności po obu stronach Odry i Nysy dotyczące możliwości spotkań na niwie kultury i sportu uwzględniono tworząc Fundusz Małych Projektów (FMP). Udało się także poprawić poziom składanych projektów oraz stopień ich koncentracji na priorytetach.

Istotne znaczenie dla pozyskiwania projektów, doradztwa dla wnioskodawców i realizacji Inicjatywy Wspólnotowej UE INTERREG II A oraz programu wsparcia Phare CBC miała działalność gremiów euroregionów „Pro Europa Viadrina” i „Sprewa-Nysa-Bóbr”. Polsko-niemieckie grupy robocze euroregionów oceniały wstępnie poszczególne wnioski na podstawie koncepcji rozwoju i działania.

Nieliczne są projekty, które można uznać za wspólne. Wymóg, aby za pomocą obydwu programów wsparcia stworzyć bezpośrednie powiązania na poziomie projektu, nie mógł być w pełni spełniony z uwagi na obowiązującą przy wydatkowaniu środków UE zasadę terytorialności. Europejski Trybunał Obrachunkowy stwierdza w tym względzie w raporcie specjalnym nr 5/99¹², iż „słabsze rezultaty programu Phare CBC wynikają z poważnie ograniczonej zgodności z programem INTERREG. Tylko w nielicznych przypadkach realizowano wspólne przedsięwzięcia. Jest to spowodowane przede wszystkim brakiem harmonii pomiędzy działaniami i procedurami INTERREG i Phare”.

¹² Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich C 48/3 z dnia 21.02.2000r.

Wspólne polsko-niemieckie projekty Województwa Lubuskiego i Kraju Związkowego Brandenburgia sfinansowane w ramach Phare CBC i INTERREG II A

1.	<p>Budowa oczyszczalni ścieków Gubin/ Guben</p> <p>Środki finansowe z: Phare CBC: 3,30 mln EUR INTERREG II A: 1,80 mln EUR</p> <p>Oczyszczalnia ścieków zrealizowana jako wspólny polsko – niemiecki projekt z zakresu ochrony środowiska miast Gubina i Guben zapewnia mechaniczne, biologiczne i chemiczne oczyszczanie ścieków obu miast i pobliskich gmin. Uruchomienie oczyszczalni nastąpiło w dniu 02.05.1998r.</p>
2.	<p>Collegium Polonicum w Słubicach Uniwersytet Europejski Viadrina</p> <p>Środki finansowe z : Phare CBC: 16,00 mln. EUR INTERREG II A 3,16 mln EUR</p> <p>We współpracy z Uniwersytetem Adama Mickiewicza w Poznaniu i innymi polskimi uniwersytetami, wybudowano w Słubicach Collegium Polonicum. Znajdują się tam ośrodki badawcze i naukowe. Koszty budowy sfinansowała strona polska, kadre naukowe i środki rzeczowe - strona niemiecka. Przekazanie budynku głównego do użytku miało miejsce latem 1998r.</p>
3.	<p>”Eurolas” – Euroforst Peitz - Zielona Góra</p> <p>Środki finansowe z : Phare CBC 0,60 mln EUR INTERREG II A 0,90 mln EUR</p> <p>Celami projektu są: poprawa ochrony lasów po obu stronach granicy, zapobieganie, kontrola i zwalczanie pożarów w lasach, wymiana informacji na temat stanu ochrony lasów, budowa wież alarmowania pożarowego z odpowiednim wyposażeniem technicznym. Niemiecka część projektu jest zakończona.</p>
4.	<p>Sieć ścieżek rowerowych w Euroregionie Pro Europa Viadrina</p> <p>Środki finansowe z: Phare CBC 1,10 mln. EUR INTERREG II A 1,59 mln EUR</p> <p>Ścieżka rowerowa R 1 prowadząca z Berlina przebiega przez powiat Märkisch- Oderland i kończy się przy przejściu granicznym Kostrzyn/Küstrin/Kietz. Po polskiej stronie budowana jest odpowiednia sieć ścieżek rowerowych z Sulęcina do Kostrzyna.</p>
5.	<p>Ochrona przeciwpożarowa, przed katastrofami i klęskami żywiołowymi</p> <p>Środki finansowe z: Phare CBC 0,50 mln EUR INTERREG II A - 1,23 mln EUR</p> <p>Projekt obejmuje działania z zakresu zabezpieczeń i alarmowania, jak również uzgodniony udział właściwych instytucji (np. straż pożarna) w akcjach w razie pożarów i innych katastrof na całym obszarze pogranicza.</p>

3. Cele i strategia działania w pozostałej części okresu wsparcia 2004 – 2006

3.1 Zdefiniowanie celów

Ze stwierdzeń oceny śródkresowej programu wynika, iż analiza SWOT jest nadal aktualna. Analiza SWOT dla wspólnego obszaru granicznego Województwa Lubuskiego i Brandenburgii prowadzi do wniosku, że istnieją duże możliwości rozwoju tego regionu, które nie są jednak w pełni wykorzystywane.

Obierając tą sytuację za punkt wyjścia należy, zgodnie z narodowymi i regionalnymi uwarunkowaniami wspólnego obszaru przygranicznego, dążyć do osiągnięcia:

- poprawy warunków ramowych dla rozwoju regionu przygranicznego i warunków do współpracy
- bardziej intensywnej, bezpośredniej współpracy transgranicznej.

Wynikający z tego nadrzędny cel programowy obu partnerów „**Harmonijny rozwój społeczno - gospodarczy**” powinien, na podstawie wspólnej strategii trwałego rozwoju przestrzennego, wspomagać powstawanie transgranicznych „biegunów” gospodarczych i społecznych.

Osiągnięcie celu nadrzędnego zakłada realizację celów pośrednich, wynikających z opisu sytuacji i analizy SWOT. Odpowiadają im **zakresy tematyczne / priorytety**, w ramach których nastąpi realizacja Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A na podstawie niniejszego dokumentu programowego:

- **Stabilizacja rozwoju gospodarczego obszaru przygranicznego** jest celem realizowanym w ramach wdrażania działań priorytetu „Współpraca gospodarcza i wspieranie MŚP”.
- **Zorientowany na transport i przepływ towarów obszar tranzytowy oraz nowoczesna i efektywna infrastruktura regionalna** to cel realizowany w ramach priorytetu „Rozwój infrastruktury”.
- **Ochrona zasobów naturalnych i poprawa stanu środowiska naturalnego** jest celem realizowanym za pomocą licznych działań w ramach priorytetu „Środowisko naturalne”.
- **Rozwój i przekształcenie rolnictwa i terenów wiejskich w istotny czynnik gospodarczy regionu przygranicznego** jest celem realizowanym w ramach priorytetu „Rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich”.
- **Obniżenie stopy bezrobocia i rozwój potencjału wykwalifikowanej siły roboczej jako optymalne przygotowanie obszaru przygranicznego do przystąpienia Polski do UE** znajduje swój odpowiednik w zakresie tematycznym „Szkolenie i zatrudnienie”, a także jako zadanie przekrojowe w innych priorytetach.
- Ogólnym celem realizowanym przede wszystkim przez działania w priorytecie „Współpraca” jest stworzenie **dobrze funkcjonujących sieci współpracy transgranicznej na poziomie regionalnym**.

Zgodnie z artykułem 21 ust. 2 rozporządzenia ogólnego w sprawie funduszy strukturalnych nr 1260/1999/WE oraz w powiązaniu z artykułem 3 ust. 2 rozporządzenia nr

1783/1999/WE, w ramach programu uwzględnia się również działania z obszarów interwencji EFS i EFOGR (sekcja Orientacji) mieszczące się w ramach warunków charakterystycznych dla interwencji tych funduszy.

Zakładane cele i ustalone priorytety ilustruje poniższy schemat:

CEL NADRZĘDNY							
Rozwój społeczno-gospodarczy polsko-niemieckiego obszaru przygranicznego Województwa Lubuskiego i Kraju Związkowego Brandenburgia							
Cele szczegółowe:							
<ul style="list-style-type: none"> - wzrost rozwoju gospodarczego obszaru przygranicznego - zorientowany na transport i przepływ towarów obszar tranzytowy oraz nowoczesna i wydajna infrastruktura regionalna - ochrona zasobów naturalnych i poprawa stanu środowiska naturalnego - rozwój i przekształcenie rolnictwa i terenów wiejskich w istotny czynnik gospodarczy regionu granicznego - obniżenie stopy bezrobocia i rozwój potencjału wykwalifikowanych kadr pracowników jako optymalne przygotowanie obszaru granicznego do przystąpienia Polski do UE - stworzenie dobrze funkcjonujących sieci współpracy transgranicznej na poziomie regionalnym 							
Priorytety							
1	2	3	4	5	6	7	8
Współpraca gospodarcza i wspieranie MSP	Rozwój infrastruktury	Środowisko naturalne	Rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich	Szkolenia i zatrudnienie	Współpraca	Szczególne wsparcie regionów graniczących z krajami przystępującymi do UE	Pomoc techniczna
Działania							
1.1 Wspieranie transgranicznych stosunków gospodarczych	2.1 Poprawa logistyki transgranicznej oraz infrastruktury transportowej (drogowej, kolejowej, wodnej, lotniczej)	3.1 Ochrona środowiska naturalnego (powietrze, woda, gleba)	4.1 Kompleksowa odnowa wsi i alternatywne możliwości zatrudnienia ludności wiejskiej	5.1 Kształcenie i doskonalenie zawodowe w celu dostosowania do wymogów rynku pracy oraz stworzenia dodatkowych możliwości zatrudnienia poprzez miejsca pracy dofinansowane ze środków publicznych	6.1 Współpraca euroregionalna	7.1 Szczególne wsparcie regionów graniczących z krajami przystępującymi do UE	8 Pomoc techniczna zgodnie z zasadą 11.2

1.2 Wspieranie innowacji, technologii i badań	2.2 Poprawa infrastruktury technicznej i komunalnej	3.2 Transgraniczna ochrona przeciwpożarowa, przed klęskami żywiołowymi i katastrofami	4.2 Agroturystyka i infrastruktura turystyczna	5.2 Wspieranie instytucji oświatowych i naukowych	6.2 Współpraca na szczeblu regionalnym i lokalnym	8 Pomoc techniczna zgodnie z zasadą 11.3
		3.3 Zachowanie zasobów środowiska naturalnego	4.3 Wspieranie transgranicznej współpracy w zakresie rolnictwa		6.3 Współpraca transgraniczna instytucji naukowych, oświatowych i kulturalnych	

Przy wyznaczaniu celów i ich realizacji w poszczególnych zakresach tematycznych uwzględnia się fakt, że rozwój w każdej z części obszaru przygranicznego opiera się w pierwszej linii na planowaniu regionalnym (w Województwie Lubuskim) i krajowym (w Brandenburgii). Jego uzupełnieniem są strategie rozwoju partnerów na poziomie województwa, powiatów, miast i gmin, które poprzez członkostwo w euroregionach Pro Europa Viadrina i Sprewa-Nysa-Bóbr są zobowiązane do uwzględniania w swoich planach rozwojowych nadrzędnych celów rozwoju regionalnego.

Ranga celów jest inna dla każdego z partnerów, odpowiednio do specyfiki lokalnej i wynikających z niej potrzeb. Dla obu partnerów wspólną pozycją na liście celów jest np. rozwój infrastruktury. Wykorzystanie środków pomocowych na obszarze przygranicznym Brandenburgii koncentruje się także na tematach współpracy gospodarczej i wspierania MŚP oraz na środowisku naturalnym, szkoleniach i zatrudnieniu. W związku z przekrojowym uwzględnieniem tej problematyki w innych priorytetach, kształcenie i doskonalenie zawodowe oraz dostosowywanie umiejętności siły roboczej do wymagań rynku pracy powinno przyczynić się do dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego regionu oraz do wspierania budowy i rozwoju instytucji oświatowych i naukowych oraz ich kontaktów transgranicznych.

W Województwie Lubuskim rozwiązywanie problemów środowiska naturalnego zajmuje drugie miejsce na skali priorytetów.

Poniższe zestawienie obrazuje znaczenie celów danego zakresu tematycznego / priorytetu (udziały procentowe odnoszą się do środków z funduszy strukturalnych):

Priorytet	%
I. Współpraca gospodarcza i wspieranie MŚP	13,9
II. Rozwój infrastruktury	34,8
III. Środowisko naturalne	17,5
IV. Rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich	7,2
V. Szkolenia i zatrudnienie	12,1
VI. Współpraca	8,3
VII. Szczególnie wsparcie regionów graniczących z krajami przystępującymi do UE	2,3
VIII. Pomoc techniczna	3,8

Realizacja celów musi odbywać się w kontekście kulturalnego, społecznego i ekologicznego rozwoju regionu. W związku z czym wymienione priorytety i tematy nie mogą być rozważane osobno, bowiem wszystkie razem wytyczają ramy działania realizowanego przez właściwe i zające się w wielu dziedzinach strategii i zorientowanego na zachowanie i umocnienie tożsamości regionu, charakteru krajobrazu kulturowego oraz spójności społecznej. W tym celu należy stworzyć warunki dla równoprawnego dostępu do potencjału rozwojowego regionu.

3.2 Kwantyfikacja celów i wskaźników

Na podstawie oceny śródkresowej i w porozumieniu między polskimi i niemieckimi partnerami został ponownie opracowany wspólny system wskaźników uwzględniający m.in. kwantyfikację celów.

Wspólne priorytety zostały wytyczone na podstawie wspólnej strategii współpracy transgranicznej. Kolejnym istotnym zagadnieniem programowania, pojawiającym się po sformułowaniu wymienionych elementów, jest kwantyfikacja celów charakterystycznych dla INTERREG III A. Pozwala to na jasne zdefiniowanie w momencie rozpoczęcia wsparcia, co powinno zostać osiągnięte poprzez realizację programu i na co mogą zostać wykorzystane środki dostępne w jego ramach.

Ustalenie kryteriów dających zmierzyć się lub opisać liczbami spotykało się podczas opracowywania dokumentu programowego Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A ze szczególnymi trudnościami. Założone cele współpracy transgranicznej są często celami niematerialnymi, np. w przypadku poprawy możliwości współpracy jako niezbędnego podłoża dla realizacji wspólnych projektów. Również nie zawsze da się z góry przewidzieć czas trwania okresu, w którym m.in. powinno nastąpić osiągnięcie zakładanego celu budowy trwałych struktur współpracy transgranicznej. Jednoznaczne ustalenie oddziaływania możliwe jest najczęściej w perspektywie średnio- i długoterminowej. Oddziaływanie to jest ponadto silnie zależne od charakteru danego zakresu tematycznego, jak również od podmiotów uczestniczących we wdrażaniu programu.¹³ Poza tym program INTERREG III A obejmuje swym zasięgiem projekty transgraniczne różnego rodzaju, które wyłącznie warunkowo mogą być przyporządkowane do jednoznacznego typu o określonych cechach kwantyfikacyjnych.¹⁴

Cele kwantyfikowane na poziomie programu:

Wszystkie te fakty ograniczają możliwości realistycznej kwantyfikacji Programu jako całości na płaszczyźnie czynników kluczowych i celów charakterystycznych, dlatego logicznie uzasadnione jest sprecyzowanie celów realizacji programu w oparciu o następujące podstawowe kryteria kwantytatywne:

- Zakłada się dążenie do kompletnej absorpcji środków UE poprzez wyindukowanie łącznych kosztów kwalifikowanych w wysokości 176.357.928 EUR.

¹³ W ramach oceny śródkresowej programu INTERREG II A w Brandenburgii bezpośrednio ocena osiągnięcia celów kwantyfikowanych możliwa była tylko w przypadku kilku obszarów działań; por. również rozdział 2.3 studium oceny śródkresowej na temat wykorzystania środków funduszy strukturalnych UE w ramach inicjatywy wspólnotowej INTERREG II w krajach związkowych Brandenburgia i Mecklenburg-Vorpommern na dzień 31.12.1997r., z maja 1998r.

¹⁴ O trudnościach zdefiniowania kryteriów patrz również rozdział 4.3; por. również Dokument roboczy Komisji UE w sprawie oceny ex-ante i wskaźników dla INTERREG (obszar wsparcia A), projekt 11.08.1999r.

- Liczba przypadków wsparcia w ramach INTERREG III A powinna wynosić co najmniej 246 (poza FMP) w ciągu całego okresu wsparcia.
- Bezpośrednie elementy współpracy transgranicznej (wspólne opracowywanie projektów i/lub wspólna realizacja i/lub wspólne finansowanie) powinno wykazywać ponad 119 przypadków wsparcia (zob. tabela „Cele kwantyfikowane na poziomie priorytetów”, kolumna 5). Dzięki temu zostanie osiągnięta i wykazana bardziej ugruntowana, rzeczywista orientacja kooperacyjna programu w porównaniu z minionym okresem wsparcia.

Cele na poziomie programu	Kwantyfikacja
	Razem
Absorpcja łącznych środków UE (132.253.448 Euro) poprzez wyindukowanie łącznych kosztów kwalifikowanych w wysokości 176.357.928 Euro	176.897.271
Liczba przypadków wsparcia w ramach INTERREG III A (poza FMP) w ciągu całego okresu wsparcia	246
Bezpośrednie elementy współpracy transgranicznej (wspólne opracowanie projektów i/lub wspólna realizacja, i/lub wspólne finansowanie)	119
Liczba MŚP wspieranych w ramach projektów (bez projektów współpracy)	375
Liczba MŚP, instytucji, urzędów itp. uczestniczących w projektach współpracy	830
Liczba dofinansowanych projektów sprzyjających poprawie środowiska naturalnego (np. oszczędne zarządzanie zasobami naturalnymi, ograniczenie i optymalizacja ruchu pojazdów, stworzenie sieci obszarów przyrody, tworzenie biotopów, przyjazny dla środowiska rozwój zasobów wodnych, opracowywanie koncepcji transgranicznych) oraz projektów ułatwiających edukację ekologiczną/ kształcenie w tym zakresie/ uwrażliwienie na aspekty ekologiczne.	40
Liczba projektów wspierających ideę równouprawnienia kobiet i mężczyzn	9
Uczestnicy biorący udział w projektach (organizacja kursów podnoszących kwalifikacje, organizacja imprez, spotkań, projekty o charakterze społecznym, itd.). Podział na kobiety i mężczyzn	10.700: 14.700
Liczba projektów stwarzających gospodarczo-infrastrukturalne uwarunkowania dla podejmowania współpracy	60
Liczba projektów stwarzających społeczno-ekonomiczne warunki ramowe dla podjęcia współpracy	72
Liczba projektów na rzecz tworzenia trwałych struktur kooperacyjnych w zakresie gospodarki.	63
Liczba projektów na rzecz tworzenia trwałych struktur kooperacyjnych w sektorze społecznym.	54
Liczba projektów na rzecz tworzenia trwałych struktur kooperacyjnych w dziedzinie ochrony środowiska naturalnego.	38
Liczba projektów dostarczających nowe impulsy dla rozwoju gospodarki w regionie przygranicznym.	75

Cele kwantyfikowane na poziomie priorytetów:

Priorytet	Koszty łączne w EUR	Zakresy wsparcia	Liczba przypadków wsparcia (dofinansowanych projektów)	Przypadki wsparcia (projekty) z bezpośrednią współpracą transgraniczną
I. Współpraca gospodarcza i wspieranie MŚP			40	11
	24.582.570	Liczba projektów z zakresu doradztwa / nawiązania współpracy	12	3
		Liczba dofinansowanych imprez targowych	7	2
		Liczba projektów dotyczących centrów technologii / współpracy ośrodków badawczych i MŚP	7	2
		Liczba projektów służących opracowaniu studiów i koncepcji marketingowych	7	2
		Liczba projektów szkoleniowych	7	2
II. Rozwój infrastruktury			46	28
	61.346.254	Liczba projektów z zakresu budowy dróg	16	6
		Liczba projektów służących wprowadzaniu połączeń lokalnej publicznej komunikacji osobowej	3	1
		Infrastruktura dróg wodnych (np. przystanie)	3	2
		Transgraniczny rozwój miast	13	11
		Rozbudowa infrastruktury kulturalnej i sportowej	5	2
		Poprawa istniejących lub budowa nowych przejść granicznych wraz z mostami	6	6
III. Środowisko			38	20
	30.861.467	Liczba projektów z zakresu gospodarki wodnej, współpracy regionalnej w dziedzinie gospodarki odpadami, wymiany doświadczeń na temat zagospodarowania byłych kopalni węgla brunatnego	8	3
		Liczba projektów z zakresu wymiany doświadczeń (imprezy, warsztaty regionalne)	6	6
		Liczba projektów dotyczących rozwoju potencjału przyrodniczego, dofinansowania studiów wykonalności i budowy sieci komunikacyjnych	9	6
		Liczba projektów z zakresu ochrony przeciwpożarowej, ochrony przed klęskami żywiołowymi i katastrofami, systemy dróg dojazdowych dla pojazdów uczestniczących w akcjach ratowniczych	12	3
		Liczba projektów szkoleniowych	3	2

IV. Rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich		30	11	
	12.747.611	Liczba projektów z zakresu zintegrowanego rozwoju wsi	5	0
		Liczba projektów w zakresie infrastruktury i marketingu turystycznego	15	4
		Agroturystyka	5	3
		Współpraca	4	4
		Liczba projektów szkoleniowych	1	0
V. Szkolenie i zatrudnienie		30	8	
	21.246.020	Liczba projektów z zakresu szkoleń i zatrudnienia (działania z zakresu interwencji EFS)	14	1
		Liczba wspartych placówek oświatowych	14	7
		Liczba projektów z zakresu nauki języków obcych	2	0
VI. Współpraca		1794	1773	
	14.711.476	Liczba projektów w ramach Funduszu Małych Projektów	1738	1738
		Liczba projektów wspierających spotkania z gminami partnerskimi, wymianę doświadczeń między administracjami, stowarzyszeniami	17	17
		Liczba projektów inwestycyjnych (centra spotkań, instytucje kulturalne)	4	0
		Liczba projektów z zakresu nauki języków obcych	10	4
		Liczba projektów z zakresu współpracy naukowej, kulturalnej i sportowej	25	14
VII. Szczególne wsparcie regionów graniczących z krajami przystępującymi do UE		6	6	
	4.636.000	Liczba transgranicznych połączeń drogowych w ponadregionalnej sieci drogowej (TEN)	1	1
		Liczba projektów dotyczących poprawy współpracy w zakresie edukacji ekologicznej i ochrony środowiska	1	1
		Liczba projektów z zakresu szkolenia językowego służb policji i uczniów	3	3
		Opracowanie wspólnej strategii przygotowania regionu granicznego na rozszerzenie Unii Europejskiej	1	1
RAZ EM (bez pomocy technicznej)	170.131.398		1984 projekty, w tym spoza FMP: 246	1865 projektów, w tym spoza FMP: 119

Szczegółowa kwantyfikacja wskaźników na poziomie operacji (projektów) będzie dokonana dla określonych przypadków w Uzupełnieniu Programowym.

Stworzenie systemu wskaźników jest ważnym elementem implementacji programów UE finansowanych z funduszy strukturalnych, dotyczy to również Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A (por. artykuł 36 rozporządzenia ogólnego w sprawie funduszy strukturalnych).

Systemy wskaźników mają za zadanie spełnianie różnorodnych funkcji¹⁵.

1. Tworzą podstawę oceny programów. Dane dostarczane przez wybrane wskaźniki tworzą bazę dla oceny rezultatów interwencji.
2. Wspierają monitoring operacyjny programów. Dane zebrane w ramach systemu wskaźników służą Komitetowi Monitorującemu jako instrument do obserwacji implementacji programu – przebiegu realizacji wsparcia, umożliwiając mu ewentualną ingerencję w celu dokonania korekty.

Program INTERREG III A, bazując na wspólnej strategii współpracy transgranicznej, ma na celu osiągnięcie trwałego rozwoju obszarów oraz silniejszych powiązań społeczno-gospodarczych. Cel ten charakteryzuje przenikanie się dwóch bardzo ważnych zadań: „rozwój regionalny” oraz „współpraca transgraniczna”. O ile wskaźniki ujmujące aspekty rozwoju regionalnego zawarte są z reguły w Programach Operacyjnych, to do chwili obecnej brak jest wskaźników opisujących współpracę transgraniczną. Z tego względu bardzo trudno było do tej pory w ramach Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A przedstawić kwantyfikowane stanowiska w sprawie wsparcia współpracy transgranicznej.

Nowy system wskaźników ujmujących realizację i rezultaty programu INTERREG III A stoi zatem przed podwójnym wyzwaniem:

- wypracowanie odpowiednich wskaźników ujmujących transgraniczny aspekt wsparcia, jak też
- odniesienie ich do wskaźników ujęcia rozwoju regionalnego.

W ramach opracowania Joint Programming Document - Programu Regionalnego INTERREG III A – PHARE CBC II 2000 – 2006 dla rozwoju polsko-niemieckiego pogranicza Lubuskiego i Brandenburgii, zaproponowany został system wskaźników spełniający następujące wymagania:

- zastosowanie również na poziomie programu,
- możliwość szybkiego i niskonakładowego dostarczenia informacji
- dyspozycyjność danych.

Opracowano również katalog podstawowych wskaźników programowych dla priorytetów i działań. Katalog ten koncentruje się na ujęciu istotnych efektów wsparcia oraz próbuje odzwierciedlić zarówno wymiar rozwoju regionalnego, jak również wymiar współpracy transgranicznej. Katalog ten będzie nadal stosowany.

¹⁵ por. rozporządzenie ogólne w sprawie funduszy strukturalnych - artykuł 36; wyczerpująco również w dokumencie roboczym nr 3 Komisji Europejskiej: Wskaźniki monitorowania i oceny - metoda indykatywna, Bruksela, tutaj: str. 14 i kolejne

Rozróżnia się kilka rodzajów wskaźników:¹⁶

Wskaźniki kontekstowe

Wskaźniki te umożliwiają zidentyfikowanie sytuacji przed rozpoczęciem wsparcia, określenie globalnych celów wsparcia oraz porównania osiągniętego oddziaływania z istniejącymi strategiami rozwojowymi.

Wymienione poniżej wskaźniki mają przyczynić się do opisu kontekstu transgranicznego oraz stopnia zagospodarowania i wykorzystania obszarów objętych wsparciem.

¹⁶ Dokument roboczy nr 3, str. 9 i kolejne

Nr	Wskaźniki kontekstowe	Obszar graniczny razem	Lubuskie	Brandenburgia
1*	Powierzchnia obszaru wsparcia (km)	20.314,4	13.984,4	6.330
2*	Ludność (w tys. mieszkańców)	1.747,3	1024	723,3
3*	Bezrobotni łącznie	141.070	74.740	66.330
	w tym mężczyźni	64.502	33.484	31.018
	w tym kobiety	76.568	41.256	35.312
	Stopa bezrobocia łącznie**	18,5	17,5	19,5
4*	Zatrudnieni podlegający obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu	460.675	220.212	240.463
	Rolnictwo, gospodarka leśna, rybołówstwo	14.542	7.153	7.389
	Branże produkcyjne	161.958	88.715	73.243
	Handel, hotelarstwo, transport i komunikacja	92.768	39.456	53.312
	Pozostałe usługi	191.351	84.858	106.493
	Przy/wyjeżdżający do pracy z Brandenburgii			
5*	Noclegi w ruchu turystycznym	2.986.703	924.903	2.061.800
	Powierzchnia obszarów chronionych			
	- obszary przyrody chronionej	5,8%	5,7%	6%
	- obszary ochrony krajobrazu	28,7%	31,8%	22%
6*	Liczba przejść granicznych (wraz z mostami)	6		

* na dzień 31.12.1999r.

** Stopa bezrobocia wszystkich zależnych cywilnych osób czynnych zawodowo jest procentowym udziałem bezrobotnych wśród zależnych cywilnych osób czynnych zawodowo wraz z bezrobotnymi. Do zależnych cywilnych osób czynnych zawodowo należą zatrudnieni podlegający obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu, zatrudnieni w niepełnym wymiarze oraz urzędnicy.

*** Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Lubuskiego 2000, Krajowy Urząd Przetwarzania Danych i Statystyki Brandenburgii,

Dane liczbowe podano (o ile nie zaznaczono inaczej) na dzień 31.12.2002r. Ich aktualizacja będzie następować w sprawozdaniach rocznych.

Do lepszej dostępności danych powinny przyczynić się również środki pomocy technicznej.

Wskaźniki output (produktu), względnie wskaźniki rezultatu:

- wskaźniki te umożliwiają zdefiniowanie rezultatów wsparcia oraz szacunkową ocenę osiągnięcia zakładanego celu w przypadku danego działania i konkretnych przedsięwzięć.

Stosuje się następujące wskaźniki:

- liczba przypadków wsparcia (projektów)
- koszty łączne spełniające kryteria wsparcia (koszty kwalifikowalne)
- planowane zaangażowanie środków
- środki zarezerwowane na program/na dany projekt
- środki wypłacone
- stopień współpracy mierzony jako udział projektów o oddziaływaniu transgranicznym
- wspólne finansowanie obu stron
- wspólne opracowanie i realizacja projektu
- wspólne opracowanie projektu
- bez wstępnych uzgodnień dotyczących opracowania projektu i jego realizacji.

Powyższe dane odnoszą się do poziomów priorytetów i działań.

Wskaźniki oddziaływania:

Służą do badania i definiowania rezultatów osiągniętych bezpośrednio w wyniku wsparcia. Jednak ze względu na specyfikę programu INTERREG III A bardzo trudno jest wykazać za pomocą pojedynczych wskaźników faktyczne oddziaływanie przedsięwzięć transgranicznych, a zarazem i całego programu. Szczególnie problematyczne jest ciągle wykazywanie efektów transgranicznych za pomocą ogólnych kryteriów. Wskaźniki oddziaływania przyporządkowane częściowym celom programu zostaną opisane w Uzupełnieniu Programowym.

W ramach oceny śródkresowej, jak również oceny ex-post wskaźniki oddziaływania powinny umożliwić analizę efektów wsparcia pod kątem rozwoju regionalnego oraz współpracy transgranicznej. Służyć temu mają m.in. ankiety przeprowadzane wśród realizatorów projektów. Wymagane jest także ustalenie zidentyfikowanie sytuacji wyjściowej („baseline”)

3.3 Strategia działania

Integracja Polski z Unią Europejską wytycza istotne cele oraz strategię Programu Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A.

Na terenie pogranicza lubusko-brandenburskiego sformułowano w okresie wsparcia 2000-2006 priorytetowe zakresy tematyczne, które będą realizowane za pomocą odpowiednich działań. Tymi priorytetami są:

- Współpraca gospodarcza i wspieranie MŚP
- Rozwój infrastruktury
- Środowisko naturalne
- Rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich

- Szkolenia i zatrudnienie
- Współpraca
- Szczególne wsparcie regionów graniczących z krajami przystępującymi do UE
- Pomoc techniczna

Strategia nawiązująca do celów priorytetowych stawia świadomie na aktywizację, względnie kontynuację i intensyfikację przedsięwzięć transgranicznych we wszystkich zakresach tematycznych, ponieważ tylko w ten sposób można stworzyć w perspektywie długoterminowej podstawy wspólnie kształtowanego obszaru granicznego. Według zaleceń Komisji Europejskiej we wszystkich obszarach działań uwzględniane są aspekty dotyczące równouprawnienia kobiet i mężczyzn, ochrony środowiska oraz dostosowania do norm UE”.

Bazując na doświadczeniach ostatniego okresu wsparcia i wynikach przedłożonej analizy SWOT opracowano dla regionu lubusko - brandenburskiego strategię osiągnięcia wymienionych celów, która w okresie 2000 - 2006 będzie realizowana dzięki odpowiednim przedsięwzięciom. Strategia ta nie przedstawia sztywnego systemu, lecz tworzy system przystosowany do przyszłych możliwości rozwoju regionalnego, dający partnerom dużą swobodę elastycznego działania.

Istotne znaczenie dla rozwoju regionu ma stabilizacja i rozbudowa potencjałów gospodarczych. Główny nurt działań regionalnych stanowi stworzenie warunków dla lepszego wykorzystania potencjału kooperacyjnego (np. centra technologii). Centralnymi elementami strategii są więc:

- wspieranie transgranicznych stosunków gospodarczych oraz
- wsparcie w dziedzinie innowacji, badań i technologii.

Dziedziny te otwierają przed partnerami regionalnymi szerokie pole do działania, stwarzające małym i średnim przedsiębiorstwom korzystne warunki dla rozwijania działalności.

Jak wynika z analizy SWOT, przedmiotowy obszar wsparcia będzie w przyszłości miejscem wzmożonego ruchu tranzytowego. Z drugiej strony, z uwagi na jego wiejski charakter, istnieje istotna potrzeba wyeliminowania braków w dziedzinie infrastruktury technicznej i komunalnej. Wobec tego duże znaczenie zyskuje rozwój infrastruktury. W szczególności należy podjąć działania w kierunku:

- poprawy transgranicznej logistyki i infrastruktury komunikacyjnej (transportu szynowego, drogowego, wodnego i lotniczego)
- dostosowania i wzajemnie konsultowanego planowania infrastruktury transportowej po stronie polskiej i niemieckiej
- uwzględnienia wpisywania infrastruktury transportowej w istniejący układ transportowy, w szczególności w sieci TEN oraz TINA
- poprawy infrastruktury technicznej i komunalnej

Odpowiednie przedsięwzięcia mogą dać nowe impulsy dla ściślejszych związków gospodarczych oraz dla społecznej integracji wspólnot mieszkańców miast i wsi regionu.

Analiza słabych i mocnych stron w dziedzinie środowiska naturalnego wykazała, że jest to temat złożony i wrażliwy, wymagający wyważonej strategii, która umożliwiłaby wykorzystanie istniejących potencjałów i mocnych stron regionu w celu stworzenia trwałych, ekologicznych podstaw egzystencji. W wyniku tego głównymi zagadnieniami realizowanych działań powinny być:

- ochrona środowiska naturalnego (powietrze, woda, gleba)
- transgraniczna ochrona środowiska i ochrona przed klęskami żywiołowymi oraz
- zachowanie zasobów przyrodniczych

Odrębne przyporządkowanie zadań, szczególnie w zakresie zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków spowodowane jest różnicą zakresu kompetencji instytucjonalnych po polskiej i niemieckiej stronie.

Rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich stanowi jeden z bardziej złożonych tematów wśród proponowanych priorytetów. Z uwagi na wiejskie struktury obszaru wsparcia i związane z tym problemy rozwojowe, strategia w tej dziedzinie ukierunkowana jest przede wszystkim na realizację przedsięwzięć, które stworzą w przyszłości alternatywne możliwości zatrudnienia dla ludności wiejskiej. Odbywać się to będzie w ramach trzech różnych kompleksów działań:

- trwały rozwój wsi
- agroturystyka (turystyka na terenach wiejskich)
- wspieranie transgranicznej współpracy w zakresie rolnictwa

Niezbędne warunki dla realizacji i monitorowania działań w ramach priorytetów 1- 6 stworzone zostaną przez odpowiednie inicjatywy w zakresie szkoleń i zatrudnienia. Wymienia się tu głównie działania w zakresie:

- kształcenia i doskonalenia zawodowego w celu przystosowania do wymogów rynku pracy oraz w celu stworzenia dodatkowych możliwości zatrudnienia dzięki miejscom pracy dofinansowywanym ze środków publicznych
- wspierania placówek oświatowych i naukowych

W celu zwiększenia stopnia zintegrowania udzielanego wsparcia, działania szkoleniowe realizowane będą również w ramach pozostałych priorytetów.

Doświadczenia ostatniego okresu wsparcia wykazują, że bez mieszkańców regionu przygranicznego jako realizatorów wszystkich wymienionych przedsięwzięć składających się na ramy działania, wspólny program nie byłby wykonalny. Dlatego większość przyszłych działań w ramach priorytetu „Współpraca” musi zostać skierowana na rozwijanie i zapewnienie możliwości nawiązywania i pielęgnowania wzajemnych kontaktów. Także tutaj rozróżnia się kilka zagadnień tematycznych:

- współpraca euroregionalna
- współpraca administracji, instytucji itp. na poziomie regionalnym i lokalnym
- transgraniczna współpraca placówek naukowych, edukacyjnych, kulturalnych, młodzieżowych i sportowych

Działania te będą przeprowadzane także w uzupełnieniu przedsięwzięć w ramach innych priorytetów, tak by można było utworzyć wielopoziomą sieć współpracy transgranicznej.

W ramach tego priorytetu powinny być realizowane w szczególności działania Funduszu Małych Projektów.

Działania w zakresie szczególnego wsparcia regionów graniczących z krajami przystępującymi do UE powinny przyczyniać się do zagwarantowania „bezawaryjnego” przejścia tych regionów w „rzeczywistość poakcesyjną” oraz do aktywnego publicznego wyrażania

poparcia dla idei rozszerzenia. Działania kwalifikowane w latach 2002-2004 będą realizowane jako uzupełnienie projektów wdrażanych w ramach pozostałych priorytetów.

Działania w ramach Pomocy technicznej będą zabezpieczać przede wszystkim sam proces opracowywania oraz prawidłowe wdrażanie i ocenę Programu Inicjatywy Wspólnotowej.

4. Priorytety i działania

Priorytet 1: Współpraca gospodarcza i wspieranie MŚP

Polsko-niemiecki region przygraniczny znajduje się w centrum procesu integracji europejskiej. Liczne przedsiębiorstwa Brandenburgii wykorzystują zalety współpracy transgranicznej już dzisiaj, organizując produkcję w polskiej części regionu. Z kolei polskie firmy, wykorzystując swoje przygraniczne położenie oraz niewielkie odległości, obsługują rynek UE. Wsparcie transgranicznych stosunków gospodarczych ma na celu większe wykorzystanie zalet współpracy transgranicznej przez małe i średnie przedsiębiorstwa zlokalizowane w regionie przygranicznym oraz – w dłuższej perspektywie czasowej – potencjału wynikającego z rozszerzenia UE. W szczególności zakłada się wsparcie instytucji otoczenia biznesu, sektora usług dla przedsiębiorstw, jak również wykorzystanie potencjału wynikającego z transgranicznego położenia regionu dla lepszej promocji wśród potencjalnych inwestorów.

Należy aktywnie kontynuować zmiany strukturalne na poziomie regionu prowadzące do stworzenia konkurencyjnej struktury gospodarczej. Z tego względu wsparcie działań innowacyjnych, badawczych i technologicznych w ramach INTERREG III A skoncentrowane jest w szczególności na praktyczne wykorzystanie współpracy transgranicznej przez instytucje badawcze i rozwojowe w euroregionach, trwałe transfer technologii dla MŚP oraz tworzenie nowych i trwałych miejsc pracy w branżach innowacyjnych, jak również na współpracę z instytucjami naukowymi itp. w celu tworzenia nowych, potencjalnych gałęzi przemysłu.

Rozgraniczenie w stosunku do wsparcia w ramach programów operacyjnych polega na koncentracji na działaniach zorientowanych na typowe problemy regionu oraz wykazujących charakter transgraniczny.

W przypadku działań w zakresie wspierania innowacji, badań oraz technologii, wspierania imprez targowych oraz doradztwa dla MŚP znajdują zastosowanie rozporządzenia nr 68/2001/WE, 69/2001/WE oraz 70/2001/WE, opublikowane w Dzienniku Urzędowym L 10 Wspólnot Europejskich z dnia 13.01.2001r. Przypadki szczególne będą odpowiednio zgłaszane Komisji Europejskiej. Pozostałe działania nie są ukierunkowane bezpośrednio na wsparcie przedsiębiorstw, lecz przedstawiają ogólne, a tym samym nieistotne z punktu widzenia pomocy publicznej, działania w celu poprawy warunków ramowych.

Działanie 1.1: Wspieranie transgranicznych stosunków gospodarczych

Strukturę gospodarczą polsko – niemieckiego obszaru granicznego kształtują, jak opisano w analizie sytuacyjnej, małe i średnie przedsiębiorstwa. Ze względu na ich duże w kontekście polityki zatrudnienia zarówno w lubuskiej, jak i brandenburskiej części euroregionu polsko-niemieckiego szczególna rola przypada wspieraniu współpracy transgranicznej pomiędzy małymi a średnimi przedsiębiorstwami w celu umocnienia i rozwoju wielofunkcyjnej oraz wysokojakościowej, euroregionalnej struktury gospodarczej.

W ramach INTERREG III A należy, bazując na rezultatach okresu wsparcia INTERREG II w dalszym ciągu wykorzystywać istniejący potencjał współpracy transgranicznej.

W tym celu planowany jest rozwój struktur wsparcia MŚP, wspieranie wspólnego marketingu obszarów gospodarczych oraz marketingu ośrodków, w których mają być realizowane inwestycje, rozwój struktur gospodarczych i turystycznych, jak również przystosowanie technik zarządzania do działań transgranicznych skoncentrowanych na konkretnych celach.

Inwestycje przedsiębiorstw (oraz idące z nimi w parze tworzenie nowych miejsc pracy) uzależnione są od zalet danej lokalizacji. Głównym założeniem jest wspieranie przedsiębiorstw w celu realizowania zalet wynikających z inwestowania w regionie przygranicznym oraz w celu stworzenia dogodnych warunków ramowych. Bardzo istotny jest przy tym udział instytucji wspierania gospodarki. Oferują one m.in. usługi doradcze i serwisowe, pomagają w dotarciu do rynku, działaniach marketingowych oraz w nawiązaniu współpracy pomiędzy polskimi i niemieckimi przedsiębiorstwami. W zakresie wsparcia marketingu lokalnego brak jest jeszcze kompatybilnej dokumentacji statystycznej i kartograficznej obejmującej region przygraniczny. Ważnym potencjałem dla rozwoju tego regionu jest jego lepsza promocja.

W centrum uwagi przy tworzeniu transgranicznych struktur turystycznych powinny znaleźć się w szczególności takie możliwości współpracy, jak wspólne opracowania produktów (np. kompletne oferty turystyczne) oraz ich sprzedaż i promocja. Szczególną uwagę należy przy tym zwrócić na jakość oferowanych produktów. Niniejszą strategię należy wspierać poprzez docelową pomoc dla podmiotów turystycznych.

Szczególne znaczenie dla poprawy transgranicznych stosunków gospodarczych małych i średnich przedsiębiorstw mają uzupełniające działania szkoleniowe. Należy przy tym koniecznie uwzględnić konkretne potrzeby przedsiębiorstw w regionie oraz ich cele strategiczne (jeśli istnieją). Odpowiednich i dostosowanych do specyfiki regionu działań szkoleniowych wymaga również faza zakładania firmy. Dzięki dodatkowym działaniom prozatrudnieniowym zostaną osiągnięte i wzmocnione dalsze pozytywne efekty rozwoju. Działania szkoleniowe, w szczególności w zakresie technologii przyszłości, mają duży udział w podnoszeniu konkurencyjności regionu. Nie można pominąć w tym kontekście działań z zakresu edukacji językowej.

Działanie ukierunkowane jest w szczególności na:

- rozwój struktur wsparcia dla MŚP i transgranicznej współpracy przedsiębiorstw
- tworzenie transgranicznych struktur gospodarczych i turystycznych
- rozwój i promocja obszarów gospodarczych regionu przygranicznego
- rozwój promocji poszczególnych ośrodków
- szkolenia kadry kierowniczej oraz pracowników w zakresie typowych działań transgranicznych
- tworzenie kompatybilnej dokumentacji statystycznej oraz kartograficznej

Przykładowe formy realizacji:

- regularna organizacja forów, konferencji, doradztwa itp. służących nawiązaniu kontaktów między przedsiębiorstwami i przedsiębiorcami z Polski i Brandenburgii, wsparcie osób podejmujących samodzielną działalność gospodarczą, szkolenia
- organizacja targów handlowych i giełd kooperacyjnych o charakterze regionalnym, lokalnym i branżowym
- eliminowanie luk w sieci doradztwa wspierającej szybko i praktycznie MŚP zainteresowane współpracą
- opracowanie strategii marketingowych i strategii przyciągnięcia inwestycji przedsiębiorstw
- uzgadnianie obszarów działania ważnych partnerów współpracy (izby, zrzeszenia)

- zawieranie porozumień pomiędzy partnerami regionalnymi, dotyczących konkretnych form współpracy, środków i możliwości
- opracowanie kompatybilnych materiałów statystycznych i dokumentacji kartograficznej

Działanie 1.2 **Wspieranie innowacji, badań i technologii**

Wzmocnienie struktury gospodarczej w euroregionach, będące centralnym założeniem Programu Inicjatywy Wspólnotowej, obejmuje w szczególności zapewnienie i rozwój konkurencyjności istniejących przedsiębiorstw. Istotnym elementem euroregionalnego wspierania gospodarki jest przy tym rozwój technologiczny MŚP. Siłą napędową tego rozwoju są zlokalizowane w regionie centra technologii, instytucje badawcze oraz MŚP. Duży udział będą w tym miały w przyszłości również towarzystwa gospodarki z informatyzowanej, wspierające rozwój regionalnych usług informatycznych oraz udostępniające informacje MŚP.

Realizacja tego priorytetu przebiega także zgodnie z postanowieniami Komisji Europejskiej w sprawie rozwoju społeczeństwa informacyjnego - inicjuje szczególnie przedsięwzięcia pojawiające się w kontekście zarówno pakietu działań „eEurope 2002”, jak też wytycznych w sprawie działań innowacyjnych. Celem jest trwała poprawa konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez zapewnienie im dostępu do niezbędnego zasobu wiedzy i know-how. W związku z tym zachodzi konieczność stworzenia na polsko-niemieckim obszarze przygranicznym, z pomocą partnerów z regionu oraz gospodarki prywatnej, rozwiązań innowacyjnych zapewniających trwały rozwój w tym kierunku.

Dziedzina mediów, informacji oraz komunikacji – przedmiot niniejszego wsparcia – podporządkowany jest ambitnemu celowi Rady Europy, nakreślonego na posiedzeniu Rady w dniach 23/24 marca 2000r. w Lizbonie, który zakłada, iż Europa powinna stać się „najbardziej konkurencyjną i dynamiczną gospodarką świata”. Z tego względu koniecznym jest, by Europa jak najszybciej korzystała z możliwości gospodarki informacyjnej, a w szczególności z internetu. Dotyczy to również regionu przygranicznego Lubuskie-Brandenburgia. Jeśli między regionami Europy odnotowuje się duże dysproporcje na polu innowacji oraz w zakresie powszechnego stosowania nowych technologii informacyjnych i komunikacyjnych, to w przypadku regionu przygranicznego należy stwierdzić, iż istnieją wprawdzie dobre warunki do uczestniczenia w życiu społeczeństwa informacyjnego, lecz nie wystarczają one na tyle, by móc zakończyć proces wyrównywania istniejących różnic. Na tym tle istotne znaczenie w kształtowaniu społeczeństwa informacyjnego i społeczeństwa bazującego na wiedzy ma obszar polityki, który będzie rozwijany m.in. w ramach INTERREG III A. Dokonane zostanie również porównanie z projektami, które realizowane będą w ramach tzw. programów „main stream” UE, a wymienione tutaj działania będą uzupełniać przykładowo projekty działań innowacyjnych realizowanych także częściowo w ramach inicjatywy „BIS 2006”. Poza tym, we współpracy z partnerami regionalnymi lub z partnerami z obszaru gospodarki prywatnej, podjęta zostanie próba zainicjowania przedsięwzięć w ramach programów UE dotyczących sektora B&R.

Ze względu na szybką deaktualizację stosowanych technologii MIK (medialnych, informacyjnych, komunikacyjnych) konieczne jest zaoferowanie, w szczególności małym i średnim przedsiębiorstwom działającym w regionie, odpowiednich działań szkoleniowych. Działania prozatrudnieniowe przyczyniają się do większego wykorzystania potencjału regionu.

Działanie ukierunkowane jest w szczególności na:

- stworzenie transgranicznego systemu wsparcia innowacji i transferu technologii
- implementację i wykorzystanie nowych technologii medialnych, informacyjnych i komunikacyjnych
- poprawę współpracy pomiędzy MSP i placówkami naukowymi

Przykładowe formy realizacji:

- wspieranie i tworzenie towarzystw gospodarki z informatyzowanej
- współpraca polsko – niemieckich centrów transferu technologii
- wspieranie MŚP we wdrażaniu i stosowaniu technologii MIK poprzez m.in. szkolenia i coaching, udział opiekunów innowacji oraz informacji i komunikacji
- tworzenie regionalnych, transgranicznych elektronicznych sieci handlowych i usługowych
- wsparcie w nawiązywaniu współpracy między placówkami naukowymi i MŚP

Priorytet 2: Rozwój infrastruktury

Od momentu otwarcia granic zakres transgranicznych powiązań transportowych uległ wyraźnemu powiększeniu i zintensyfikowaniu. Dotyczy to całościowej infrastruktury transportowej, a w szczególności transportu drogowego. Właśnie w tej dziedzinie należy w przyszłości wyeliminować wszelkie istniejące jeszcze bariery. Ogniskami problemów okazują się być po części przejścia graniczne. Powoduje to konieczność dalszych działań w tym zakresie.

Stworzenie równorzędnych warunków życia we wszystkich regionach kraju oznacza również zapewnienie odpowiedniej oferty pokrywającej zapotrzebowanie oraz udostępnienie wszelkiej infrastruktury technicznej. Na najmniej rozwiniętych obszarach wiejskich pogranicza odnotowuje się w związku z tym negatywny kierunek rozwoju, wąskie gardła, a nawet sytuacje krytyczne, które jak najszybciej należy wyeliminować poprzez, przykładowo, wykorzystanie dziedzin telekomunikacji w odniesieniu do transgranicznych sieci informacyjnych i komunikacyjnych, czy też zaopatrzenie w wodę i energię. Oprócz poprawy w zakresie infrastruktury technicznej, dla jednorodnego rozwoju lokalnego niezbędna jest także budowa i rozwój transgranicznej infrastruktury społecznej i kulturalnej jako istotnego czynnika atrakcyjności ośrodków funkcjonujących w regionie oraz jako czynnika wpływającego na atrakcyjność regionu dla jego mieszkańców.

W ramach tego priorytetu, w zakresie infrastruktury transportu, wspierane będą wyłącznie projekty, w których infrastruktura ta zarządzana jest przez władze lokalne regionalne lub państwowe oraz w których zostaje ona udostępniona w sposób niedyskryminujący dla wszystkich potencjalnych jej użytkowników. Finansowanie i budowa, wzgl. rozbudowa tej infrastruktury następuje zgodnie z uregulowaniami wspólnotowymi w sprawie zamówień publicznych.

Działanie 2.1: Poprawa logistyki transgranicznej i infrastruktury transportowej (szynowej, drogowej, wodnej, lotniczej)

W aspekcie poprawy dostępności regionu przygranicznego istotne znaczenie zyskuje modernizacja i rozbudowa regionalnych, transgranicznych oraz ponadregionalnych połączeń komunikacyjnych. Cel ten dotyczy wszystkich rodzajów transportu: poza drogowym, również kolejowym i wodnym. W szczególnym stopniu należy promować intensywniejsze wykorzy-

stanie form transportu przyjaznych dla środowiska oraz ich powiązanie w wymiarze transgranicznym. Zmniejszenie ilości istniejących barier w sieci połączeń komunikacyjnych oraz wzmocnienie obszaru logistyki przyczynią się decydująco do poprawy infrastruktury transportu w regionie przygranicznym. Odpowiednie działania szkoleniowe będą wsparciem zaangażowanych podmiotów i przedsiębiorstw działających w regionie w udoskonalaniu logistyki transgranicznej i infrastruktury transportowej.

W ujęciu ponadregionalnej dostępności regionu główną rolę spełniają sieci połączeń drogowych, kolejowych oraz ruch lotniczy. Stanowią one bowiem połączenia z ośrodkami gospodarczymi i politycznymi innych regionów. Ważnym czynnikiem świadczącym o atrakcyjności danego ośrodka są połączenia z lotniskami międzynarodowymi i regionalnymi. W przypadku wszystkich przedsięwzięć z zakresu infrastruktury transportowej, zgodnie z zasadą trwałego rozwoju obszarów, należy w przyszłości bardziej uwzględniać ich aspekty ekologiczne.

Działanie jest ukierunkowane w szczególności na:

- wzmocnienie i poprawę regionalnych i ponadregionalnych połączeń komunikacyjnych, jak również poprawę stanu bezpieczeństwa w tym zakresie
- wspieranie alternatywnych technologii transportu, miejsc przeładunku dla ruchu towarowego
- odciążenie miejsc atrakcyjnych turystycznie od zmotoryzowanych turystów indywidualnych
- utworzenie transgranicznych połączeń sieci drogowej, kolejowej i wodnej
- wykorzystanie lotnisk regionalnych, w szczególności w celu zintensyfikowania działań gospodarczych

Przykładowe formy realizacji:

- obwodnice miast w oparciu o określone kryteria (natężenie ruchu, wielkość miasta)
- rozbudowa i modernizacja transgranicznych połączeń drogowych oraz w osi północ – południe, przystosowanie ich do sieci autostrad (TEN)
- budowa mostów, połączenia promowe, przystanie; zwiększone wykorzystanie lotnisk regionalnych w ramach przygranicznych kontaktów gospodarczych
- rozwój transgranicznej lokalnej publicznej komunikacji osobowej
- zwiększenie liczby przejść granicznych i ich ulepszona organizacja

Działanie 2.2: **Poprawa infrastruktury technicznej i komunalnej**

Rozwój i modernizacja istniejącej infrastruktury technicznej i komunalnej wymaga stosowania aktualnych wiadomości i informacji. Przy budowie i doskonaleniu infrastruktury technicznej i komunalnej podmioty odpowiedzialne wspierane są przez odpowiednie szkolenia. Do punktowego wsparcia mogą przyczynić się działania prozatrudnieniowe.

We wsparciu w ramach programów operacyjnych inwestycje w zakresie odprowadzania ścieków podlegają określonym ograniczeniom (zależą np. od liczby mieszkańców w przypadku budowy kanalizacji i urządzeń oczyszczania ścieków). INTERREG III A oferuje możliwość skorzystania ze wsparcia również mniejszym gminom obszaru przygranicznego (do 2000 mieszkańców) w celu kształtowania rozwijania na pograniczu infrastruktury przyjaznej dla środowiska. W przypadku gospodarki odpadami dotyczy to modelowych inwestycji polsko-niemieckich o charakterze demonstracyjnym w zakresie rozwiązań innowacyjnych, wzgl. odpowiedniej wymiany doświadczeń.

Przykładem aspektu transgranicznego są „miasta bliźniacze” (Gubin-Guben, Słubice - Frankfurt n. O.) ze wspólnymi projektami polsko-niemieckimi (przedsięwzięcia na rzecz rozwoju miasta, ekologia miejska). Miasta graniczne pełnią wspólną funkcję pomostów. Oferują szansę na wspólny rozwój całego obszaru obu miast, jak również szansę na dalsze otwarcie się na sąsiada. Dzięki rozbudowie infrastruktury turystycznej w „bliźniaczych miastach” regionu zostaną stworzone „magnesy” dla odwiedzających.

Wspólny rozwój transgraniczny Słubic i Frankfurtu n. O. w ramach projektu „Ogród europejski” jest projektem modelowym w tym zakresie. Jest on częścią „Strategii Frankfurt n. O. – Słubice 2003”- udanej inicjatywy obu miast. Dzięki Ogradowi europejskiemu brzegi Odry będą spełniały rolę wspólnego zielonego centrum „Krajobrazu miejskiego Słubice – Frankfurt n. Odra”, wkomponowanego w sieć publicznych dróg i placów po obu stronach Odry.

W celu organizacji stojących na wysokim poziomie imprez kulturalnych i sportowych o charakterze transgranicznym konieczna jest odpowiednia infrastruktura, a potrzeby w zakresie infrastruktury kulturalnej i sportowej są wciąż bardzo duże. Rozbudowa ośrodków sportowych służących głównie sportowi masowemu i klubowemu ma uatrakcyjnić ofertę sportową mieszkańcom po obu stronach granicy. Wspólne imprezy kulturalne i sportowe mieszkańców Niemiec i Polski umacniają transgraniczne kontakty i atrakcyjność regionu jako przestrzeni życiowej. Transgraniczne korzystanie z takich placówek poprawia ich wykorzystanie i ich rachunek ekonomiczny. Wsparcie w tym zakresie uwarunkowane jest wkomponowaniem zamierzeń w lokalne strategie rozwojowe oraz tworzeniem, wzgl. utrzymaniem miejsc pracy.

Modelowym projektem w tym zakresie jest rozbudowa Stadionu Przyjaźni w Cottbus. Wypełnia ona lukę w ofercie dużych obiektów sportowych na obszarze polsko-niemieckiego pogranicza. Rozbudowa stadionu uwzględnia jakościowe i ilościowe wymagania publiczności imprez sportowych i kulturalnych o charakterze ponadregionalnym. Z obiektu może korzystać sport szkolny i masowy regionu. Jego wykorzystanie może nastąpić również dzięki ściślejszej współpracy z miastem partnerskim Zielona Góra, jak również poprzez imprezy organizowane przez euroregiony.

Działanie jest ukierunkowane w szczególności na:

- rozbudowę i modernizację istniejącej infrastruktury technicznej i komunalnej, w szczególności w dziedzinie kultury i sportu
- poprawę usług i sieci komunalnych w zakresie zaopatrzenia w media (gaz, woda i ścieki, prąd, ciepło)
- zapewnienie bezpieczeństwa w dziedzinie utylizacji odpadów oraz stworzenie rozwiązań dla ochrony zasobów naturalnych poprzez unikanie wytwarzania odpadów oraz ich przetwarzanie
- miasta sąsiedzkie jako modelowe przedsięwzięcia w zakresie rozwoju miast oraz infrastruktury turystycznej

Przykładowe formy realizacji:

- wspieranie budowy i rozbudowy transgranicznej i regionalnej sieci telekomunikacyjnej
- wspieranie budowy i rozbudowy sieci komunalnych zaopatrujących w media (gaz, woda, ścieki, prąd, ciepło)
- inwestycje w zakresie zdecentralizowanego systemu odprowadzania ścieków na terenach gminnych poniżej 2000 mieszkańców, jak również przykładowe działania transgraniczne w zakresie gospodarki wodnej

- wymiana doświadczeń na temat renowacji i rekultywacji istniejących składowisk odpadów
- tworzenie efektywnych możliwości dla gospodarki odpadami jako warunek przyjaznego dla środowiska składowania i bezpiecznego przerobu odpadów
- budowa i modernizacja transgranicznych systemów wykorzystania lokalnych zasobów surowców energetycznych (gaz ziemny, wiatr, woda)
 - inwestycje w zakresie mechanicznego i biologicznego przetwarzania odpadów (część niemiecka)
 - projekty rozwoju miast bliźniaczych
 - poprawa infrastruktury, wizerunku miejscowości (wraz z drogami przejazdowymi i przelotowymi itp. w ramach wspierania lokalnej publicznej komunikacji osobowej, w tym kolejowej), otoczenia oraz ekologii miejskiej
 - wdrażanie nowych form aktywności gospodarczej
 - poprawa oferty infrastruktury społecznej, kulturalnej, oświatowej, rekreacyjnej i sportowej

Priorytet 3: Środowisko naturalne

W przypadku sytuacji środowiska naturalnego zakłada się zmniejszenie obciążeń środowiska oraz związanych z tym ryzyk w celu wsparcia trwałego i opartego na harmonii ze środowiskiem rozwoju terenów przygranicznych. Dzięki transgranicznej ochronie przyrodniczej przestrzeni życiowej poprzez zwalczanie zjawisk szkodzących środowisku wsparty zostanie trwały rozwój obszaru przygranicznego.

Stan przyrody i krajobrazów jest nie tylko miernikiem utrzymania różnorodności biologicznej, ma on także istotne znaczenie dla jakości życia mieszkańców regionu. Jako tzw. miękki czynnik świadczący o atrakcyjności danych terenów ważny jest również dla przedsięwzięć gospodarczych. Jest także istotnym warunkiem rozwoju turystyki.

Działanie 3.1 Ochrona środowiska naturalnego (powietrze, woda, gleba)

W tym obszarze pomocy wspierane będą innowacyjne przedsięwzięcia umożliwiające przyjazne dla środowiska i trwałe formy gospodarowania na terenach przygranicznych oraz wykorzystujące nowe, neutralne dla środowiska potencjały gospodarcze. Obok modelowych projektów transgranicznych obydwa państwa powinny stworzyć na podstawie intensywnej wymiany doświadczeń koncepcję długoterminowej orientacji działań z zakresu ochrony środowiska (metody, analizy, opracowania) polegającej na utworzeniu i rozwijaniu gospodarki środowiskowej jako samodzielnej, silnej gałęzi gospodarki. Wspólne wykorzystanie potencjałów regionalnych uwidacznia rozgraniczenie w stosunku do wsparcia w ramach programów operacyjnych.

Konieczność działań szkoleniowych istnieje w szczególności w zakresie ochrony środowiska. Dzięki nim będzie możliwa fachowa realizacja m.in. przyjaznych dla środowiska przedsięwzięć innowacyjnych, renowacji i modernizacji, wzgl. trwałej promocji i wykorzystania potencjału przyrodniczego regionu.

Działanie jest ukierunkowane w szczególności na:

- odciążenie środowiska
- poprawę systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków i bezpieczną gospodarkę odpadami
- zrównoważony rozwój komunikacji/transportu
- racjonalne wykorzystanie energii w celu ochrony zasobów naturalnych

- przyspieszenie odbudowy właściwych stosunków wodnych zakłóconych przez górnictwo
- rewitalizację terenów problemowych
- szkolenia w zakresie norm ochrony środowiska itp.
- ponowne wykorzystanie byłych terenów przemysłowych w miastach i innych terenów miejskich wymagających adaptacji

Przykładowe formy realizacji:

- innowacyjne działania transgraniczne w zakresie ochrony środowiska
- wspieranie innowacyjnych przedsięwzięć w dziedzinie recyklingu
- zintegrowanie działań na rzecz ochrony środowiska w planowaniu: komunikacyjnym/transportowym, miejskim, przestrzennym i energetycznym
- transgraniczna charakterystyka obszarów/ scenariusz emisji zanieczyszczeń/ scenariusze jako podstawa oceny działań i wdrażania norm UE
- polsko-niemiecka wymiana doświadczeń w dziedzinie przywracania bilansu wodnego zakłóconego przez górnictwo oraz w zakresie adaptacji terenów po byłych kopalniach węgla brunatnego
- adaptacja terenów problemowych w ramach przedsięwzięć transgranicznych, zintegrowane planowanie dotyczące rozwoju obszarów przyrody chronionej
- inwestycje wspierające świadomość ekologiczną na pograniczu polsko-niemieckim
- inwestycje w zakresie budowy oczyszczalni ścieków, wodociągów i kanalizacji; inwestycje w dziedzinie mechaniczno-biologicznych systemów oczyszczania ścieków (szczególnie koncepcje systemów zdecentralizowanych)
- transgraniczne projekty w zakresie adaptacji terenów byłych kopalni węgla brunatnego

Działanie 3.2: Transgraniczna ochrona przeciwpożarowa, ochrona przed klęskami żywiołowymi i katastrofami

Konieczność wspierania polsko-niemieckiej współpracy w dziedzinie transgranicznej ochrony przeciwpożarowej, ochrony przed klęskami żywiołowymi i katastrofami wynika w szczególności z Polsko-Niemieckiego Porozumienia o Wzajemnym Świadczeniu Pomocy z dnia 10 kwietnia 1997r. Porozumienie to stanowi podstawę świadczenia wzajemnej pomocy w przypadku katastrof i klęsk żywiołowych, dlatego też powinno zapewniać współpracę w dziedzinie ochrony przeciwpożarowej, ochrony przed klęskami żywiołowymi i katastrofami pomiędzy Krajem Związkowym Brandenburgia i Rzeczpospolitą Polską. Porozumienie ma szczególne znaczenie dla obszarów przygranicznych, gdzie już od lat praktykuje się wzajemne ofiarowanie pomocy w ramach dobrosąsiedzkiej współpracy pomiędzy gminami pogranicza, w szczególności dzięki straży pożarnej. Zadania dotyczące ochrony przeciwpożarowej leżą w gestii brandenburskich urzędów, gmin oraz powiatów grodzkich oraz powiatów i gmin województwa lubuskiego. Za ochronę przed klęskami żywiołowymi i katastrofami są odpowiedzialne w Brandenburgii powiaty ziemskie i grodzkie, a w Lubuskiem gminy, powiaty, województwo.

Zakładanym celem działania jest koordynacja transgranicznych operacji w wypadku katastrof, jak również wzajemne przystosowanie danych systemów informacji o środowisku. Wymaga to wspólnej polsko-niemieckiej współpracy przy analizie tych danych, przy informowaniu opinii publicznej, w przygotowaniach akcji na wypadek katastrofy na przygranicznych terenach leśnych oraz na rzekach granicznych Odrze i Nysie Łużyckiej. Zakłada się tutaj działa-

nia o silnym charakterze transgranicznym, które nie zostały bezpośrednio uwzględnione w programach operacyjnych.

Działanie jest ukierunkowane w szczególności na:

- współpracę w dziedzinie zapobiegania i usuwania awarii z uwzględnieniem prawa UE dotyczącego transgranicznych skutków awarii przemysłowych
- współpracę w dziedzinie ochrony przeciwpowodziowej oraz ochrony zbiorników wodnych na obszarze wód przygranicznych
- poprawę ochrony przeciwpożarowej, ochrony przed klęskami żywiołowymi i katastrofami w celu zmniejszenia negatywnych skutków dla środowiska, jak również szkód gospodarczych w regionie przygranicznym
- transgraniczną pomoc w dziedzinie ochrony przeciwpożarowej, ochrony przed klęskami żywiołowymi i katastrofami
- poprawę działania informacji o środowisku zgodnie z przedmiotową dyrektywą UE

Przykładowe formy realizacji:

- wspólne spotkania fachowców, seminaria, ćwiczenia i zawody sportowe pomiędzy przygranicznymi gminami, powiatami oraz pomiędzy Województwem Lubuskim i Krajem Związkowym Brandenburgia
- stworzenie i optymalizacja transgranicznego systemu alarmowania i informacji
- wymiana doświadczeń pomiędzy placówkami szkoleniowymi w zakresie ochrony przeciwpożarowej, ochrony przed klęskami żywiołowymi oraz katastrofami
- stworzenie teoretycznych i praktycznych założeń szkoleniowych, szczególnie ważnych z punktu przeprowadzania akcji transgranicznych
- budowa obiektów na sprzęt oraz zakup wyposażenia niezbędnego dla niesienia pomocy transgranicznej
- ewidencja i wymiana dokumentacji kartograficznej, istotnej dla ochrony przeciwpożarowej, ochrony przed klęskami żywiołowymi oraz katastrofami
- wspieranie transgranicznej struktury przetwarzania danych w celu stworzenia systemów informacji o środowisku w dziedzinie ochrony przeciwpożarowej, ochrony przed klęskami żywiołowymi i katastrofami oraz ochrony środowiska
- poprawa działań dotyczących walki z powodzią i zwalczania awarii zatrujących środowisko wodne, jak również usuwania skutków awarii przemysłowych oraz wypadków przy transporcie ładunków niebezpiecznych na obszarze przygranicznym
- prewencja przeciwpowodziowa: przedsięwzięcia mające na celu przekształcenie odpowiednich terenów nizinnych nad Odrą i Nysą w kontrolowane i niekontrolowane obszary zalewowe jako kontynuacja, wzgl. realizacja projektu INTERREG II B „Oderregio”, programu Odra 2006, wymiana doświadczeń

Działanie 3.3: **Zachowanie potencjału przyrodniczego**

Założenia dotyczące wrażliwych obszarów przyrody znajdujących się w granicach obszaru wsparcia nakazują ich ochronę, jak również połączenie na ich w sieci obszarów przyrodniczych, która powinna być rozwijana w aspekcie przyjaznej dla środowiska turystyki oraz trwałego wykorzystania terenów dla celów trwałego rozwoju regionalnego wykraczającego poza obszar pogranicza. Znaczenie tych aspektów powinny wspierać i nagłaśniać działania promocyjne.

Zadaniem istniejących instytucji zajmujących się sprawami środowiska i informacji o środowisku jest opracowywanie transgranicznych koncepcji działania i połączenie ich w celu realizacji wymienionych celów. Zakłada się tutaj działania o silnym charakterze transgranicznym, które nie zostały bezpośrednio uwzględnione w ramach programów operacyjnych.

Niezbędne dla poprawy efektów działań promocyjnych, skoordynowania planów ochrony i rozwoju środowiska, jak również rozwoju obszarów przyrody chronionej, są działania szkoleniowe.

Działanie jest ukierunkowane w szczególności na:

- ochronę środowiska naturalnego, zwłaszcza obszarów chronionych w okolicach ujścia Nysy Łużyckiej do Odry objętych programem Unii Europejskiej Natura 2000
- rozwój i wspieranie potencjału obszarów przyrodniczych
- połączenie ochrony krajobrazu i turystyki, rozwój trwałego wykorzystania zasobów (gospodarka rolna i leśna, rozwój struktury osadniczej, jak również zachowanie obszarów przyrodniczych)
- rozwój ośrodków zajmujących się sprawami środowiska i przyrody, jak również centrów informacji dla turystów

Przykładowe formy realizacji:

- planowanie rozwoju obszarów chronionych
- poprawa połączeń publicznej lokalnej komunikacji osobowej na terenie większych obszarów chronionych
- działania promocyjne w zakresie publikacji osiągniętych wyników lub planowanych projektów
- harmonizacja planów ochrony i rozwoju środowiska i ich realizacja
- wspieranie metod produkcyjnych, trwałych form zagospodarowania i szkoleń
- stworzenie sieci istniejących ośrodków edukacji ekologicznej i informacji o środowisku oraz rozszerzenie ich funkcji jako miejsc atrakcyjnych dla turysty
- wspieranie projektów turystycznych w połączeniu z ochroną krajobrazu i przyrody

Priorytet 4: Rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich

Duża część regionu charakteryzowana jest przez struktury wiejskie oraz stosunkowo niską gęstość zaludnienia. Zachodzące zmiany demograficzne, w szczególności zmniejszająca się liczba ludności w wieku produkcyjnym oraz związane z tym „starzenie się” ludności mieszkającej po niemieckiej stronie, wzmacnia istniejącą sytuację strukturalną. Należy temu przeciwdziałać zmniejszając deficyty strukturalne utrzymując, wzgl. tworząc miejsc pracy. Oprócz utrzymania trwałego zagospodarowania obszarów rolniczych i leśnych należy również poszukiwać alternatywnych możliwości uzyskania dochodu: w turystyce, przetwórstwie i marketingu produktów regionalnych.

Działania zakładające kompleksowy rozwój obszarów wiejskich mają na celu podniesienie atrakcyjności obszarów przygranicznych po obu stronach granicy, przyczyniając się tym samym do poprawy warunków życia oraz do tworzenia nowych miejsc pracy.

Niniejszy priorytet uwzględnia wyłącznie aspekty wspólnej polsko-niemieckiej wymiany informacji i doświadczeń oraz współpracy. Zakłada się tutaj działania o silnym charakterze transgranicznym, które nie zostały bezpośrednio uwzględnione w ramach programów

operacyjnych, ze względu na fakt, że priorytety programów operacyjnych nie obejmują działań o charakterze transgranicznym. Wykluczone zostało również powtarzanie się działań realizowanych w ramach Inicjatywy Wspólnotowej LEADER+, ponieważ INTERREG IIIA koncentruje się zasadniczo na wspieraniu przedsięwzięć transgranicznych. Pomiędzy podmiotami zaangażowanymi we wdrażanie inicjatyw INTERREG III i LEADER+ mają miejsce stosowne uzgodnienia.

Działanie 4.1: Trwała odnowa wsi i alternatywne możliwości zatrudnienia ludności wiejskiej

Realizację przedsięwzięć w zakresie trwałej odnowy wsi rozpoczęto po stronie niemieckiej w minionym okresie wsparcia. W okresie wsparcia 2000-2006 ulegnie ona rozszerzeniu na cały obszar przygraniczny.

W ramach poprawy kształtowania otoczenia życiowego i infrastruktury zakłada się nie tylko wsparcie materialne poszczególnych wsi przygranicznych po polskiej i niemieckiej stronie, ale również ciągły i aktywny monitoring całego procesu odnowy. Aktywna wymiana doświadczeń i wzajemna pomoc partnerów projektu powinna być zapoczątkowana już na etapie planowania i powstawania inicjatywy mieszkańców. Nakreślone cele zakładają, iż z działania skorzystają co najmniej dwie wsie po polskiej i niemieckiej stronie granicy, i obejmują partnerski proces eliminowania słabych punktów tych miejscowości w perspektywie ich przygranicznego położenia. Zakłada się tutaj działania o silnym charakterze transgranicznym, które nie zostały bezpośrednio uwzględnione w ramach programów operacyjnych.

Działania szkoleniowe przystosowane tematycznie do – przykładowo – zagadnień uprawy i marketingu surowców odnawialnych, przyczyniają się do stworzenia zorientowanych przyszłościowo alternatyw zatrudnienia dla ludności wiejskiej.

Działanie jest ukierunkowane w szczególności na:

- realizację / zakończenie trwałego rozwoju wsi w wybranych wsiach pogranicza
- realizacja przedsięwzięć modelowych na rzecz tworzenia miejsc pracy
- wspieranie strategii marketingowych

Przykładowe formy realizacji:

- przedsięwzięcia infrastrukturalne na obszarach wiejskich (drogi, chodniki, ścieżki rowerowe)
- wspieranie uprawy, przetwórstwa i marketingu surowców odnawialnych
- wspieranie tradycyjnego rzemiosła i produktów oraz ich marketing
- wspieranie zastosowania technologii informacyjnych i komunikacyjnych m.in. poprzez szkolenia

Działanie 4.2: Agroturystyka i infrastruktura turystyczna

Głównym założeniem wsparcia w zakresie turystyki jest rozwój regionalnej i transgranicznej sieci turystycznej oraz rozbudowa sieci infrastruktury turystycznej. Określone cele nie są jednak zorientowane wyłącznie na turystykę w sensie pobytu gości spoza regionu. Obejmują one również stworzenie, wzgl. rozszerzenie atrakcyjnej oferty wypoczynku dla mieszkańców obszarów przygranicznych. Istotne znaczenie ma tutaj rozbudowa ścieżek rowerowych, szlaków wodnych, szlaków pieszych oraz tras jeździeckich.

Do zadań udoskonalonego marketingu turystycznego należy podniesienie poziomu znajomości regionu w kraju oraz przyciągnięcie większej liczby odwiedzających, realizowane

głównie poprzez wspólne tworzenie marki regionu oraz wspólne strategie marketingowe i akcje reklamowe.

Również w tym przypadku celem jest wyeliminowanie słabych stron danych ośrodków w perspektywie ich przygranicznego położenia w połączeniu z większym wykorzystaniem potencjału turystycznego. Rozwój turystyki na atrakcyjnych wiejskich terenach przygranicznych wpłynie na wzrost siły gospodarczej tych terenów. Zakłada się tutaj działania o silnym charakterze transgranicznym, które nie zostały bezpośrednio uwzględnione w ramach programów operacyjnych.

Realizacja działań powinna w znacznym stopniu opierać się na istniejących strukturach organizacyjnych. W celu wyeliminowania braków w infrastrukturze turystycznej (np. eliminowanie luk w sieci ścieżek rowerowych) powinna ona uwzględniać m.in. struktury stworzone na poziomie komunalnym dla celów realizacji „Strategii Frankfurt n. Odrą – Słubice 2003”.

Brakujące w niektórych przypadkach lub niewystarczające wiadomości z zakresu marketingu, czy promocji muszą zostać uzupełnione przez ofertę odpowiednich działań szkoleniowych.

Działanie jest ukierunkowane w szczególności na:

- rozwój regionalnego i transgranicznego systemu turystycznego
- rozbudowę infrastrukturalnej sieci turystycznej (ścieżki rowerowe, szlaki wodne, piesze, trasy jezdzieckie)
- całoroczne wykorzystanie obiektów turystycznych

Przykładowe formy realizacji:

- opracowanie transgranicznej koncepcji turystyki
- realizacja projektów związanych z infrastrukturą turystyczną
- utworzenie transgranicznego systemu informacji turystycznej
- poprawa marketingu turystycznego (targi, konferencje, itp.)
- utrzymanie i wykorzystanie atrakcji i zabytków
- rozbudowa i modernizacja bazy noclegowej (schroniska młodzieżowe)
- wspieranie lokalnych i regionalnych organizacji turystycznych (m.in. poprzez wymianę doświadczeń i know-how)

Działanie 4.3: **Wspieranie transgranicznej współpracy w zakresie rolnictwa**

W celu wspierania procesu integracji niezbędnym w ramach programu jest zintensyfikowanie komunikacji i współpracy pomiędzy zaangażowanymi podmiotami z obszarów wiejskich (np. gminy, zarządy terenów rolniczych i leśnych, stowarzyszenia). Rozwiązywaniu podobnych problemów po obu stronach granicy służy transgraniczna wymiana doświadczeń.

Działanie jest ukierunkowane w szczególności na:

- utworzenie agrosieci zorientowanych na uprawę, przetwórstwo i marketing produktów rolnych
- współpracę z instytucjami naukowymi w celu wprowadzenia nowych metod upraw, przetwórstwa i marketingu

Przykładowe formy realizacji:

- współpraca w dziedzinach: uprawa, przetwórstwo i marketing produktów rolnych
- partnerstwo, wymiana ekspertów
- wspieranie tworzenia i działania grup producenckich
- nawiązywanie kontaktów, wspieranie współpracy i kooperacji

Priorytet 5: Szkolenia i zatrudnienie

Działanie 5.1 w ramach priorytetu 5 ma na celu wspieranie przedsięwzięć związanych z kształceniem i doskonaleniem zawodowym, jak również stwarzających dodatkowe możliwości zatrudnienia dzięki miejscom pracy dofinansowywanym ze środków publicznych. Działanie 5.2 obejmuje przedsięwzięcia dotyczące rozwoju placówek oświatowych i naukowych od przedszkola, poprzez szkołę, aż po szkoły wyższe oraz wspiera ośrodki naukowe zlokalizowane w regionie.

Na tle wysokiego bezrobocia strukturalnego strategicznego znaczenia nabiera podwyższenie standardu kształcenia, zwłaszcza istniejącej siły roboczej, jako ważny czynnik gospodarczy. Powinno ono być skoncentrowane na określonych obszarach zatrudnienia charakteryzujących się pozytywnymi tendencjami dotyczącymi zatrudnienia: turystyka, sektor usług i technologii innowacyjnych.

Wspieranie i umacnianie placówek oświatowych i naukowych, w szczególności ze względu na ich transgraniczną orientację, ma duże znaczenie dla rozwoju regionu. Oczekuje się, iż wspieranie tych instytucji trwale przyczyni się do zwiększenia konkurencyjności gospodarczej i rozwoju zdolności kooperacyjnych w całym regionie.

Działanie 5.1: Kształcenie i doskonalenie zawodowe w celu przystosowania do wymogów rynku pracy oraz w celu utworzenia dodatkowych możliwości zatrudnienia poprzez miejsca pracy dofinansowywanych ze środków publicznych.

Uwzględniając aktualny opis sytuacji, oczekiwany rozwój gospodarczy oraz wysokie bezrobocia w regionie, priorytet „Szkolenia i zatrudnienie” nabiera istotnego znaczenia pomocniczego. Przystosowanie do wymogów rynku pracy oraz utworzenie dodatkowych możliwości zatrudnienia musi być wspierane również przez zwiększenie ilości regionalnych i lokalnych projektów rozwojowych. Strukturalnie skuteczne lokowanie oraz zintegrowane wykorzystanie środków musi odpowiadać zidentyfikowanym potrzebom regionu. Z perspektywy opisanego braku miejsc pracy należy oczekiwać dalszego rozprzestrzeniania się zjawiska długotrwałego bezrobocia. Walce z tym zagrożeniem mają służyć odpowiednie działania i projekty, przy czym konieczne są również działania zapobiegawcze w tym zakresie, przynoszące pozytywne efekty rozwojowe. Znaczenie inicjatyw regionalnych i transgranicznych dla związanej z gospodarką, a tym samym efektywnej i poprawiającej struktury, walki z bezrobociem, jak również tworzenie nowych miejsc pracy poprzez rozwój istniejącego potencjału będą w dalszym ciągu zyskiwać na znaczeniu.

Działanie jest ukierunkowane w szczególności na:

- dostosowanie treści kształcenia i doskonalenia zawodowego do wymagań zmieniających się struktur gospodarki
- podwyższenie konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez szkolenia pionu zarządzania i pracowników

Przykładowe formy realizacji:

- doskonalenie zawodowe pracowników instytucji komunalnych

- specjalne formy nauki i zdobywania zawodu (z uzyskaniem podwójnej specjalizacji na poziomie robotnika wykwalifikowanego, praktyki)
- doszkalać bezrobotnych, reorientacja zawodowa pracowników w celu zdobycia nowych kwalifikacji
- doskonalenie zawodowe współpracujących przedsiębiorstw
- doskonalenie zawodowe instruktorów i nauczycieli zawodu
- stworzenie efektywnego systemu poradnictwa zawodowego
- wspieranie współpracy w zakresie kształcenia zawodowego, uznawanie świadectw uzyskania kwalifikacji
- nauka języków obcych
- wymiana młodzieży pod kątem przygotowania zawodowego
- działania zwiększające szanse zatrudnienia osób niepełnosprawnych
- wspieranie możliwości kształcenia ogólnego i zawodowego dla dzieci i młodzieży z obszarów wiejskich

Wsparcie odbywa się na podstawie rozporządzenia zwalniającego z generalnego stosowania pomocy publicznej w obszarze kształcenia.

Działanie 5.2: Wspieranie instytucji oświatowych i naukowych

Szczególnym celem przy realizacji tego działania jest rozwój istniejących instytucji oświatowych i naukowych, jak również poprawa stanu miejsc spotkań młodzieży i zawodów sportowych na pograniczu polsko-niemieckim. Tym samym poprawią się również istniejące możliwości placówek oświatowych, w tym na poziomie akademickim, co przyczyni się pośrednio do wsparcia rozwoju gospodarczego regionu. Wspieranie instytucji zorientowanych na kontakty i współpracę transgraniczną przyczyni się do zwiększenia konkurencyjności gospodarczej i rozwoju zdolności kooperacyjnych regionu.

Działanie jest ukierunkowane w szczególności na:

- rozbudowę istniejących instytucji oświatowych i naukowych
- wspieranie instytucji o charakterze transgranicznym
- ścisłą współpracę brandenburskich szkół wyższych z ośrodkami akademickimi Województwa Lubuskiego

Przykładowe formy realizacji:

- wspieranie przedszkoli dwujęzycznych
- wspieranie instytucji oświatowych i naukowych o charakterze transgranicznym
- wspieranie urozmaiconej oferty kształcenia ogólnego i zawodowego

Priorytet 6: Współpraca

Proces integracji mieszkańców na obszarze pogranicza polsko-niemieckiego musi być wspierany poprzez nasilenie kontaktów różnorodnych instytucji, stowarzyszeń i osób. Zaliczyć tu można m.in. wymianę doświadczeń, imprezy kulturalne, sportowe, młodzieżowe, jak również wymianę uczniów i studentów. Współpraca lubusko-brandenburska na tej płaszczyźnie uległa dynamicznemu rozwojowi, zwłaszcza po przeprowadzeniu w Polsce reformy administracyjnej, na mocy której powołano do życia powiaty. Dalsze umocnienie współpracy euroregionalnej umożliwi poprawa poziomu znajomości języków obcych.

Działanie 6.1 **Współpraca euroregionalna**

Koordinacja i kierowanie trwałym rozwojem regionu wymaga jakościowej poprawy partnerskiej współpracy transgranicznej. Jest to wynikiem zarówno kompleksowości zakresów zadań, wymagających jednocześnie nadzoru, jak też wielkości przedmiotowego obszaru. Wzrasta również potrzeba konsultacji z partnerami z obszaru regionu (grupy projektowe, komunalne zespoły robocze, związki celowe, stowarzyszenia itp.).

Celem działania jest zwiększenie atrakcyjności regionu granicznego po obu stronach Odry i Nysy w celu przeciwdziałania zjawisku odpływu z tych terenów przede wszystkim ludzi młodych. Odczuwalne zwiększenie znaczenia jakości transgranicznej oferty społeczno-kulturalnej regionu będzie oznaczać również poprawę jakości życia ludności oraz warunków ramowych dla inwestycji gospodarczych. Planowane działania wspierają kształtowanie tożsamości lokalnej i przyczyniają się do lepszego wspólnego zrozumienia mieszkańców regionu przygranicznego.

W celu organizacji imprez o charakterze społeczno-kulturalnym na wysokim poziomie konieczna jest odpowiednia infrastruktura. Dotyczy to również obszarów integracji społecznej i kształcenia językowego. Dużych nakładów wymaga zwłaszcza infrastruktura społeczna. W tym celu planuje się głównie realizację przedsięwzięć finansowanych z funduszu małych projektów. Są to w szczególności projekty z dziedziny kultury, jak np. transgraniczna wymiana chórów i małych placówek muzealnych, spotkania młodzieży, partnerstwa gmin oraz warsztaty, wykazujące w swoim całościowym charakterze trwałe, pozytywne skutki dla rozwoju struktur w regionie przygranicznym. Ich wsparcie powinno następować za pomocą stosunkowo niskich pojedynczych dotacji przekazywanych za pośrednictwem euroregionów. Przy ich okazji powinno dojść do zintegrowania przedsięwzięć o charakterze sportowym, będących częścią programu imprez młodzieżowych. Pielęgnowanie kontaktów pomiędzy klubami sportowymi i towarzystwami młodzieżowymi przyczynia się do umacniania poczucia jedności w euroregionach.

Działanie jest ukierunkowane w szczególności na:

- wspieranie działalności i struktur euroregionów
- wspieranie współpracy euroregionów po obu stronach granicy polsko-niemieckiej

Przykładowe formy realizacji:

- działania w kierunku umocnienia współpracy wewnątrzregionalnej i międzygminnej, współpracy o charakterze społeczno-kulturalnym, transgranicznej współpracy na rzecz rozwiązywania problemów społecznych oraz stworzenia systemu partnerstwa w zakresie bezpieczeństwa
- działania w kierunku rozbudowy i utrzymania placówek kulturalnych i oświatowych o znaczeniu transgranicznym w celu jakościowej poprawy oferty społeczno-kulturalnej regionu; rozwój ścisłej współpracy transgranicznej w ramach euroregionów
- współpraca euroregionalna m.in. w dziedzinie ochrony pracy, kultury, sportu, młodzieży i seniorów
- realizacja przedsięwzięć polsko-niemieckich w ramach Funduszu Małych Projektów

Działanie 6.2: **Współpraca na płaszczyźnie regionalnej i lokalnej**

Koordinacja i kierowanie trwałym rozwojem regionu granicznego wymaga poprawy współpracy transgranicznej pomiędzy partnerami regionalnymi i lokalnymi. Jest to wynikiem kompleksowości zakresów zadań oraz wielkości regionu, przy czym istotne znaczenie ma tutaj wymiana informacji. Celem działania jest stworzenie w regionie lepszych warunków

ramowych dla zyskującej coraz większe znaczenie potrzeby wzajemnych uzgodnień. Obszar ten zakłada przede wszystkim tworzenie wspólnych instytucji oraz usuwanie barier utrudniających porozumienie, jak również rozwój stosunków partnerskich między samorządami lokalnymi. Istotne znaczenie dla współpracy transgranicznej ma pielęgnowanie kontaktów administracji publicznej i organizacji pozarządowych na płaszczyźnie regionalnej i lokalnej.

Szczególną rolę odgrywa przy tym transgraniczna współpraca samorządów lokalnych w zakresie porządku i bezpieczeństwa. Poprawa znajomości języków po obu stronach granicy może przyczynić się do inicjowania nowych kontaktów, wzgl. współpracy pomiędzy organami administracji oraz do intensywniejszej i efektywniejszej pracy nad wspólnymi koncepcjami, w szczególności w zakresie zwalczania problemów natury granicznej.

Do poprawy współpracy na płaszczyźnie regionalnej i lokalnej mogą przyczynić się działania treningowe i szkoleniowe, rozwiązujące problemy natury prawnej, administracyjnej i finansowo-technicznej, wspierające tym samym nawiązywanie kontaktów transgranicznych.

Działanie jest ukierunkowane w szczególności na:

- umocnienie integracji na poziomie regionalnym i lokalnym
- rozwój partnerskich stosunków między samorządami lokalnymi
- współpracę samorządów lokalnych na pograniczu (np. urzędów porządku publicznego, władz imigracyjnych, organów obrony cywilnej itp.)
- tworzenie wspólnych instytucji i likwidowanie barier utrudniających porozumienie

Przykładowe formy realizacji:

- wymiana doświadczeń, imprezy, warsztaty, seminaria, wymiana ekspertów i inne w zakresie problematyki prawa komunalnego, zarządzania, finansowania i spraw społecznych oraz w zakresie norm europejskich, struktur i organizacji itp.
- wspieranie wspólnego opracowywania projektów i prac w ramach tych projektów, w szczególności młodzieży, grup projektowych, kół zainteresowań, zespołów roboczych, stowarzyszeń
- umocnienie współpracy w zakresie wykorzystania unijnych środków pomocowych w ramach INTERREG III A
- wspieranie transgranicznych kontaktów, współpracy i spotkań (np. między samorządami lokalnymi, instytucjami i organizacjami pozarządowymi)
- wspieranie spotkań transgranicznych gmin partnerskich; wymiana doświadczeń między administracją i stowarzyszeniami
- stworzenie transgranicznej infrastruktury wspólnych instytucji socjalnych
- wspieranie centrów spotkań
- organizowanie seminariów nauki języka partnera, poprawa wyposażenia w środki pomocnicze wspomagające naukę języka obcego
- opracowanie konspektów zajęć językowych odnoszących się do konkretnego obszaru działania (urzędy porządkowe, imigracyjne itp.)
- opracowanie polsko-niemieckiego oraz niemiecko-polskiego słownika tematycznego dla organów odpowiedzialnych za utrzymanie porządku i bezpieczeństwa (np. policja, urzędy porządkowe itp.).

Działanie 6.3: **Współpraca transgraniczna instytucji naukowych, oświatowych i kulturalnych oraz towarzystw młodzieżowych i klubów sportowych**

Niniejsze działanie służy wspieraniu transgranicznej współpracy instytucji naukowych. Jego celem jest m.in. stworzenie wielopoziomowej sieci kooperacji transgranicznych przy wykorzystaniu wspólnych przedsięwzięć w dziedzinie nauki.

Wsparcie wymiany międzynarodowej w dziedzinie kultury ma za zadanie doprowadzić do trwałego umocnienia istniejących, jak również do powstania nowych kontaktów. Celem tego wsparcia jest stworzenie dobrych warunków dla regionu, który stanie się w przyszłości regionem bez granic – rozwój zrównoważony. Zalicza się do tego znajomość kultury drugiej strony, stylu życia, powiązań kulturalno-historycznych, jak również budowę transgranicznego systemu ułatwiającego i propagującego korzystanie z oferty kulturalnej sąsiada. Wymiana kulturalna przyczynia się również do zwiększenia atrakcyjności regionu. Kultura drugiej strony jest atrakcją, którą należy wykorzystać w działaniach w zakresie kultury i turystyki.

Dzięki polepszeniu współpracy towarzystw młodzieżowych i klubów sportowych po obu stronach granicy nastąpi zintensyfikowanie kontaktów dotyczących imprez organizowanych przez te środowiska. Głównym założeniem niniejszego działania jest łączenie szkolnych i pozaszkolnych form kształcenia.

Przykładowe formy realizacji:

- dostosowanie i koordynacja wspólnych szkolnych i pozaszkolnych możliwości kształcenia
- wspieranie projektów transgranicznych i sympozjów naukowych
- wspieranie transferu know-how, m.in. w zakresie strategii zatrudnienia
- wspieranie transgranicznych projektów kulturalnych oraz imprez młodzieżowych i sportowych
- transgraniczne wsparcie młodzieży i sportu
- wspieranie wymiany studentów i uczniów
- podniesienie poziomu nauczania języków obcych oraz przekazu językowego
- zachowanie i rozbudowa placówek kulturalnych

Priorytet 7: Szczególne wsparcie regionów graniczących z krajami przystępującymi do UE

Decyzją Komisji Europejskiej C (2002) 1703 z dnia 26 lipca 2002 roku o szczególnym wsparciu regionów graniczących z krajami przystępującymi do UE została zmieniona jej poprzednia decyzja nr C (2001) 2107 z dnia 19 września 2001r. (zatwierdzenie Programu Regionalnego Lubuskie-Brandenburgia) odnośnie przyjęcia priorytetu 7 „Szczególne wsparcie regionów graniczących z krajami przystępującymi do UE”. Dla niniejszego programu oznacza to przeznaczenie dodatkowych środków pomocowych UE (ze środków EFRR) w wysokości 3.077.000 Euro na rok 2002.

Środki finansowe przeznaczone na realizację tego priorytetu powinny zostać skierowane na rozwijanie już podjętych działań w regionie granicznym, które zapewnią bezproblemowe przejście regionu przez proces akcesji oraz spowodują trwałe poparcie społeczeństwa dla idei rozszerzenia UE.

Stosując się do propozycji Komisji Europejskiej wybrano następujące punkty: wsparcie i szkolenia dla przedsiębiorstw dążących do nawiązania kontaktów transgranicznych, rozbudowa połączeń drogowych, wsparcie działań szkoleniowych, a także projektów przygotowujących region przygraniczny na rozszerzenie UE (m.in. warsztaty).

Przykładowe formy realizacji:

- wsparcie i szkolenia dla przedsiębiorstw zamierzających nawiązać kontakty transgraniczne
- połączenie nowego przejścia granicznego Forst-Zasieki z trasą Odra-Łużyce (B112)
- rozwój centrów informacji i edukacji ekologicznej w kierunku transgranicznej sieci „magnesów” turystycznych
- nauka języka polskiego w szkołach i wśród funkcjonariuszy policji
- projekty przygotowujące region graniczny do rozszerzenia Unii Europejskiej (m. in. warsztaty)

Priorytet 8: Pomoc techniczna

Środki pomocy technicznej służą skutecznemu wdrażaniu programu oraz efektywnemu wykorzystaniu środków funduszy strukturalnych.

W ramach Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A środki pomocy technicznej można wykorzystać na opracowanie i realizację programu. Składają się na to działania z zakresu przygotowania, monitorowania, oceny oraz kontroli.

Wymagania dotyczące monitorowania i realizacji programu są większe niż w ubiegłym okresie wsparcia. Wpływa to automatycznie na zwiększenie obszaru zastosowania środków pomocy technicznej. Ukierunkowany jest ono zatem w szczególności na utworzenie i praktyczne zastosowanie systemów monitoringu, oceny i kontroli finansowej oraz na promocję efektów wspieranych działań poprzez przekaz informacji do opinii publicznej, wymianę doświadczeń oraz stworzenie skutecznego systemu wymiany danych.

Zgodnie z rozporządzeniem nr 1685/2000/WE zawierającym postanowienia wykonawcze dotyczące rozporządzenia nr 1260/1999/WE w zakresie kwalifikowania wydatków na operacje współfinansowane z funduszy strukturalnych, środki te mogą być wykorzystane na działania pomocy technicznej zgodnie z zasadą 11.2 oraz 11.3.

Działanie 8.1: Pomoc techniczna w zakresie INTERREG III A w myśl zasady 11.2

- przygotowanie interwencji (Program Inicjatywy Wspólnotowej, Uzupełnienie Programowe)
- przygotowanie operacji wspieranych w ramach INTERREG III A włącznie z poradami dla wnioskodawców
- ocena i monitoring / wewnętrzna ocena Programu Inicjatywy Wspólnotowej oraz operacji wspieranych w ramach INTERREG III A
- przeprowadzanie kontroli ogólnych i kontroli na miejscu realizacji projektów odpowiednio do wymogów rozporządzenia w sprawie kontroli, dalszy rozwój systemów kontrolnych
- wydatki na przygotowanie i organizację posiedzeń Komitetu Sterującego i Monitorującego
- uzgodnienia partnerów regionalnych w kwestii obszarów rozwoju regionalnego, odpowiednio do uzgodnionych zakresów działania
- ciągła aktualizacja dokumentacji rozwojowej (konceptje rozwojowe, konceptje działania, dokumenty projektowe)

Działanie 8.2: Pomoc techniczna w zakresie INTERREG III A w myśl zasady 11.3

- zakup, stworzenie i obsługa systemów elektronicznego przetwarzania danych dla celów zarządzania, monitorowania i oceny działań wspieranych w ramach INTERREG

- przygotowanie i realizacja działań informacyjno-promocyjnych skierowanych do partnerów, realizatorów projektów, podmiotów zaangażowanych oraz opinii publicznej, włącznie z organizacją imprez informacyjnych i seminariów
- ewaluacja zewnętrzna włącznie z dalszym rozwojem metod oceny oraz wskaźników
- wykonywanie analiz i opracowań, także natury ogólnej, dotyczących obszarów wykorzystania programu INTERREG w euroregionach.

5. Plan finansowy

Niniejszy Program Inicjatywy Wspólnotowej obejmuje koszty łączne w wysokości 176.357.928 euro. Na planowane koszty łączne składają się 132.253.448 euro pochodzące ze środków funduszy strukturalnych (EFRR), 39.602.852 euro zaplanowane w ramach narodowych wydatków publicznych oraz 4.501.628 euro pochodzące ze środków prywatnych.

Udział finansowy EFRR ustala się w stosunku do łącznych kosztów kwalifikowalnych. Maksymalna wysokość udziału środków EFRR wynosi 75%. Udział środków współfinansowania narodowego wynika z zależności od faktycznego zestawienia projektów w czasie trwania okresu wsparcia.

Podstawy indykatywnego planowania finansowego tworzą: ścieżka finansowania, przedstawiona w piśmie Ministerstwa Gospodarki RFN z dnia 19 lutego 2001r. (GZ.: I C3 – 71 10 45/46), decyzja Komisji Europejskiej z 26 lipca 2002r. o szczególnym wsparciu dla regionów graniczących z krajami przystępującymi do Unii Europejskiej oraz o zmianie Programu Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III oraz Narodowy Plan Rozwoju 2004-2006, przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 11 lutego 2003r.

Poniższa tabela przedstawia środki finansowe przeznaczone na poszczególne priorytety w okresie wsparcia 2004-2006 (strona polska) i 2000-2006 (strona niemiecka). Zestawienie środków finansowych w podziale na poszczególne lata stanowi załącznik do niniejszego programu (załącznik nr 1).

Indykatorywny plan finansowy Programu Inicjatywy Wspólnotowej Lubuskie - Brandenburgia według priorytetów

CCI 2000 CB 16 0 PC 005 / C (2001) 2107

Ostatnia zmiana: 26 lipca 2003r. - decyzja Komisji Europejskiej EU-KOM C (2002) 1703

Struktura	Koszty kwalifikowane łącznie	Wydatki publiczne								Koszty kwalifikowane podmiotów prywatnych	Inne instrumenty finansowe
		Koszty publiczne łącznie	Wkład wspólnotowy		Publiczne wydatki narodowe						
			Łącznie	EFRR	Łącznie	Narodowe	Regionalne	Lokalne	Inne		
			1=2+13	2=3+8	3	4	8=9+12	9	10		
Razem	176.891.271	172.269.643	132.253.448	132.253.448	40.016.195	853.222	6.678.166	25.424.445	7.060.362	4.621.628	
Współpraca gospodarcza i wspieranie MSP	24.582.570	23.172.248	18.436.926	18.436.926	4.735.322	0	931.835	1.704.797	2.098.690	1.410.322	
Rozwój infrastruktury	61.346.254	61.346.254	45.994.691	45.994.691	15.351.563	10.000	2.492.874	12.848.689	0	0	
Środowisko naturalne	30.861.467	30.510.292	23.146.100	23.146.100	7.364.192	0	0	6.319.786	1.044.406	351.175	
Rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich	12.747.611	11.373.844	9.560.708	9.560.708	1.813.136	0	85.506	1.617.805	109.825	1.373.767	
Szkolenia i zatrudnienie	21.246.020	21.004.860	15.934.514	15.934.514	5.070.346	782.367	1.698.159	1.084.717	1.505.103	241.160	
Współpraca	14.711.476	14.266.272	11.033.606	11.033.606	3.232.666	60.855	252.325	1.339.651	1.579.835	445.204	
Szczególne wsparcie regionów graniczących z krajami przystępującymi do UE	4.636.000	3.836.000	3.077.000	3.077.000	759.000	0	0	509.000	250.000	800.000	
Pomoc techniczna	6.759.873	6.759.873	5.069.903	5.069.903	1.689.970	0	1.217.467	0	472.503	0	

6. Zgodność z politykami narodowymi i wspólnotowymi

6.1 Zgodność z politykami narodowymi

Przy opracowywaniu długoterminowych strategii rozwojowych dla regionu tworzącego dla celów niniejszego dokumentu programowego jedność społeczno-gospodarczą, uwzględnione zostały narodowe plany i strategie rozwojowe Polski i Niemiec.

6.2 Zgodność z politykami wspólnotowymi

Wspieranie działań w ramach Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A realizowane jest zgodnie z politykami wspólnotowymi.

Zgodnie z art. 25 rozporządzenia 1260/1999/WE wsparciu w ramach INTERREG III nie podlegają tzw. projekty duże.

Przy programowaniu, wdrażaniu, monitorowaniu i ocenie INTERREG III A uwzględnia się następujące zasady:

Trwałość

Na zasadę trwałości z trzema jej wymiarami: ekonomią, ekologią i kwestiami społecznymi zwraca się szczególną uwagę we wszystkich dziedzinach wsparcia. Zostaje to osiągnięte poprzez uwzględnienie zasady trwałości już na płaszczyźnie programowania, oraz uznanie jej za nieustanne kryterium wyboru projektów oraz monitorowania i oceny programu.

Udział organów odpowiedzialnych za środowisko naturalne

Do działań praktycznie przyczyniających się do realizacji celu przekrojowego „Trwały rozwój” należą, obok aktywnego udziału kompetentnych organów ds. środowiska i pozostałych partnerów gospodarczych, socjalnych i związanych ze środowiskiem, zasiadających w Komitecie Monitorującym, również zadania, które, przy odpowiedzialności organów ds. gospodarki i środowiska, winny być wspierane w ramach pomocy technicznej oraz które realizują zalecenia oceny śródkresowej z ubiegłego okresu wsparcia, jak też aktualnej oceny ex-ante. Zalicza się tu następujące pola działania:

- uzupełnianie i kontynuacja oceny ex-ante w zakresie środowiska, włącznie z dalszym metodycznym rozwojem systemów oceny i wskaźników oraz przystosowaniem i konkretyzacją celów istotnych dla spełnienia wymogów z zakresu trwałości realizowanych działań z zakresu środowiska
- monitorowanie opracowania kryteriów wyboru projektów oraz profili wsparcia uwzględniających czynniki trwałości
- informowanie, doradztwo, wymiana wiadomości i doświadczeń w celu kształtowania i realizacji programów i koncepcji (zarząd funduszu, adresaci wsparcia) z uwzględnieniem zaleceń ocen ex-ante oraz rozwoju na poziomie Wspólnoty
- inicjowanie i monitorowanie modelowych przedsięwzięć pilotażowych oraz opracowań zorientowanych na praktykę, również w celu silniejszego powiązania zaangażowanych podmiotów w ramach koncepcji zintegrowanych oraz jako wkład w dalsze rozpoznawanie i wykorzystywanie potencjałów zatrudnienia
- udział w kompetentnym i rzeczowym informowaniu opinii publicznej oraz w sporządzaniu corocznych sprawozdań dla Komisji

- konstruktywna i zapobiegająca konfliktom informacja oraz monitorowanie stosowania prawa wspólnotowego w zakresie środowiska naturalnego

Regulacje w zakresie konkurencji

Postanowienia ogólne

W celu przestrzegania przepisów dotyczących udzielania pomocy publicznej podjęto następujące uregulowania:

(1) Zasada generalna:

Wsparcie zgodnie z postanowieniami artykułów 87, 88 Traktatu Ustanawiającego Wspólnotę Europejską następuje wyłącznie w ramach rozporządzeń zwalniających z generalnego zakazu udzielania pomocy publicznej: nr 68/2001/WE, 69/2001/WE, 70/2001/WE i 2204/2002/WE. Nie jest przewidziane wykraczanie wsparcia poza ramy określone przez powyższe rozporządzenia.

(2) Rolnictwo

W przypadku wsparcia projektów dotyczących obszarów wiejskich stosowane są postanowienia Wspólnej Polityki Rolnej, a w szczególności przepisy rozporządzenia (WE) Nr 1257/1999/WE. Poza tym znajdują tutaj zastosowanie ramy wspólnotowe dotyczące pomocy publicznej w sektorze rolnym (2000/C28/02; Dziennik Urzędowy C23 z dnia 01.02.2000r., strony 1-24). Oznacza to, że odpowiednie projekty mogą być wspierane wyłącznie w ramach pomocy publicznej zatwierdzonej dla sektora rolnego. Inne przypadki pomocy publicznej muszą być notyfikowane KE. Do projektów dotyczących dywersyfikacji rolniczej działalności gospodarczej zgodnych z art. 33 rozporządzenia nr 1257/1999/WE, które nie są ujęte w załączniku I Traktatu Ustanawiającego Wspólnotę Europejską, jak np. turystyka na obszarach wiejskich (agroturystyka) czy tworzenie firm rzemieślniczych, powyższe ramy wspólnotowe nie znajdują zastosowania. Projekty te będą wspierane w ramach niniejszego programu wyłącznie w ramach rozporządzeń Komisji Europejskiej nr 68/2001/WE, nr 69/2001/WE, nr 70/2001/WE i nr 2204/2002/WE. Nie ma miejsca wsparcie wytwarzania, przetwórstwa i marketingu produktów w myśl załącznika I do Traktatu Ustanawiającego Wspólnotę Europejską.

(3) Transport

W przypadku wsparcia na podstawie art. 87 i 88 Traktatu Ustanawiającego Wspólnotę Europejską będą uwzględnione restrykcje szczególne dotyczące obszaru transportu. W przypadku korzystania z rozporządzenia nr 69/2001/WE w sprawie tzw. pomocy publicznej „de-minimis” kontrolowane będzie przestrzeganie granicy kumulacji wynoszącej 100.000 euro dla jednego przedsiębiorstwa na przestrzeni 3 lat.

Polska

Za monitoring spełniania warunków dla wsparcia w ramach rozporządzeń zwalniających z generalnego zakazu udzielania pomocy publicznej odpowiedzialny jest Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Ochrona konkurencyjności Gospodarki zostanie wdrożona w Polsce na podstawie ustawy o warunkach dopuszczalności i kontroli pomocy publicznej dla przedsiębiorstw z dnia 27 czerwca 2002 roku. Prawo o ochronie konkurencyjności gospodarki jest w pełni kompatybilne z „acquis communautaire”

Kraj Związkowy Brandenburgia

W celu wdrażania postanowień rozporządzenia nr 69/2001/WE w RFN rząd federalny zawarł z landami porozumienie w sprawie wspólnych procedur, o których mowa w art. 3, ust. 1 rozporządzenia nr 69/2001/WE, które zostały zaakceptowane przez Komisję Europejską. Porozumienie to przewiduje m.in. wyraźne określenie wsparcia jako pomocy publicznej udzielanej w myśl zasady „de-minimis”, wystawianie tzw. poświadczenia „de-minimis” dla przedsiębiorstw przy zastosowaniu jednolitych formularzy, terminy ich przechowywania oraz zobowiązanie przedsiębiorstw do dokumentowania otrzymanej dotychczas pomocy publicznej zgodnie z zasadą „de-minimis” i przedkładanie w/w poświadczeń w momencie składania kolejnych wniosków.

Równość szans kobiet i mężczyzn

Polityka równouprawnienia jako ważne zadanie przekrojowe w ramach INTERREG III A uwzględnia specyficzne potrzeby kobiet na obszarze przygranicznym.

Ważnym punktem polityki zatrudnienia Województwa Lubuskiego i Kraju Związkowego Brandenburgia jest stworzenie dodatkowych możliwości zatrudnienia dla kobiet. Realizacja odpowiedzialnych przedsięwzięć w ramach niniejszego programu zakładających wspieranie kobiet będzie stanowić szczególnie priorytet programu.

Cel przekrojowy Komisji Europejskiej „gender mainstreaming” szczególnie sprzyja realizacji zadań polityki równouprawnienia we wszystkich dziedzinach, nie zastąpi jednak konieczności docelowego wspierania kobiet oraz odpowiednich instytucji.

Ochrona środowiska

Projekty finansowane w ramach INTERREG III A zorientowane są zasadniczo na trwałą rozwój kraju związkowego i województwa, uwzględniający integrację ważnych aspektów dotyczących środowiska. Dużą wagę przywiązuje się przy tym do decyzji Rady (Unii Europejskiej) z dnia 01.02.1993r. o „Wspólnotowym programie polityki środowiska oraz działań w kierunku trwałego rozwoju postępującego w harmonii ze środowiskiem naturalnym” oraz do uwzględnienia stworzenia spójnej sieci "Natura 2000" (zgodnie z dyrektywami w sprawie ochrony ptactwa i ochrony siedlisk przyrodniczych oraz roślin i zwierząt (FFH – flora fauna habitat), które wspólnie ukierunkowane są na silniejszą integrację prawnych wymogów dotyczących środowiska.

Dotyczy to również stosowania się do wymogów dyrektywy w sprawie badania oddziaływania na środowisko naturalne w przypadku określonych projektów publicznych i prywatnych (85/437/EWG, zmieniona przez 97/11/WE).

Organy odpowiedzialne za planowanie i wdrażania Programu Inicjatyw Wspólnotowych INTERREG III A Lubuskie - Brandenburgia zobowiązują się do podjęcia wszelkich stosownych działań w celu zagwarantowania przestrzegania uregulowań Wspólnoty w zakresie środowiska naturalnego.

Zasada „zanieczyszczający płaci”, zgodnie z którą podmiot odpowiedzialny za dane przedsięwzięcie ponosi skutki jego negatywnych efektów, bądź – w określonych przypadkach – koszty uniknięcia lub wyeliminowania oddziaływań szkodliwych dla środowiska, jest podstawą licznych uregulowań porządkowo-prawnych (np. z zakresu prawa wodnego lub transportowego), które uprawniają i obligują organy zatwierdzające do nakładania odpowiednich zobowiązań. Szczególnie duża liczba takich działań odnotowywana jest w przypadku uregulowań dotyczących ingerencji w zakresie prawa ochrony przyrody.

Szczególną uwagę przy planowaniu i realizacji działań, w szczególności w obszarach potencjalnego ryzyka, poświęca się również zasadzie zapobiegania oraz – zależnie od wymagań - jej dalszemu praktycznemu zastosowaniu.

Wszelkie operacje w ramach Programu Inicjatywy Wspólnotowej winny pozostawać w zgodzie ze wszystkimi obowiązkami wynikającymi z dyrektyw w sprawie ochrony ptactwa i ochrony siedlisk przyrodniczych oraz roślin i zwierząt (FFH).

Informacje o obszarach FFH oraz ich mapy opublikowane zostały w Dzienniku Urzędowym Kraju Związkowego Brandenburgia. Zgłoszone obszary obejmuje zakaz działań

wpływających na pogorszenie ich stanu. Brandenburgia gwarantuje przez to, iż działania wspierane w ramach niniejszego Programu Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A pozostają w harmonii z ochroną obszarów zatwierdzonych w ramach „Natura 2000”, oraz że obszary chronione na mocy dyrektywy 92/43/EWG nie ulegną działaniom niszczącym również przed przedstawieniem tego wykazu.

W przypadku regionów objętych działaniem Programu Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A wykaz pSCI (proposed Sites of Community Interest) obejmuje 113 obszarów o łącznej powierzchni około 42.038 ha. 7.300 ha, tj. 17 takich obszarów, jest jednocześnie częścią Europejskich Obszarów Ochrony Ptactwa (Special Protection Area). W roku 1997 ustanowiono zgodnie z przewidywanym terminem 12 obszarów ochrony ptactwa, z których 4 znajdują się w tym regionie. Dzięki wytyczeniu obszarów SPA spełnione zostają wymogi art. 4 dyrektywy 78/409/EWG. Wszelkie istotne informacje w zakresie obszarów ochrony ptactwa wraz z mapami zostały – zgodnie z decyzją 97/226 – oficjalnie przekazane Komisji.

Utworzenie wykazu uzupełniającego pSCI w myśl art. 4 ust. 1 dyrektywy 92/43/EWG oraz zgodne z dyrektywami wydawanie i realizacja postanowień narodowych ma na celu zapobieżenie ewentualnemu niszczeniu obszarów chronionych objętych siecią „Natura 2000”. Zadaniem organów odpowiedzialnych za realizację Programu Inicjatywy Wspólnotowej jest troska o utrzymanie stanu obszarów chronionych w ramach „Natura 2000”. Ewentualne negatywne wpływy na środowisko ocenia się starannie i z uwzględnieniem rozwiązań alternatywnych już na etapie planowania przedsięwzięcia. Dzięki temu odpowiednio wcześniej podejmuje się właściwe działania kompensacyjne, niezbędne do osiągnięcia celów zakładających ochronę danych obszarów objętych projektem „Natura 2000” (zgodnie z art. 4 i 6 dyrektywy 92/43/EWG).

Województwo lubuskie jak również Polska są obecnie na etapie uzgodnień sieci Natura 2000. W grudniu 2002r. na zlecenie Ministra Środowiska Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska opracowała projekt pn. „*Wdrażanie koncepcji Natura 2000 w Polsce w latach 2001-2003*”. Zgodnie z projektem Obszary Specjalnej Ochrony (OSO) stanowią 20 % (279 842 ha), natomiast Specjalne Obszary Ochrony (SOO) 14,5 % (202 972 ha) powierzchni województwa. Lista obszarów Natura 2000 w dalszym ciągu jest jednak przedmiotem analiz i uzgodnień międzyresortowych. Jej ostateczny kształt określi Minister Środowiska przed datą przystąpienia Polski do Unii Europejskiej.

Wyznaczenie (ustanowienie) każdego z obszarów będzie następowało na poziomie centralnym w drodze rozporządzenia Ministra Środowiska. W rozporządzeniu tym, obok nazwy, położenia, wielkości, celu i przedmiotu ochrony znajdują się także zakazy właściwe dla danego obszaru lub jego części, natomiast ustalenia szczegółowe, które muszą być określone indywidualnie w odniesieniu do każdego z obszarów znajdują się w planach obszarów chronionych Natura 2000.

Spoleczeństwo informacyjne

Podczas realizacji działań w ramach priorytetu „Współpraca gospodarcza i wspieranie MŚP” zakłada się postępowanie zgodne z postanowieniami Komisji Europejskiej w sprawie tworzenia społeczeństwa informacyjnego oraz wzmoczone inicjowanie przedsięwzięć pojawiających się w kontekście akcji „eEurope 2002”. Definiowanym celem tych działań jest wzmocnienie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez umożliwienie dostępu do niezbędnej wiedzy i know-how.

Edukacja

Wspierane przez niniejszy Program działania w zakresie kształcenia zawodowego i ogólnego będą koordynowane z takimi programami UE jak „Leonardo da Vinci II” i „Sokrates II”. Zakłada się dążenie do wzajemnego uzupełniania się operacji. Wyklucza się jednak podwójne finansowanie projektów.

Zatrudnienie

Wspierane przez niniejszy Program działania w zakresie zatrudnienia będą koordynowane z innymi programami UE dotyczącymi wsparcia tego obszaru, jak np. Equal. Zakłada się dążenie do wzajemnego uzupełniania się operacji. Wyklucza się jednak podwójne finansowanie projektów.

Rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich

Wspierane przez niniejszy Program w zakresie rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich będą koordynowane z innymi programami dotyczącymi wsparcia tego obszaru, jak np. Leader+. Zakłada się dążenie do wzajemnego uzupełniania się operacji. Wyklucza się jednak podwójne finansowanie projektów.

Ocena śródkresowa zbadała po niemieckiej stronie stopień rozgraniczenia projektów wspieranych z INTERREG IIIA i LEADER+. W wyniku badania stwierdzono, iż nie dochodzi do nakładania się tematycznych zakresów wsparcia między obiema inicjatywami.

Odnosnie wymaganego rozgraniczenia w stosunku do planów rozwoju obszarów wiejskich euroregionach oraz Ministerstwo Rolnictwa, Ochrony Środowiska i Gospodarki Przestrzennej Kraju Związkowego Brandenburgia zwracać będą uwagę, by projekty w ramach INTERREG IIIA wpisywały się w ogólne koncepcje rozwojowe i logicznie uzupełniały wszystkie inne wysiłki, przyczyniając się tym samym do dalszego rozwoju danych regionów, przy szczególnym uwzględnieniu celów transgranicznych.

Po polskiej stronie rozgraniczenie w stosunku do programów (ZPORR i SOP „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich”) zapewniane jest przez jednostki odpowiedzialne na poziomie regionalnym (Urząd Marszałkowski względnie Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa). Wnioskodawca jest zobowiązany do informowania o wykorzystanych i równolegle wnioskowanych (planowanych) środkach pomocowych. Podanie tych informacji wymagane jest w formularzu wniosku.

Projekty dotyczące rolnictwa muszą być zgodne z rozporządzeniami 1257/1999/WE, 1783/2003/WE, jak też z przedmiotowymi wytycznymi w sprawie pomocy publicznej.

Dodatkowość

Zgodnie z artykułem 11 rozporządzenia ogólnego w sprawie funduszy strukturalnych 1260/1999/WE, środki INTERREG III A nie zastępują publicznych wydatków strukturalnych lub im równoważnych na całym obszarze wsparcia. Poprzez INTERREG III A wspierane są wyłącznie inicjatywy o charakterze transgranicznym. Udział i środków pomocowych ma charakter „dodatkowy”, by nie ograniczać korzystania z innych instrumentów pomocowych na danym obszarze wsparcia.

W ten sposób wymagane przez UE stosowanie zasady dodatkowości w wykorzystaniu środków zostaje spełnione. Wykorzystanie środków funduszy strukturalnych nastąpi w formie dodatkowych działań realizowanych na rzecz przygranicznych obszarów wsparcia.

Inne polityki wspólnotowe

Projekty współfinansowane w ramach INTERREG III A muszą być zgodne z wszystkimi politykami wspólnotowymi przewidzianymi w traktatach i umowach, a w szczególności z polityką utworzenia obszaru gospodarczego bez granic wewnętrznych, wspólną polityką rolną we wszystkich jej aspektach, polityką socjalną, polityką rozwoju przemysłu, a także polityką dotyczącą dziedzin energetyki, transportu, technologii informacyjnych, sieci transeuropejskich oraz badań i rozwoju.

Wyeliminowanie podwójnego finansowania projektów

W celu wyeliminowania przypadków podwójnego finansowania projektów procedury składania i zatwierdzania wniosków wymagają wzajemnego stanowiska właściwych merytorycznie resortów Kraju Związkowego Brandenburgia, względnie departamentów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego w sprawie każdego wniosku aplikacyjnego. Dzięki temu przekazywana jest informacja gwarantująca koordynację i wyeliminowanie przypadków podwójnego finansowania.

Po stronie brandenburskiej przyczyni się do tego również włączenie poszczególnych ministerstw w konsultacje dotyczące wdrażania Programu Inicjatywy Wspólnotowej oraz w proces oceny wniosków. Po polskiej stronie za koordynację zadań programowych na poziomie krajowym odpowiedzialne jest Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, natomiast instytucją odpowiedzialną za koordynację programu na poziomie regionalnym jest Urząd Marszałkowski.

7. Postanowienia dotyczące wdrażania, monitorowania i oceny

Rozwój i implementacja wspólnych struktur współpracy dotyczących wyboru, monitorowania oraz oceny wdrażania programu bazuje na następujących założeniach:

- operacje odpowiadają przedmiotowym zasadom i rozporządzeniom UE
- procedury uwzględniają różnice w polskich i niemieckich strukturach politycznych i administracyjnych, jak również ich kompetencje zarówno na poziomie regionalnym, jak i narodowym
- procedury zapewniają parytetowy udział oraz równorzędność działania partnerów i są ukierunkowane na podejmowanie zgodnych decyzji

Wdrażanie inicjatywy wspólnotowej INTERREG III A przedstawia się następująco:

Głównym założeniem Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG IIIA jest wspólne wdrażanie programu i realizacja projektów. Gwarantem wdrażania programu jest Komitet Monitorujący utworzony zgodnie z art. 35 rozporządzenia ogólnego 1260/1999/WE. Organem kompetentnym do decydowania o wsparciu projektów jest Wspólny Komitet Sterujący. Zadania obu Komitetów przedstawiono w akapicie 7.3.

Kolejny poziom koordynacji IW INTERREG IIIA znajduje się na płaszczyźnie regionalnej/lokalnej w ramach opracowywania projektów. Wszystkie przedsięwzięcia planujące wykorzystanie wsparcie zgłaszane są drugiej stronie w celu oceny. Dzięki temu już na tym etapie możliwa jest kwalifikacja dobrych, transgranicznych projektów.

Wspólna Instytucja Zarządzająca, o której mowa w art. 9 rozporządzenia ogólnego 1260/1999/WE, sprawuje funkcje opisane w art. 34 tego rozporządzenia i ponosi tym samym pełną odpowiedzialność prawną i finansową za efektywność i prawidłowość zarządzania i wdrażania programu.

W wykonywaniu swych zadań jest ona wspierana przez Wspólny Sekretariat Techniczny i Zarządy Funduszu. Instytucje zaangażowane we wdrażanie programu w Brandenbur-

gii, które przejmują dodatkowe zadania dla strony polskiej, zostaną wzmocnione kadrowo przez dodatkowych pracowników (2 stanowiska) z Polski.

Na poziomie programu Wspólna Jednostka Płatnicza, o której mowa w art. 9 lit. o rozporządzenia ogólnego nr 1260/1999/WE w koordynacji z Subjednostką Płatniczą pełni funkcje opisane w art. 32 tego rozporządzenia. Instytucje Niezależne będą w myśl art. 15 rozporządzenia nr 438/2001/WE działać w ramach swoich kompetencji tylko po stronie swojego kraju.

Wspólna Instytucja Zarządzająca, Wspólny Sekretariat Techniczny i Wspólna Jednostka Płatnicza znajdują się na terytorium Kraju Związkowego Brandenburgia. Oprócz odpowiedzialności za przedstawione powyżej działania w związku z programem ponoszą one także odpowiedzialność za wdrażanie programu po stronie brandenburskiej. W celu zapewnienia bezprzeszkodowego wdrażania programu po stronie polskiej zostanie utworzona jednostka podległa Instytucji Zarządzającej i Subjednostka Płatnicza.

Zadania w stosunku do Komisji Europejskiej, szczególnie wynikające z rozporządzeń 1260/1999/WE i 438/2001/WE będą wypełniane wspólnie. Wzajemne stosunki instytucji zaangażowanych we wdrażanie programu, a także obopólne obowiązki i zakresy odpowiedzialności zostaną uregulowane odpowiednim porozumieniem (zwanym dalej „Porozumieniem bilateralnym”). Porozumienie to zostanie przedłożone Komisji.

7.1 Struktury wdrażania

7.1.1 Instytucje odpowiedzialne

Wspólną Instytucją Zarządzającą, o której mowa w art. 34 rozporządzenia ogólnego Rady nr 1260/1999/WE, oraz zgodnie z zarządzeniem premiera Kraju Związkowego Brandenburgia z dnia 13 października 1999r. w sprawie kompetencji najwyższych władz krajowych, jest

Ministerstwo Finansów Kraju Związkowego Brandenburgia (Mdf)
Steinstrasse 104-106
D-14480 Potsdam.

Ref. 22

tel. +49 331 866 6220

fax: +49 331 866 6810

e-mail: alexandra.schubert@mdf.brandenburg.de

Wspólna Instytucja Zarządzająca jest odpowiedzialna za efektywność i prawidłowość zarządzania i wdrażania Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A dla Programu Inicjatywy Wspólnotowej Lubuskie-Brandenburgia. W tym zakresie jest ona również organem kontaktowym dla Rządu Federalnego oraz Komisji Europejskiej, a ponadto ściśle współpracuje z instytucjami odpowiedzialnymi za koordynację Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A w Polsce. Poza tym jest ona odpowiedzialna za efektywność i prawidłowość zarządzania i wdrażania Inicjatywy Wspólnotowej po stronie brandenburskiej.

Zgodnie z Narodowym Planem Rozwoju 2004-2006 instytucją odpowiedzialną za wdrażanie Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A po stronie jest Minister właściwy ds. rozwoju regionalnego, tj. Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej. Kierowane przez niego ministerstwo jest odpowiedzialne także za koordynowanie Inicjatywy Wspólnotowej po stronie polskiej.

Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej
Departament Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego

Plac Trzech Krzyży 3/5
00-950 Warszawa

tel.: +48 (22) 661 88 89

fax: +48 (22) 628 64 65

e-mail: anna.siejda@mg.gov.pl

Wspólna Instytucja Zarządzająca koordynuje realizację wymogów Komisji zdefiniowanych w art. 38 i 39 rozporządzenia nr 1260/99/WE przy zachowaniu odrębnej odpowiedzialności strony polskiej i niemieckiej, gwarantuje zgodność interwencji funduszy strukturalnych z politykami wspólnotowymi oraz aktualizację oceny śródkresowej.

Zadania związane z przyjmowaniem, sprawdzaniem i zatwierdzaniem wniosków o refundację wydatków i przekazywaniem środków płatniczych do beneficjentów końcowych i odbiorców wsparcia Instytucja Zarządzająca deleguje na polskie Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej i Ministerstwo Gospodarki Kraju Związkowego Brandenburgia (zarządy funduszu). Za wdrażanie programu zgodnie z rozporządzeniem w sprawie EFRR, jak też za wypełnianie zobowiązań w myśl rozporządzenia nr 438/2000/WE odpowiedzialne jest – jako **zarząd funduszu** –:

a) w Kraju Związkowym Brandenburgii

Ministerstwo Gospodarki Brandenburgii (MW)

Heinrich-Mann-Allee 107

D- 14473 Potsdam

Ref. 11

Tel.: +49 331 866 1650

Fax: +49 331 866 1607

e-mail: gisela.mehlmann@mw.brandenburg.de

b) dla województwa lubuskiego

Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej

Departament Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego

Plac Trzech Krzyży 3/5

00-950 Warszawa

Tel. +48 (22) 661 88 89

fax: +48 (22) 628 64 65

Oba zarządy funduszu odpowiedzialne są za prawidłowe wykorzystanie środków funduszy strukturalnych w ramach Programu, łącznie z windykacją niesłusznie wypłaconych kwot. Zarządy funduszu opracowują we współpracy ze Wspólnym Sekretariatem Technicznym roczne sprawozdania z wdrażania programu, jak również odpowiadają za przeprowadzenie we współpracy z euroregionami działań informacyjno-promocyjnych w ramach realizowanych działań i operacji zgodnie z planem komunikacyjnym.

Zarządy funduszu są również odpowiedzialne za stworzenie i wdrożenie systemu komputerowego odpowiadającego wymogom rozporządzeń 1260/1999/WE oraz 438/2001/WE zawierającego przepisy wykonawcze do powyższego rozporządzenia w zakresie systemów zarządzania i kontroli interwencji funduszy strukturalnych oraz formy i zakresu

danych księgowych, które państwa członkowskie zobowiązane są udostępnić Komisji Europejskiej dla celów kontroli rachunkowej wykorzystania funduszy strukturalnych.

Wspólny Sekretariat Techniczny:

Ministerstwo Sprawiedliwości i Spraw Europejskich
Kraju Związkowego Brandenburgia (MdJE)
Heinrich-Mann-Allee 107
D-14473 Potsdam

Ref. E 3
tel. +49 331 866 3370
faks +49 331 866 3399
e-mail: bernd.freistedt@mdje.brandenburg.de

Wspólny Sekretariat Techniczny pełni główną rolę przy opracowywaniu, wzgl. dostosowywaniu dokumentów programowych. Wspólny Sekretariat Techniczny wspiera pracę Komitetów Sterującego i Monitorującego. Wspólnie z zarządem funduszu odpowiada za przygotowanie decyzji do podjęcia, względnie podejmowanych przez Komitet Sterujący. W zakresie przygotowania i wyników głosowania w Komitecie Sterującym jest również odpowiedzialny za koordynację ze stroną polską.

Wspólna Instytucja Płatnicza:

Ministerstwo Gospodarki Brandenburgii
Heinrich-Mann-Allee 107
D-14473 Potsdam

Ref. 13 Z
Tel. + 49 331 866 1741
e-mail: michael.tonko@mw.brandenburg.de

Zgodnie z art. 9 litera (o) rozporządzenia ogólnego, zadaniem Wspólnej Instytucji Płatniczej jest sporządzanie i składanie wniosków o płatność opracowywanych na podstawie wydatków kwalifikowanych. Współpracuje ona przy tym z niżej wymienioną Subinstytucją Płatniczą. Odpowiednie poświadczenia wydatków sporządzane są na podstawie agregowanych oświadczeń o wydatkach danej instytucji wdrażającej. Subjednostka Płatnicza sprawdza i poświadcza poprawność wydatków kwalifikowanych poniesionych po stronie polskiej Wspólnej Jednostce Płatniczej. Sprawdzanie i poświadczenie poprawności wydatków kwalifikowanych strony brandenburskiej odbywa się we Wspólnej Jednostce Płatniczej. Wspólna Jednostka Płatnicza opracowuje na tej podstawie wnioski o płatność. W tym względzie spełnia ona dla strony polskiej jedynie funkcję techniczną.

Wspólna Instytucja Płatnicza oraz Subinstytucja Płatnicza zapewniają, by beneficjenci końcowi otrzymywali wnioskowane dofinansowanie z funduszu możliwie jak najszybciej i w pełnej wysokości. Uwzględniając przepisy prawa krajowego odpowiednie jednostki zawrą w tym celu na płaszczyźnie roboczej stosowne porozumienia regulujące szczegóły współpracy i zakresy odpowiedzialności we wzajemnych stosunkach oraz kalendarz.

Subinstytucją Płatniczą po stronie polskiej jest

Ministerstwo Finansów
Departament Obsługi Funduszy Pomocowych

ul. Świętokrzyska 12
00-916 Warszawa

Tel.: + 48 22 694 37 04

Fax: + 48 22 694 3818

e-mail: Piotr.Tworos@mofnet.gov.pl

Institucje Niezależne w myśl art. 15 rozporządzenia nr 438/2001/WE będą działać po obu stronach w strukturach narodowego systemu zarządzania i kontroli oraz w ramach ich kompetencji miejscowych i merytorycznych. Realizacja tych zadań będzie następowała zgodnie z przepisami UE i prawodawstwem danego kraju.

Po stronie brandenburskiej **Institucja Niezależna** ulokowana jest w:

Ministerstwie Gospodarki

Referat 13-W (Budżet, controlling finansowy, pełnomocnik budżetu, instytucja niezależna)

Heinrich-Mann-Allee 107

D-14473 Poczdam

tel. 0049-331-866 1706,

e-mail: Daniela.Sund@mw.brandenburg.de

Institucją Niezależną dla Polski jest:

Ministerstwo Finansów

Biurow ds. Certyfikacji i Poświadczeń Środków Unii Europejskiej

ul. Świętokrzyska 12

00-916 Warszawa

tel. 0048-22-694 51 16,

e-mail: Piotr.Skiba@mofnet.gov.pl

Poświadczenie zamknięcia pomocy zgodnie z artykułem 38 ust. 1 litera f rozporządzenia 1260/1999/WE przekazywane jest Komisji Europejskiej za pośrednictwem brandenburskiej Instytucji Niezależnej. Składa się ono z dwóch części spełniających wszelkie wymogi poświadczenia końcowego, z których każda opracowywana jest przez wymienione Instytucje Niezależne przy ich własnej odpowiedzialności za swój obszar narodowy i podpisywana przez upoważnioną/e osobę/y. Funkcja brandenburskiej instytucji niezależnej odnośnie łączenia obu części poświadczenia końcowego i przekazania go Komisji Europejskiej jest funkcją czysto techniczną. Obie instytucje niezależne odpowiadają wyłącznie za swoją część poświadczenia.

Wzajemne stosunki prawne pomiędzy obiema instytucjami niezależnymi będą również jednym z elementów bilateralnego porozumienia w sprawie zarządzania programem. Obie Instytucje Niezależne podejmą na płaszczyźnie roboczej, uwzględniając prawodawstwo swoich krajów, stosowne ustalenia regulujące szczegóły ich współpracy i korelujące strategię kontroli programu (próba wyrywkowa, analiza ryzyka).

7.1.2 Przejrzystość przepływów finansowych

Finansowanie w ramach inicjatywy wspólnotowej INTERREG III A podlega następującym procedurom:

Niniejszy Program Inicjatywy Wspólnotowej Województwa Lubuskiego i Kraju Związkowego Brandenburgia zakłada wnioskowanie o finansowy udział Unii Europejskiej w programie pomocowym INTERREG III A w wysokości **132.153.448 euro**.

Rozkład środków funduszu strukturalnego EFRR w ramach Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A wynika z załączonych tabel finansowych. Dokumentują one jednocześnie przewidywane współfinansowanie. Współfinansowanie narodowe działań pomocowych (25%) zabezpieczone jest w ramach planowania i wykonania budżetu, z zastrzeżeniem parlamentarnego prawa budżetowego w przypadku Brandenburgii. Zastrzeżenie to dotyczy również władności finansowej gremiów samorządowych, jeśli wykorzystywane będą również środki gmin i powiatów. Udział gmin i powiatów regulowany jest ustawą budżetową Kraju Związkowego Brandenburgii (LHO).

Płatności z Komisji Europejskiej w ramach Programu INTERREG III A następują bezpośrednio na konto Głównej Kasy Krajowej Kraju Związkowego Brandenburgia (Niemiecki Bank Federalny, filia w Poczdamie, BLZ 160 000 00; nr r-ku: 160 015 00), z podaniem rozdziału 08 050 i tytułu 272 16. Po wpłynięciu na konto środki zostają zaksięgowane przez Główną Kasę Krajową na koncie przychodów przeznaczonych na określony cel. Środki te są dostępne tylko na cele wdrażania Programu INTERREG III A.

Przekazanie środków odbiorcom wsparcia następuje na podstawie prawa budżetowego danego kraju z uwzględnieniem uregulowań prawnych UE.

Przepływ środków ilustruje poniższy diagram:

W celu ewidencjonowania fizycznych i finansowych danych na temat realizacji programu stosuje się komputerowe systemy monitorowania, które jak najszybciej powinny zostać wprowadzone do użytku. Po niemieckiej stronie wykorzystywany jest system efReporter. Polska strona powinna wprowadzić system kompatybilny z powyższym oraz zapewnić transfer danych. Za opracowywanie kompatybilnego systemu dla IW INTEREG odpowiedzialne jest w polskie Ministerstwo Finansów we współpracy z Ministerstwem Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej oraz Krajem Związkowym Brandenburgia. Datę wdrożenia programu należy wiązać ze stworzeniem systemu obsługującego programy operacyjne. Systemy monitorowania będą obejmować wskaźniki monitorowania zawarte w Uzupełnieniu Programowym, zgodnie z artykułem 36 rozporządzenia ogólnego.

Ewidencja danych prowadzona jest regularnie przez instytucje wdrażające. Dzięki regularnym raportom instytucji wdrażających dane te służą wewnątrzadministracyjnemu monitoringowi dokumentacji towarzyszącej wdrażaniu programu, analizie programu i kierowaniu programem. Monitoring wewnątrzadministracyjny służy głównie bezpośredniemu kontrolingowi programu. Oprócz tego, dane te są podstawą raportów dla Komitetu Monitorującego, a także bazą statystyczną dla raportów rocznych i aktualizacji oceny śródkresowej.

Poczynione przez Komisję i właściwe instytucje polskie i niemieckie uzgodnienia w sprawie wymiany danych programowych niezbędnych do spełnienia wymogów zarządzania, monitorowania oraz oceny programu na drodze elektronicznej zostały szczegółowo opisane w Uzupełnieniu Programu.

Zamówienia publiczne

Przyznanie decyzji o dofinansowaniu projektu jego realizatora do przestrzegania europejskich i krajowych przepisów dotyczących zamówień publicznych.

Ponadto w przypadku przetargów publicznych uwzględniane będą przedmiotowe ustawy i dyrektywy.

7.1.3 Procedura składania i rozpatrywania wniosku projektowego w ramach INTER-REG III A

Realizacja IW INTERREG III A w Kraju Związkowym Brandenburgia i Województwie Lubuskim przebiega zgodnie z następującą procedurą:

a) Brandenburgia

- przedstawienie propozycji projektu w oddziale euroregionu, jak również/ewentualnie w instytucji wdrażającej; doradztwo odnośnie kwalifikowalności wnioskowanego przedsięwzięcia do wsparcia z funduszy strukturalnych
- zajęcie stanowiska przez Euroregion w porozumieniu z partnerami gospodarczymi i społecznymi w zakresie regionalnych powiązań projektu i zgodności z koncepcją rozwoju i działania Euroregionu. Stanowisko opracowywane jest przez cały Euroregion – stroną polską i niemiecką. Wypełnienie wniosku
- wszystkie wnioski, niezależnie, czy z pozytywną, czy negatywną opinią Euroregionu, składane są we Wspólnym Sekretariacie Technicznym. Równocześnie wniosek składany jest również w instytucji wdrażającej. Ministerstwo Gospodarki Kraju Związkowego Brandenburgii wyznacza jako instytucją wdrażającą i obsługującą Bank Inwestycyjny Kraju Związkowego Brandenburgia. Instytucja obsługująca może, o ile wymaga tego specyfika danego projektu, w porozumieniu z Ministerstwem Gospodarki włączyć w procedurę kolejne instytucje pośredniczące.
Sprawdzenie wniosku w instytucji wdrażającej - zgodnie z rozporządzeniem w sprawie EFRR i zaleceniami PIW - pod wzgl. spełniania kryteriów wsparcia, kwalifikowalności, zrozumiałości, poprawności merytorycznej i rachunkowej; ewentualne sprecyzowanie i uzupełnienie załączników do dokumentów przez wnioskodawcę. Uzgodnienie z odpowiednimi resortami rządu krajowego (opinia z fachowego punktu widzenia / porównanie z innymi programami wsparcia w celu uniknięcia podwójnego finansowania / uwzględnienie aspektów równości szans, trwałego rozwoju i ochrony środowiska naturalnego). Przedłożenie decyzji w sprawie dofinansowania projektu Wspólnej Instytucji Zarządzającej jak również Wspólnemu Sekretariatowi Technicznemu
- przedłożenie decyzji w sprawie dofinansowania projektu za pośrednictwem Wspólnego Sekretariatu Technicznego Urzędowi Marszałkowskiemu Województwa Lubuskiego w celu oceny przez właściwy departament merytoryczny. Wynik oceny zostanie dołączony do decyzji w sprawie dofinansowania projektu, która zostaje następnie przekazana przez Sekretariat Komitetowi Sterującemu
- przedłożenie decyzji w sprawie dofinansowania projektu za pośrednictwem Wspólnego Sekretariatu Technicznego Komitetowi Sterującemu.
- rozpatrzenie i decyzja w sprawie wniosku (zatwierdzenie / odrzucenie) podejmowana przez Komitet Sterujący Lubuskie-Brandenburgia jako centralny organ wyboru projektów. Komitet Sterujący decyduje także w sprawie wniosków posiadających negatywną opinie instytucji zaangażowanych w proces opiniowania wniosków

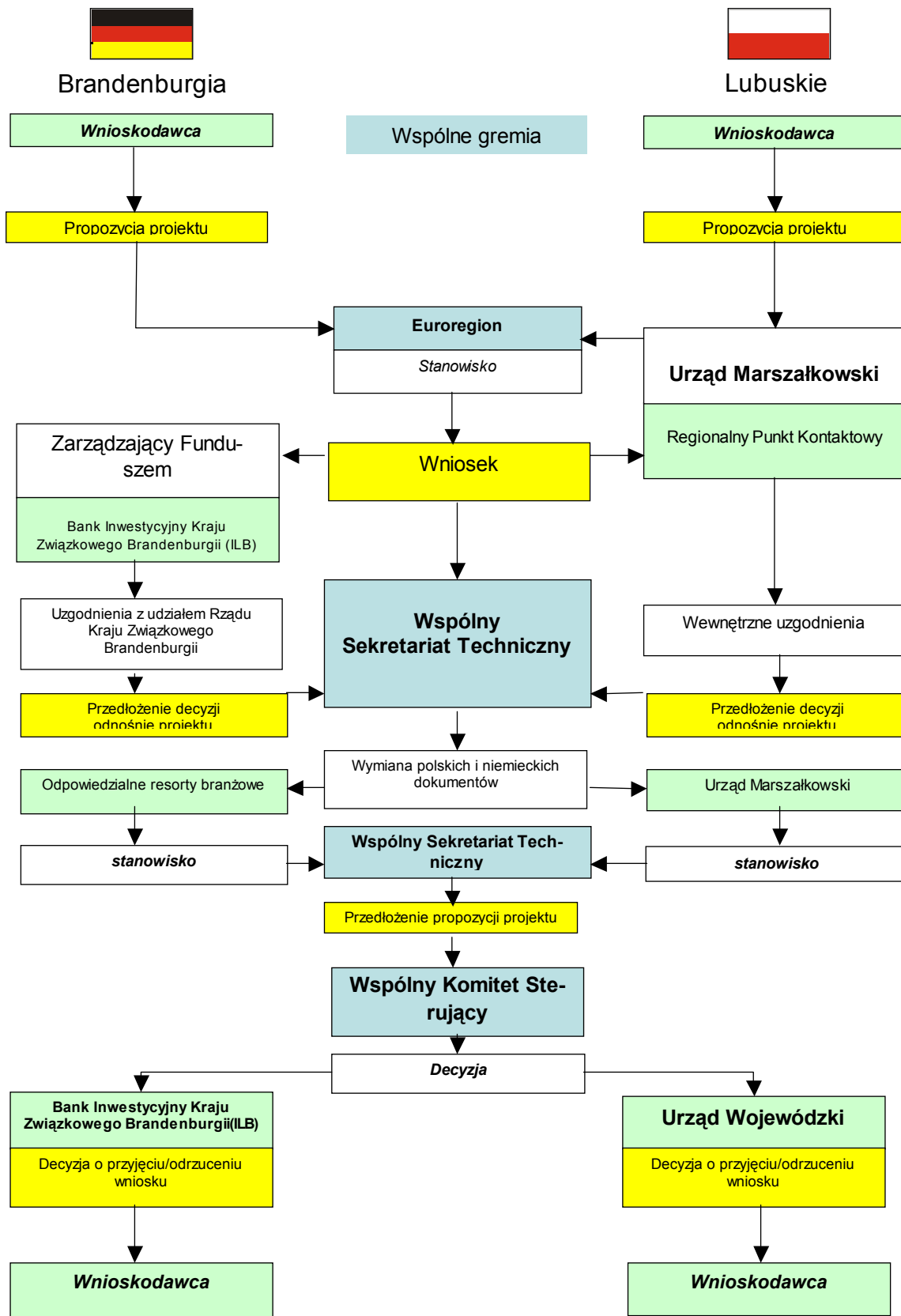
- przekazanie decyzji o przyznaniu/odmowie przyznania dofinansowania przez instytucję wdrażającą
- wniosek beneficjenta o refundację poniesionych kosztów składany w jednostce wdrażającej

b) Lubuskie

- przedstawienie propozycji projektu w Regionalnym Punkcie Kontaktowym (doradztwo odnośnie kwalifikowalności wnioskowanego przedsięwzięcia do wsparcia z funduszy strukturalnych)
- zajęcie stanowiska przez Euroregion w porozumieniu z partnerami gospodarczymi i społecznymi w zakresie regionalnych powiązań projektu i zgodności z koncepcją rozwoju i działania Euroregionu. Stanowisko opracowywane jest przez cały euroregion – stronę polską i niemiecką. Wypełnienie wniosku
- wszystkie wnioski, niezależnie, czy z pozytywną, czy negatywną opinią Euroregionu, składane są we Wspólnym Sekretariacie Technicznym. Równocześnie wniosek składany jest również w Punkcie Kontaktowym w Urzędzie Marszałkowskim; ocena wniosku przez Instytucję Doradczą w porozumieniu z Urzędem Marszałkowskim Województwa Lubuskiego (m.in. porównanie z innymi programami wsparcia w celu uniknięcia podwójnego finansowania / uwzględnienie aspektów równości szans, trwałego rozwoju i ochrony środowiska naturalnego)
- przedłożenie decyzji w sprawie dofinansowania projektu za pośrednictwem Urzędu Marszałkowskiego Wspólnemu Sekretariatowi Technicznemu
- przedłożenie decyzji w sprawie dofinansowania projektu za pośrednictwem Wspólnego Sekretariatu Technicznego Wspólnej Instytucji Zarządzającej oraz właściwym resortom rządu Brandenburgii celem dokonania oceny merytorycznej. Wynik oceny dołączany jest do decyzji w sprawie dofinansowania projektu, która następnie zostaje przekazana przez Sekretariat Komitetowi Sterującemu. Instytucja udzielić zarządowi funduszu wskazówek dotyczących spójności projektu z założeniami dokumentów programowych, ewentualnie europejskich podstaw prawnych, które te uwzględnią są w dalszym postępowaniu
- przekazanie decyzji w sprawie dofinansowania projektu za pośrednictwem Wspólnego Sekretariatu Technicznego Komitetowi Sterującemu
- rozpatrzenie i decyzja w sprawie wniosku (zatwierdzenie / odrzucenie) podejmowana przez Komitet Sterujący Lubuskie-Brandenburgia jako centralny organ wyboru projektów. Komitet Sterujący decyduje także w sprawie wniosków posiadających negatywną opinie instytucji zaangażowanych w proces opiniowania wniosków
- przekazanie decyzji o przyznaniu/odmowie przyznania dofinansowania przez instytucję wdrażającą
- wniosek beneficjenta o refundację poniesionych kosztów składany w jednostce wdrażającej

Opisane procedury ilustruje poniższy schemat:

Procedura składania i zatwierdzania wniosków w ramach INTERREG III A

7.1.4 Kryteria wyboru projektów

Kryteria wyboru projektów mają istotne znaczenie przy ocenie wniosków o przyznanie wsparcia. Dzięki nim wsparcie otrzymają projekty o wysokiej jakości, najbardziej efektywne i skuteczne, a proces ich wyboru będzie przejrzysty. Kryteria wyboru projektów zostaną przedłożone do zatwierdzenia Komitetowi Monitorującemu. Największe znaczenie dla ustalenia kryteriów wyboru odnośnie kwalifikowalności projektów ma ich zgodność z wytyczną w sprawie IW INTERREG.

Wybór projektów powinien zasadniczo uwzględniać następujące kryteria:

- każdy projekt musi spełniać minimalne wymagania formalne i merytoryczne, tzn. musi być wykonalny technicznie oraz musi być do tego wykonania przygotowany
- projekt realizowany tylko po jednej stronie granicy musi wykazywać istotne oddziaływanie transgraniczne. Przez transgraniczne oddziaływanie danego projektu można rozumieć – zgodnie ze strategią wsparcia – np. to, iż poprawia on warunki ramowe dla wspólnego rozwoju obszarów przygranicznych, przyczynia się do eliminowania problemów związanych z istnieniem granicy oraz intensyfikuje stosunki transgraniczne
- przy wyborze projektów należy uwzględnić zagadnienia przekrojowe: „Trwałość” oraz „Równość szans”

Komitet Monitorujący zatwierdził w procedurze obiegowej w marcu 2004 roku wymienione poniżej kryteria wyboru projektów.

Celem Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A jest - zgodnie z wytycznymi w sprawie IW INTERREG III - zarówno współpraca transgraniczna sąsiadujących jednostek terytorialnych, jak i wsparcie trwałego rozwoju przestrzennego w celu wspierania powstawania transgranicznych „biegunów” gospodarczych i społecznych.

Dla urzeczywistnienia tych celów „...możliwe jest wspieranie tylko takich operacji, które zostały wybrane wspólnie i które zostaną zrealizowane w dwóch krajach członkowskich ... Wsparcie może dotyczyć również operacji realizowanych tylko w jednym kraju członkowskim, lecz w takim przypadku należy wykazać istotne oddziaływanie dla innych krajów członkowskich“ (tak zwany „efekt transgraniczny”, punkt 7 „wytycznych” dla programu INTERREG).

Zgodnie z tym sformułowano następujące kryteria wyboru projektów w ramach wsparcia z IW INTERREG III A.

Charakter transgraniczny

Przy ocenie wymiaru charakteru transgranicznego należy uwzględnić dwa aspekty:

- stopień współpracy transgranicznej i
- oddziaływanie.

Jeśli stopień współpracy i oddziaływania transgranicznego jest niski lub niedostrzegalny, wniosek zostaje odrzucony.

Stopień współpracy transgranicznej

TAK NIE

Wspólne opracowanie projektu

(Projekt ma charakter transgraniczny wówczas, jeżeli został opracowany przez partnerów po obu stronach granicy i jeśli istnieje zgodność w zawartości merytorycznej i zgodności celów, również wówczas, gdy będzie on realizowany wyłącznie po stronie polskiej lub wyłącznie po stronie niemieckiej. Może to dotyczyć np. realizacji transgranicznych koncepcji rozwoju (np. wspólna koncepcja rozwoju miast Gubin/Guben)

Wspólna realizacja projektu

(Projekt ma charakter transgraniczny wówczas, jeżeli został opracowany i jest realizowany przez partnerów po obu stronach granicy. Wspólna realizacja może polegać na powołaniu polsko-niemieckiej grupy projektowej, na regularnych uzgodnieniach przy oddzielnym wdrażaniu wspólnie opracowanych projektów itp. Zalicza się do tego również wspólne prowadzenie projektów)

Wspólne finansowanie

(Projekt ma charakter transgraniczny wówczas, jeżeli jest finansowany przez partnerów po obu stronach granicy)

Oddziaływanie transgraniczne

duże niewielkie brak

Projekt stwarza uwarunkowania dla współpracy transgranicznej.

(Projekt tworzy podstawy dla przyszłej współpracy. Należy przy tym dokonać rozróżnienia na

podstawy gospodarcze i infrastrukturalne,
np. przejścia graniczne, połączenia drogowe
do i od granicy oraz na

podstawy społeczno-gospodarcze, względnie społeczne,
np. wspieranie gotowości do współpracy, zwalczanie barier językowych i mentalnych, informacja o sąsiedzie)

Projekt przyczynia się do stworzenia trwałych struktur współpracy.

Można tutaj dokonać rozróżnienia na obszar **gospodarczy**
(np. Niemiecko-Polskie Eurocentrum w Guben),

obszar **społeczny** (np. Collegium Polonicum, szkoły europejskie)
oraz obszar **ochrony środowiska** (np. transgraniczna ochrona
przeciwpowodziowa i ochrona przed katastrofami)

Projekt przyczynia się do realizacji koncepcji rozwoju i działań euroregionu

(Koncepcje rozwoju i działań euroregionów mają na celu rozwój regionu po obu stronach granicy)

Efekty regionalne

Jeśli w przypadku danego projektu efekty regionalne są przeważnie słabe lub niedostrzegalne, wsparcie udzielane jest jedynie przy istnieniu silnego oddziaływania transgranicznego.

	duże	niewielkie	brak
Projekt jest zgodny z regionalnymi celami rozwoju Województwa Lubuskiego lub Kraju Związkowego Brandenburgia, jak również euroregionów: „Pro Europa Viadrina” i „Sprewa-Nysa-Bóbr”	☐	☐	☐
Projekt popiera scalanie <u>regionu przygranicznego</u>	☐	☐	☐
Projekt inicjuje impulsy gospodarcze do rozwoju regionów przygranicznych (np. poprzez zmniejszenie bezrobocia, rozwój dywersyfikacji branż, stworzenie połączeń między różnymi sektorami gospodarczymi itp.)	☐	☐	☐
Projekt przyczynia się do wzmocnienia konkurencyjności regionu.	☐	☐	☐
Projekt wspiera szkolenia/ podnoszenie kwalifikacji uwrażliwienie w zakresie środowiska	☐	☐	/
Projekt aktywnie przyczynia się do ochrony środowiska (np. oszczędzanie zasobów naturalnych, zmniejszenie ilości odpadów, substancji szkodliwych materiałów, hałasu, emisji zanieczyszczeń itp.)	☐	☐	☐
Projekt służy wyrównywaniu szans kobiet i mężczyzn	☐	☐	☐
Projekt wspiera zachowanie tożsamości kulturowej i dziedzictwa kulturowego.	☐	☐	☐
Projekt służy integracji grup społecznych o specjalnych potrzebach i rozwojowi potencjału ludzkiego	☐	☐	☐

7.1.5. Fundusz Mikro Projektów

Zgodnie z wytycznymi w sprawie IW INTERREG III A z dnia 28 kwietnia 2000r. (załącznik nr 2) utworzony zostaje niskokapitałowy fundusz na rzecz małych projektów wspierających transgraniczną integrację mieszkańców regionu. Zarządzanie Funduszem Mikro Projektów (Small Projects Fund) zostaje powierzone bezpośrednio biuram euroregionów: „Pro Europa Viadrina” i „Sprewa - Nysa Bóbr”, zarówno po stronie polskiej, jak i niemieckiej.

Fundusz Mikro Projektów jest częścią składową niniejszego programu, przyporządkowaną do działania 6.1 „Współpraca euroregionalna” w priorytecie 6 „Współpraca”. Celem wsparcia małych projektów kulturalnych i innych jest wsparcie nowych lub już istniejących kontaktów ponadgranicznych. Działania wspierają wzrost świadomości regionalnej i przyczyniają się do lepszego wzajemnego zrozumienia mieszkańców w regionie przygranicznym.

Następujące projekty stanowią przykłady możliwego wsparcia w ramach funduszu małych projektów:

- projekty poprawy współpracy w obszarze kultury, turystyki, gospodarki, środowiska, edukacji, kształcenia (szczególnie kształcenia językowego), młodzieży i zdrowia,

- imprezy w wyżej wymienionych obszarach,
- wymiana i spotkania uczniów i młodzieży
- wspólne działania w ramach partnerstw samorządów lokalnych

Szczegółowe procedury wdrażania FMP zostaną uregulowane w odpowiedniej wytycznej.

Całkowita kwota środków przyznanych w ramach FMP polskim częściom euroregionów „Pro Europa Viadrina” i „Sprewa-Nysa-Bóbr” nie przekracza 10% środków będących do dyspozycji województwa w ramach niniejszego programu.

7.2 Działania i procedury kontrolne

Kontrola w ramach realizacji projektów

Zapewnia się kontrolę współfinansowania wspólnotowego i narodowego. Gwarantuje się również, iż środki w ramach IW INTERREG III A będą wykorzystane zgodnie dokumentami programowymi, przepisami prawnymi i administracyjnymi, jak również z założeniami ekonomicznego wykonania budżetu. Mechanizmy kontroli wdrażania Programu Inicjatywy Wspólnotowej oraz finansowego wykorzystania funduszu strukturalnego EFRR w ramach INTERREG III A będą w tym względzie implementowane przez zarządy funduszy.

Jednostki wdrażające – dla Brandenburgii Bank Inwestycyjny Kraju Związkowego Brandenburgia (ILB) i Lubuski Urząd Wojewódzki dla Województwa Lubuskiego – nadzorują bieżącą realizację finansową projektów, włącznie z odpowiednią kontrolą w ramach przyjmowania, sprawdzania i zatwierdzania wniosków o wsparcie oraz przekazywaniem środków pomocowych odbiorcom wsparcia. Działania kontrolne bazują na przepisach narodowych i uwzględniają przestrzeganie uregulowań prawnych UE.

Wypłata środków pomocowych następuje zasadniczo na podstawie wykazania faktycznie poniesionych wydatków przez odbiorcę wsparcia. Informacje te są sprawdzane przed wypłatą przez właściwą instytucję wdrażającą pod względem ich poprawności rachunkowej, zrozumienia i zgodności z decyzją o przyznaniu dofinansowania.

W przypadku każdego projektu dofinansowywanego z IW INTERREG III A beneficjent ostateczny ma obowiązek przedłożyć w terminie określonym w decyzji o przyznaniu dofinansowania (z reguły 6 miesięcy po zakończeniu okresu realizacji projektu) dowody wykorzystania przyznanych środków (faktury) w formie określonej w [VV - LHO HK 44](#). Dowody te podlegają sprawdzeniu przez właściwą jednostkę wdrażającą.

Kontrola weryfikacyjna

Za koordynację, planowanie i monitorowanie kontroli odpowiedzialne jest po stronie polskiej Ministerstwo Finansów w Warszawie (Biuro Międzynarodowych Relacji Skarbowych) (tel. 0048 22 694 55 34, e-mail: marcin.zaleski@mofnet.gov.pl). Za praktyczne przeprowadzanie kontroli odpowiedzialny jest Urząd Kontroli Skarbowej Województwa Lubuskiego.

Za przeprowadzanie kontroli zgodnie z art. 10-12 rozporządzenia 438/2001/WE odpowiedzialna jest w Brandenburgii Instytucja Niezależna oraz tzw. Rewizja Wewnętrzna / Kontrola UE Banku Inwestycyjnego Kraju Związkowego Brandenburgia jako Instytucji Obsługującej. Partnerem do kontaktu w zakresie kontroli weryfikacyjnych w Kraju Związkowym Brandenburgia jest Instytucja Niezależna w Ministerstwie Gospodarki.

Kontrole po obu stronach przeprowadzane są przez osoby niezwiązane osobiście lub organizacyjnie z realizowanymi projektami i odbywają się z zastosowaniem jednolitych procedur UE Systemu Zarządzania i Kontroli danego kraju oraz z uwzględnieniem miejscowego i rzeczowego zakresu kompetencji.

Za sporządzanie dorocznych raportów, o których mowa w art. 13 rozporządzenia nr 438/2001/WE odpowiedzialna jest brandenburska Instytucja Niezależna, która od strony polskiej – z Biura Międzynarodowych Relacji Skarbowych – otrzymuje wyniki kontroli przeprowadzanych w Polsce i inne dane niezbędne do opracowania raportu ujęte w formie zestawienia. Strona polska odpowiada za treść przekazanego dokumentu.

Raporty o nieprawidłowościach w myśl rozporządzenia 1681/94/WE

Za zgłaszanie nieprawidłowości wynikłych w ramach realizacji projektów, bądź stwierdzonych podczas kontroli wyrywkowych odpowiedzialne jest po polskiej stronie Ministerstwo Finansów w Warszawie (Biuro Międzynarodowych Relacji Skarbowych). Raporty opracowywane są w okresie 2 miesięcy po zakończeniu każdego kwartału i przekazywane Komisji Europejskiej. Informacje niezbędne do sporządzenia raportów o nieprawidłowościach wynikłych w procesie realizacji projektów dostarczane są przez Urząd Kontroli Skarbowej Województwa Lubuskiego oraz przez system przetwarzania danych SIMIK (system komputerowy ds. kontroli i nadzoru funduszy strukturalnych oraz funduszu spójności). Dane o nieprawidłowościach wprowadzane są w szczególności przez odpowiednie instytucje pośredniczące i Instytucję Zarządzającą.

Stosownie do rozporządzenia 1681/94/WE i ustawy Prawo Finansów Publicznych brandenburski zarząd funduszu otrzymuje od ILB i od strony polskiej kwartalne raporty o wszystkich nieprawidłowościach stwierdzonych podczas realizacji projektów, względnie podczas kontroli wyrywkowych. Raporty przekazywane są zgodnie z przyjętymi procedurami za pośrednictwem szczebla federalnego do Komisji Europejskiej, względnie do Europejskiego Urzędu ds. Zwalczenia Przystępstw Finansowych (OLAF).

Stwierdzone nieprawidłowości będą badane, a w przypadku zaistnienia takiej potrzeby zostaną wdrożone działania polegające na windykacji środków. Wyniki badania stwierdzonych nieprawidłowości oraz odpowiednie działania naprawcze będą przedstawiane w kolejnych raportach.

Opis systemu zarządzania i kontroli

Szczegółowy opis procedur kontroli finansowej (szczególnie dotyczących współpracy odpowiednich instytucji zaangażowanych we wdrażanie programu w Polsce i Brandenburgii) zostanie przekazany Komisji Europejskiej zgodnie z artykułem 5 rozporządzenia 438/2001/WE najpóźniej w terminie 3 miesięcy od przyjęcia przez nią Programu Inicjatywy Wspólnotowej.

7.3 Monitorowanie i ocena

7.3.1 Struktury zarządzania

W celu monitorowania i kontroli Programu Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG IIIA Lubuskie – Brandenburgia zostaje powołany **Komitet Monitorujący**.

W myśl art. 35 rozporządzenia nr 1260/99/WE Komitet Monitorujący odpowiedzialny jest za następujące zadania:

- nadzór i ocena stanu wdrażania Programu Inicjatywy Wspólnotowej
- przyjmowanie wniosków członków Komitetu o zmiany w Programie, wzgl. proponowanie koniecznych kroków dostosowawczych oraz ich uchwalanie.

Komitetowi Monitorującemu przewodniczy przedstawiciel Ministerstwa Finansów Kraju Związkowego Brandenburgia. Współprzewodniczącym Komitetu jest przedstawiciel Ministerstwa Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej Rzeczypospolitej Polskiej.

W skład Komitetu Monitorującego wchodzi ponadto:

ze strony polskiej:

- przedstawiciel Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego
- przedstawiciel Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego
- przedstawiciel Ministerstwa Finansów
- przedstawiciel Euroregionu „Pro Europa Viadrina”
- przedstawiciel Euroregionu „Sprewa-Nysa-Bóbr”

ze strony niemieckiej:

- przedstawiciel Ministerstwa Sprawiedliwości i Spraw Europejskich Kraju Związkowego Brandenburgia
- przedstawiciel Ministerstwa Gospodarki Kraju Związkowego Brandenburgia
- przedstawiciel Euroregionu „Pro Europa Viadrina”
- przedstawiciel Euroregionu „Sprewa – Nysa – Bóbr”
- przedstawiciel Federalnego Ministerstwa Gospodarki i Pracy

Zgodnie z art. 35 ust. 2 rozporządzenia nr 1260/99/WE Komisja Europejska jest członkiem Komitetu Monitorującego posiadającym głos doradczy.

Dokumenty na posiedzenia Komitetu Monitorującego przekazywane są przed wysłaniem do wszystkich jego członków Wspólnej Instytucji Zarządzającej (w języku niemieckim). Szczegóły zostaną ujęte w regulaminie obrad Komitetu Monitorującego.

Wspólna reprezentacja obu stron, której skład ustalany jest również parytetowo, funkcjonuje jako Komitet Sterujący.

Zadaniem **Komitetu Sterującego** jest orzekanie ze strony Województwa Lubuskiego i Kraju Związkowego Brandenburgia w sprawie kwalifikowalności projektów realizowanych w ramach IW INTERREG III A na obszarze wsparcia opisanym w Programie Inicjatywy Wspólnotowej i rekomendowanie projektów do objęcia wsparciem.

Komitetowi Sterującemu przewodniczą wspólnie przedstawiciel Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego oraz przedstawiciel Ministerstwa Sprawiedliwości i Spraw Europejskich Kraju Związkowego Brandenburgia.

W skład Komitetu Sterującego wchodzi ponadto:

ze strony polskiej:

- przedstawiciel jednostki koordynującej Ministerstwa Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej
- przedstawiciel Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego
- przedstawiciel Euroregionu „Pro Europa Viadrina”
- przedstawiciel Euroregionu „Sprewa-Nysa-Bóbr”

ze strony niemieckiej:

- przedstawiciel Ministerstwa Gospodarki Kraju Związkowego Brandenburgia
- przedstawiciel Euroregionu „Pro Europa Viadrina”
- przedstawiciel Euroregionu „Sprewa-Nysa-Bóbr”

Na posiedzenia Komitetu Sterującego zapraszani są w charakterze obserwatorów także przedstawiciele Wspólnej Instytucji Zarządzającej, Komisji Europejskiej oraz Federalnego Ministerstwa Gospodarki i Pracy.

Decyzje Komitetu Sterującego nie naruszają zadań Wspólnej Instytucji Zarządzającej oraz zarządu funduszu w stosunku do Komisji Europejskiej, związanych z przyznawaniem, rozliczaniem, administrowaniem i kontrolą środków Programu INTERREG III A.

Przedstawiciele euroregionów reprezentują w obu Komitetach interesy partnerów gospodarczych i społecznych oraz innych organizacji nie-rządowych wchodzących w skład gremiów euroregionalnych. Aspekty równości szans, trwałego rozwoju i ochrony środowiska naturalnego zostaną uwzględnione poprzez włączenie ich w konsultacje z resortami merytorycznymi Brandenburgii, względnie w wewnętrzne uzgodnienia w Urzędzie Marszałkowskim.

W wyniku uprzednich uzgodnień przewodniczących ustalono, iż w razie konieczności na posiedzenia Komitetu mogą zostać zaproszeni także eksperci z danych dziedzin.

Zgodnie z zasadą partnerstwa oraz uwzględniając znaczenie współpracy transgranicznej uchwały komitetów podejmowane są jednogłośnie.

Podstawę działalności Komitetów Sterującego i Monitorującego stanowią ich regulaminy.

Komitety są wspierane przez Wspólny Sekretariat Techniczny, który jest odpowiedzialny za organizację ich posiedzeń, opracowywanie dokumentacji pomocniczej, porządku obrad, a także opracowanie stanowisk i protokołu końcowego.

Tabela: Zadania Komitetów Sterującego i Monitorującego:

Komitet Monitorujący	Komitet Sterujący
Monitoring i ocena	Zarządzanie Programem
jest odpowiedzialny za zatwierdzenie, wzgl. przystosowanie Dokumentów Programowych INTERREG III A	implementuje Program Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A
zatwierdza kryteria wyboru projektów	decyduje w sprawie kwalifikowalności projektów i rekomenduje je do objęcia wsparciem ze środków INTERREG III A
regularnie sprawdza i ocenia stopień osiągnięcia celów Programu Inicjatywy Wspólnotowej	
kontroluje wyniki wdrażania, w szczególności osiągnięcie celów poszczególnych działań w ramach Programu Inicjatywy Wspólnotowej, jak również dokonuje badania oceny śródkresowej	
bada i zatwierdza raporty roczne INTERREG III A przed przekazaniem ich Komisji Europejskiej	
w razie konieczności proponuje Wspólnej Instytucji Zarządzającej dostosowanie, wzgl. rewizję Programu Inicjatywy Wspólnotowej w celu przyspieszenia, ewent. poprawy w osiągnięciu celów poszczególnych działań	

7.3.2 Ocena śródkresowa oraz ocena ex-post

Wyniki oceny śródkresowej Programu Inicjatywy Wspólnotowej Lubuskie - Brandenburgia zostały przekazane Komisji Europejskiej w dniu 18 listopada 2003 roku. W roku 2005 nastąpi aktualizacja oceny śródkresowej.

Ze stwierdzeń oceny śródkresowej wynika, iż analiza SWOT dalej jest aktualna, a strategia porusza się jednoznacznie w ramach wyznaczonych przez nią granic. Na podstawie zaleceń oceny śródkresowej podjęto różne kroki w kierunku dostosowania programu. Należy tu wymienić poprawienie całego systemu wskaźników włącznie z kwantyfikacją celów i uzgodnieniem ich z polskim partnerem, finansowe dostosowanie priorytetów do zakładanych potrzeb w drugiej połowie okresu wdrażania programu, podniesienie procentowego wskaźnika interwencji w priorytetach 3 i 4 oraz w przypadku Funduszu Mikro Projektów, podwyższenie górnej granicy wartości projektów przy zniesieniu podziału na różne klasy wielkości. Odnośnie zaleceń związanych ze zwiększeniem efektywności sterowania programem Wspólna Instytucja Zarządzająca obejmie w przyszłości przewodniczenie w Komitecie Monitorującym. Sposób pracy Komitetu Krajowego zostanie w ten sposób tak uproszczony, iż będzie on zajmował stanowiska w sprawie teczek projektów wyłącznie w trybie obiegowym i będzie obradował z reguły dwa razy w roku.

Dalsze zalecenia oceny śródkresowej znajdują swoje odzwierciedlenie w Uzupelnieniu Programowym, informacji o systemach zarządzania i kontroli oraz w praktyce wdrażania programu.

Dostosowania programu będą przedkładane do zatwierdzenia Komitetowi Monitorującemu.

Zgodnie z artykułem 43 rozporządzenia nr 1260/1999/WE, za dokonanie oceny ex-post odpowiedzialna jest Komisja Europejska współpracująca w tym celu z danymi państwami członkowskimi, Wspólną Instytucją Zarządzającą oraz resortami zarządzającymi funduszem. Ocena musi być dokonana najpóźniej w terminie trzech lat od zakończenia okresu Planowania Programowego.

Zadaniem państw członkowskich oraz wymienionych wcześniej jednostek odpowiedzialnych Województwa Lubuskiego i Rządu Krajowego Brandenburgii jest podjęcie wszelkich działań w celu przeprowadzenia procesu oceny oraz troska o dostęp niezależnych rzeczoznawców ds. oceny do wszystkich istotnych informacji.

7.4 Informacja i promocja

Województwo Lubuskie oraz Kraj Związkowy Brandenburgia będą przestrzegać obowiązku dotyczącego informowania i promocji, wynikającego z artykułu 46 rozporządzenia ogólnego w sprawie funduszy strukturalnych oraz przedmiotowego rozporządzenia Komisji nr 1159/2000/WE.

O możliwościach wsparcia w ramach programów pomocowych UE informowani będą w szczególności potencjalni odbiorcy tej pomocy: organizacje gospodarcze, partnerzy gospodarczy, naukowcy, społeczni i kulturalni, instytucje działające na rzecz równouprawnienia kobiet i mężczyzn, organizacje ekologiczne oraz organizacje pozarządowe. Natomiast opinia publiczna będzie informowana o roli Unii Europejskiej w związku z tymi działaniami oraz o rezultatach tych działań.

W województwie lubuskim oraz Brandenburgii zostaną podjęte w tym kierunku niezbędne inicjatywy instytucjonalne, administracyjne, kadrowe i finansowe - np. poprzez odpowiednie wykorzystanie środków pomocy technicznej. Wraz z zaktualizowanym Uzupełnieniem Programowym zostanie również dostosowany plan komunikacyjny.

W miarę możliwości technicznych rezultaty przeprowadzonych ocen, wraz z oceną ex-ante, zostaną udostępnione opinii publicznej.

7.5 Informacja na temat procesu uzgodnień partnerskich, dotyczącego założeń i opracowania Programu Inicjatywy Wspólnotowej

Główne założenia przewidujące wykorzystanie środków Inicjatywy Wspólnotowej UE INTERREG III A na całym obszarze wsparcia w pozostałej części okresu wsparcia 2004-2006 oraz przyporządkowane im przedsięwzięcia zostały dokładnie przedyskutowane i konsultowane z departamentami Urzędu Marszałkowskiego, wydziałami Urzędu Wojewódzkiego, resortami rządu krajowego Brandenburgii oraz przedstawicielami euroregionów.

Partnerzy gospodarczy i społeczni zostali włączeni w proces konsultacji na poziomie euroregionów, gdzie już w koncepcjach rozwoju i działania euroregionów zwraca się uwagę na odpowiednie wymagania w stosunku do zakładanych działań. W każdej z faz procesu uzgodnień aktywny udział brały w Brandenburgii ministerstwa krajowe odpowiedzialne za zagadnienia przekrojowe: równość szans oraz trwały rozwój (MASGF i MLUR), natomiast w województwie lubuskim bardzo aktywne były departamenty Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego (Departament Gospodarki, Departament Spraw Społecznych).

W ramach przygotowań procesu uzgodnień partnerskich, dotyczącego opracowywania niniejszego, zaktualizowanego Programu Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A, w dniu 3 czerwca 2003r. została utworzona polsko-niemiecka grupa robocza o składzie ustalonym parytetowo, która wyłoniła ze swych szeregów grupę redakcyjną odpowiedzialną za opracowanie Programu Inicjatywy Wspólnotowej. W trakcie prac nad programem poszczególne przedsięwzięcia były analizowane przez stronę polską i niemiecką, jak również dyskutowane w grupie roboczej. Niniejszy Program Inicjatywy Wspólnotowej, zatwierdzony oficjalnie przez Regionalny Komitet Monitorujący w dniu 12 grudnia 2003 roku, powstał dzięki ścisłej współpracy partnerów polskich i niemieckich na podstawie uzasadnionych i sprecyzowanych stanowisk wszystkich zaangażowanych w ten proces instytucji.

7.6 Uwzględnienie oceny ex-ante

Sformułowanie założeń i opracowanie Programu Inicjatywy Wspólnotowej nastąpiło z uwzględnieniem oceny ex-ante (załącznik). Podstawą treści odpowiednich rozdziałów Programu Regionalnego była ocena w zakresie opisu sytuacji na obszarze wsparcia, analizy SWOT, wyników poprzedniego okresu wsparcia, strategii Programu Regionalnego, wskaźników i efektów wsparcia oraz mechanizmów wdrażania.

Załączniki

Załącznik 1: Indykatywna tabela finansowa Programu Inicjatywy Wspólnotowej INTER-REG III A Województwo Lubuskie-Brandenburgia w podziale na priorytety i lata

Załącznik 2: Streszczenie oceny ex-ante

Załącznik 1: Indykatorywna tabela finansowa Programu Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG IIIA Lubuskie-Brandenburgia w podziale na priorytety i lata

Tabela 1a:	Priorytet 1 „Współpraca gospodarcza i wspieranie MŚP”
Tabela 1b:	Priorytet 2 „Rozwój infrastruktury”
Tabela 1c:	Priorytet 3 „Środowisko naturalne”
Tabela 1d:	Priorytet 4 „Rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich”
Tabela 1e:	Priorytet 5 „Szkolenia i zatrudnienie“
Tabela 1f:	Priorytet 6 „Współpraca“
Tabela 1g:	Priorytet 7 „Szczególne wsparcie dla regionów graniczących z krajami przystępującymi do UE”
Tabela 1h:	Priorytet 8 „Pomoc techniczna”
Tabela 1i:	Razem

Indykatywna tabela finansowa dla Programu Inicjatywy Wspólnotowej Lubuskie - Brandenburgia według priorytetów i lat (w €)
 CCI 2000 CB 16 0 PC 005 / C (2001) 2107
 Ostatnia zmiana: 26 lipca 2003r. - decyzja Komisji Europejskiej EU-KOM C (2002) 1703

Tabela 1a

Priorytet 1. Współpraca gospodarcza i wspieranie MŚP

Struktura	Koszty kwalifikowane łącznie	Wydatki publiczne								Koszty kwalifikowane podmiotów prywatnych	Inne instrumenty finansowe
		Koszty publiczne łącznie	Udział Wspólnoty		Publiczne wydatki narodowe						
			Łącznie	EFRR	Łącznie	Narodowe	Regionalne	Lokalne	Inne		
1= 2+13	2 = 3+8	3	4	8 =9 à 12	9	10	11	12	13	16	
1. Współpraca gospodarcza i wspieranie MŚP	24.582.570	23.172.248	18.436.926	18.436.926	4.735.322	0	931.835	1.704.797	2.098.690	1.410.322	0
2000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Łącznie EFRR	0	0	0		0						
2001	2.642.363	2.642.363	1.981.772	1.981.772	660.591	0	132.118	317.084	211.389	0	0
Łącznie EFRR	2.642.363	2.642.363	1.981.772	1.981.772	660.591		132.118	317.084	211.389		
2002	1.675.082	1.675.082	1.256.312	1.256.312	418.770	0	83.754	201.010	134.006	0	0
Łącznie EFRR	1.675.082	1.675.082	1.256.312	1.256.312	418.770		83.754	201.010	134.006		
2003	3.710.580	3.710.580	2.782.935	2.782.935	927.645	0	185.529	445.270	296.846	0	0
Łącznie EFRR	3.710.580	3.710.580	2.782.935	2.782.935	927.645		185.529	445.270	296.846		
2004	4.914.878	4.755.078	3.783.265	3.783.265	971.813	0	165.953	331.905	473.955	159.800	0
Łącznie EFRR	4.914.878	4.755.078	3.783.265	3.783.265	971.813		165.953	331.905	473.955	159.800	
2005	5.572.248	4.971.232	4.097.671	4.097.671	873.561	0	178.390	206.781	488.390	601.016	0
Łącznie EFRR	5.572.248	4.971.232	4.097.671	4.097.671	873.561		178.390	206.781	488.390	601.016	
2006	6.067.419	5.417.913	4.534.971	4.534.971	882.942	0	186.091	202.747	494.104	649.506	0
Łącznie EFRR	6.067.419	5.417.913	4.534.971	4.534.971	882.942		186.091	202.747	494.104	649.506	

Tabela 1b

Priorytet 2. Rozwój infrastruktury

Struktura	Koszty kwalifikowane łącznie	Wydatki publiczne								Koszty kwalifikow podmiotów prywatnych	Inne instrumenty finansowe
		Koszty publiczne łącznie	Udział Wspólnoty		Publiczne wydatki narodowe						
			Łącznie	EFRR	Łącznie	Narodowe	Regionalne	Lokalne	Inne		
			1= 2+13	2 = 3+8	3	4	8 =9 à 12	9	10		
2. Rozwój infrastruktury	61.346.254	61.346.254	45.994.691	45.994.691	15.351.563	10.000	2.492.874	12.848.689	0	0	0
2000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Łącznie EFRR	0	0	0		0						
2001	7.669.867	7.669.867	5.752.400	5.752.400	1.917.467	0	240.000	1.677.467	0	0	0
Łącznie EFRR	7.669.867	7.669.867	5.752.400	5.752.400	1.917.467		240.000	1.677.467			
2002	14.171.733	14.171.733	10.628.800	10.628.800	3.542.933	0	666.667	2.876.266	0	0	0
Łącznie EFRR	14.171.733	14.171.733	10.628.800	10.628.800	3.542.933		666.667	2.876.266			
2003	5.732.267	5.732.267	4.299.200	4.299.200	1.433.067	0	166.667	1.266.400	0	0	0
Łącznie EFRR	5.732.267	5.732.267	4.299.200	4.299.200	1.433.067		166.667	1.266.400			
2004	10.343.687	10.343.687	7.759.390	7.759.390	2.584.297	3.000	419.407	2.161.890	0	0	0
Łącznie EFRR	10.343.687	10.343.687	7.759.390	7.759.390	2.584.297	3.000	419.407	2.161.890			
2005	10.993.232	10.993.232	8.236.612	8.236.612	2.756.620	3.500	464.011	2.289.109	0	0	0
Łącznie EFRR	10.993.232	10.993.232	8.236.612	8.236.612	2.756.620	3.500	464.011	2.289.109			
2006	12.435.468	12.435.468	9.318.289	9.318.289	3.117.179	3.500	536.122	2.577.557	0	0	0
Łącznie EFRR	12.435.468	12.435.468	9.318.289	9.318.289	3.117.179	3.500	536.122	2.577.557			

Tabela 1c

Priorytet 3. Środowisko naturalne

Struktura	Koszty kwalifikowane łącznie	Wydatki publiczne								Koszty kwalifikowane podmiotów prywatnych	Inne instrumenty finansowe
		Koszty publiczne łącznie	Udział Wspólnoty		Publiczne wydatki narodowe						
			Łącznie	EFRR	Łącznie	Narodowe	Regionalne	Lokalne	Inne		
			1= 2+13	2 = 3+8	3	4	8 =9 à 12	9	10		
3. Środowisko naturalne	30.861.467	30.510.292	23.146.100	23.146.100	7.364.192	0	0	6.319.786	1.044.406	351.175	0
2000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Łącznie EFRR	0	0	0		0						
2001	2.709.863	2.642.363	1.981.772	1.981.772	660.591	0	0	593.091	67.500	67.500	0
Łącznie EFRR	2.709.863	2.642.363	1.981.772	1.981.772	660.591			593.091	67.500	67.500	
2002	1.717.582	1.675.082	1.256.312	1.256.312	418.770	0	0	376.270	42.500	42.500	0
Łącznie EFRR	1.717.582	1.675.082	1.256.312	1.256.312	418.770			376.270	42.500	42.500	
2003	3.805.580	3.710.580	2.782.935	2.782.935	927.645	0	0	832.645	95.000	95.000	0
Łącznie EFRR	3.805.580	3.710.580	2.782.935	2.782.935	927.645			832.645	95.000	95.000	
2004	6.900.716	6.860.716	5.229.402	5.229.402	1.631.314	0	0	1.384.051	247.263	40.000	0
Łącznie EFRR	6.972.534	6.904.514	5.229.402	5.229.402	1.675.112			1.384.051	247.263	40.000	
2005	7.352.456	7.307.456	5.565.295	5.565.295	1.742.161	0	0	1.465.329	276.832	45.000	0
Łącznie EFRR	7.420.394	7.352.073	5.565.295	5.565.295	1.786.778			1.465.329	276.832	45.000	
2006	8.375.270	8.314.095	6.330.384	6.330.384	1.983.711	0	0	1.668.400	315.311	61.175	0
Łącznie EFRR	8.375.270	8.314.095	6.330.384	6.330.384	1.983.711			1.668.400	315.311	61.175	

Tabela 1d

Priorytet 4. Rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich

Struktura	Koszty kwalifikowane łącznie	Wydatki publiczne								Koszty kwalifikowane podmiotów prywatnych	Inne instrumenty finansowe
		Koszty publiczne łącznie	Udział Wspólnoty		Publiczne wydatki narodowe						
			Łącznie	EFRR	Łącznie	Narodowe	Regionalne	Lokalne	Inne		
			1= 2+13	2 = 3+8	3	4	8 =9 à 12	9	10		
4. Rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich	12.747.611	11.373.844	9.560.708	9.560.708	1.813.136	0	85.506	1.617.805	109.825	1.373.767	0
2000	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0
Łącznie EFRR	0	0	0		0						
2001	2.005.418	1.585.418	1.189.063	1.189.063	396.355	0	15.854	361.476	19.025	420.000	0
Łącznie EFRR	2.005.418	1.585.418	1.189.063	1.189.063	396.355		15.854	361.476	19.025	420.000	
2002	1.245.049	1.005.049	753.787	753.787	251.262	0	10.050	229.151	12.061	240.000	0
Łącznie EFRR	1.245.049	1.005.049	753.787	753.787	251.262		10.050	229.151	12.061	240.000	
2003	2.801.348	2.226.348	1.669.761	1.669.761	556.587	0	22.263	507.608	26.716	575.000	0
Łącznie EFRR	2.801.348	2.226.348	1.669.761	1.669.761	556.587		22.263	507.608	26.716	575.000	
2004	2.156.991	2.115.277	1.929.062	1.929.062	186.215	0	10.714	160.429	15.072	41.714	0
Łącznie EFRR	2.156.991	2.115.277	1.929.062	1.929.062	186.215		10.714	160.429	15.072	41.714	
2005	2.215.529	2.169.922	1.969.944	1.969.944	199.978	0	11.807	171.461	16.710	45.607	0
Łącznie EFRR	2.215.529	2.169.922	1.969.944	1.969.944	199.978		11.807	171.461	16.710	45.607	
2006	2.323.276	2.271.830	2.049.091	2.049.091	222.739	0	14.818	187.680	20.241	51.446	0
Łącznie EFRR	2.323.276	2.271.830	2.049.091	2.049.091	222.739		14.818	187.680	20.241	51.446	

Tabela 1 e

Priorytet 5. Szkolenia i zatrudnienie

Struktura	Koszty kwalifikowane łącznie	Wydatki publiczne								Koszty kwalifikowane podmiotów prywatnych	Inne instrumenty finansowe
		Koszty publiczne łącznie	Udział Wspólnoty		Publiczne wydatki narodowe						
			Łącznie	EFRR	Łącznie	Narodowe	Regionalne	Lokalne	Inne		
			1= 2+13	2 = 3+8	3	4	8 =9 à 12	9	10		
5. Szkolenie i zatrudnienie	21.246.020	21.004.860	15.934.514	15.934.514	5.070.346	782.367	1.698.159	1.084.717	1.505.103	241.160	0
2000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Łącznie EFRR	0	0	0		0						
2001	2.642.363	2.642.363	1.981.772	1.981.772	660.591	132.118	7.700	156.548	364.225	0	0
Łącznie EFRR	2.642.363	2.642.363	1.981.772	1.981.772	660.591	132.118	7.700	156.548	364.225	0	
2002	1.675.082	1.675.082	1.256.312	1.256.312	418.770	83.754	7.700	97.868	229.448	0	0
Łącznie EFRR	1.675.082	1.675.082	1.256.312	1.256.312	418.770	83.754	7.700	97.868	229.448	0	
2003	3.710.580	3.710.580	2.782.935	2.782.935	927.645	185.529	7.700	221.397	513.019	0	0
Łącznie EFRR	3.710.580	3.710.580	2.782.935	2.782.935	927.645	185.529	7.700	221.397	513.019	0	
2004	4.375.491	4.320.857	3.215.104	3.215.104	1.105.753	126.634	539.188	191.955	247.976	54.634	0
Łącznie EFRR	4.375.491	4.320.857	3.215.104	3.215.104	1.105.753	126.634	539.188	191.955	247.976	54.634	
2005	4.349.188	4.260.322	3.283.240	3.283.240	977.082	127.166	563.539	199.680	86.697	88.866	0
Łącznie EFRR	4.349.188	4.260.322	3.283.240	3.283.240	977.082	127.166	563.539	199.680	86.697	88.866	
2006	4.493.316	4.395.656	3.415.151	3.415.151	980.505	127.166	572.332	217.269	63.738	97.660	0
Łącznie EFRR	4.493.316	4.395.656	3.415.151	3.415.151	980.505	127.166	572.332	217.269	63.738	97.660	

Tabela 1f

Priorytet 6. Współpraca

Struktura	Koszty kwalifikowane łącznie	Wydatki publiczne								Koszty kwalifikowal podmiotów prywatnych	Inne instrumenty finansowe
		Koszty publiczne łącznie	Udział Wspólnoty		Publiczne wydatki narodowe						
			Łącznie	EFRR	Łącznie	Narodo- we	Regionalne	Lokalne	Inne		
			1= 2+13	2 = 3+8	3	4	8 =9 à 12	9	10		
6. Współpraca	14.711.476	14.266.272	11.033.606	11.033.606	3.232.666	60.855	252.325	1.339.651	1.579.835	445.204	0
2000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Łącznie EFRR	0	0	0		0				0		
2001	1.321.181	1.265.592	990.886	990.886	274.706	0	6.947	158.274	109.485	55.589	0
Łącznie EFRR	1.321.181	1.265.592	990.886	990.886	274.706		6.947	158.274	109.485	55.589	
2002	837.543	789.818	628.157	628.157	161.661	0	1.600	103.293	56.768	47.725	0
Łącznie EFRR	837.543	789.818	628.157	628.157	161.661		1.600	103.293	56.768	47.725	
2003	1.855.291	1.791.003	1.391.469	1.391.469	399.534	0	9.030	220.896	169.608	64.288	0
Łącznie EFRR	1.855.291	1.791.003	1.391.469	1.391.469	399.534		9.030	220.896	169.608	64.288	
2004	2.903.030	2.815.201	2.185.913	2.185.913	629.288	16.294	64.689	235.357	312.948	87.829	0
Łącznie EFRR	2.903.030	2.815.201	2.185.913	2.185.913	629.288	16.294	64.689	235.357	312.948	87.829	
2005	3.499.067	3.407.874	2.616.493	2.616.493	791.381	20.127	75.534	276.998	418.722	91.193	0
Łącznie EFRR	3.499.067	3.407.874	2.616.493	2.616.493	791.381	20.127	75.534	276.998	418.722	91.193	
2006	4.295.364	4.196.784	3.220.688	3.220.688	976.096	24.434	94.525	344.833	512.304	98.580	0
Łącznie EFRR	4.295.364	4.196.784	3.220.688	3.220.688	976.096	24.434	94.525	344.833	512.304	98.580	

Tabela 1g

Priorytet 7. Szczególne wsparcie dla regionów graniczących z krajami przystępującymi do UE

Struktura	Koszty kwalifikowane łącznie	Wydatki publiczne								Koszty kwalifikowane podmiotów prywatnych	Inne instrumenty finansowe
		Koszty publiczne łącznie	Udział Wspólnoty		Publiczne wydatki narodowe						
			Łącznie	EFRR	Łącznie	Narodowe	Regionalne	Lokalne	Inne		
1=2+13	2=3+8	3	4	8=9+12	9	10	11	12	13	16	
7. Szczególne wsparcie	4.636.000	3.836.000	3.077.000	3.077.000	759.000	0	0	509.000	250.000	800.000	0
2000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Łącznie EFRE	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2001	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Łącznie EFRE	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2002	4.636.000	3.836.000	3.077.000	3.077.000	759.000	0	0	509.000	250.000	800.000	0
Łącznie EFRE	4.636.000	3.836.000	3.077.000	3.077.000	759.000	0	0	509.000	250.000	800.000	0
2003	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Łącznie EFRE	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2004	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Łącznie EFRE	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2005	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Łącznie EFRE	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2006	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Łącznie EFRE	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Tabela 1h

Priorytet 8. Pomoc techniczna

Struktura	Koszty kwalifikowane łącznie	Wydatki publiczne								Koszty kwalifikowane podmiotów prywatnych	Inne instrumenty finansowe
		Koszty publiczne łącznie	Udział Wspólnoty		Publiczne wydatki narodowe						
			Łącznie	EFRR	Łącznie	Narodowe	Regionalne	Lokalne	Inne		
			1= 2+13	2 = 3+8	3	4	8 =9 à 12	9	10		
8. Pomoc techniczna	6.759.873	6.759.873	5.069.903	5.069.903	1.689.970	0	1.217.467	0	472.503	0	0
2000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Łącznie EFRR	0	0	0		0				0		
2001	671.113	671.113	503.335	503.335	167.778	0	33.556	0	134.222	0	0
Łącznie EFRR	671.113	671.113	503.335	503.335	167.778		33.556		134.222		
2002	763.093	763.093	572.320	572.320	190.773	0	38.155	0	152.618	0	0
Łącznie EFRR	763.093	763.093	572.320	572.320	190.773		38.155		152.618		
2003	759.687	759.687	569.765	569.765	189.922	0	37.984	0	151.938	0	0
Łącznie EFRR	759.687	759.687	569.765	569.765	189.922		37.984		151.938		
2004	1.410.620	1.410.620	1.057.965	1.057.965	352.655	0	341.506	0	11.149	0	0
Łącznie EFRR	1.410.620	1.410.620	1.057.965	1.057.965	352.655		341.506		11.149		
2005	1.488.404	1.488.404	1.116.302	1.116.302	372.102	0	360.833	0	11.269	0	0
Łącznie EFRR	1.488.404	1.488.404	1.116.302	1.116.302	372.102		360.833		11.269		
2006	1.666.956	1.666.956	1.250.216	1.250.216	416.740	0	405.433	0	11.307	0	0
Łącznie EFRR	1.666.956	1.666.956	1.250.216	1.250.216	416.740		405.433		11.307		

Tabela 1i

Razem

Struktura	Koszty kwalifikowane łącznie	Wydatki publiczne								Koszty kwalifikowane podmiotów prywatnych	Inne instrumenty finansowe
		Koszty publiczne łącznie	Udział Wspólnoty		Publiczne wydatki narodowe						
			Łącznie	EFRR	Łącznie	Narodowe	Regionalne	Lokalne	Inne		
	1 = 2+13	2 = 3+8	3	4	8 = 9 à 12	9	10	11	12	13	16
2000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Łącznie EFRR	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2001	19.662.168	19.119.079	14.381.000	14.381.000	4.738.079	132.118	436.175	3.263.940	905.846	543.089	0
Łącznie EFRR	19.662.168	19.119.079	14.381.000	14.381.000	4.738.079	132.118	436.175	3.263.940	905.846	543.089	0
2002	26.721.164	25.590.939	19.429.000	19.429.000	6.161.939	83.754	807.926	4.392.858	877.401	1.130.225	0
Łącznie EFRR	26.721.164	25.590.939	19.429.000	19.429.000	6.161.939	83.754	807.926	4.392.858	877.401	1.130.225	0
2003	22.375.333	21.641.045	16.279.000	16.279.000	5.362.045	185.529	429.173	3.494.216	1.253.127	734.288	0
Łącznie EFRR	22.375.333	21.641.045	16.279.000	16.279.000	5.362.045	185.529	429.173	3.494.216	1.253.127	734.288	0
2004	33.005.413	32.621.436	25.160.101	25.160.101	7.461.335	145.928	1.541.457	4.465.587	1.308.363	383.977	0
Łącznie EFRR	33.005.413	32.621.436	25.160.101	25.160.101	7.461.335	145.928	1.541.457	4.465.587	1.308.363	383.977	0
2005	35.470.124	34.598.442	26.885.557	26.885.557	7.712.885	150.793	1.654.114	4.609.358	1.298.620	871.682	0
Łącznie EFRR	35.470.124	34.598.442	26.885.557	26.885.557	7.712.885	150.793	1.654.114	4.609.358	1.298.620	871.682	0
2006	39.657.069	38.698.702	30.118.790	30.118.790	8.579.912	155.100	1.809.321	5.198.486	1.417.005	958.367	0
Łącznie EFRR	39.657.069	38.698.702	30.118.790	30.118.790	8.579.912	155.100	1.809.321	5.198.486	1.417.005	958.367	0
RAZEM	176.891.271	172.269.643	132.253.448	132.253.448	40.016.195	853.222	6.678.166	25.424.445	7.060.362	4.621.628	0
Razem EFRR	176.891.271	172.269.643	132.253.448	132.253.448	40.016.195	853.222	6.678.166	25.424.445	7.060.362	4.621.628	0